

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Кваліфікаційна наукова праця на
правах рукопису

БРЕГІН ІВАН МИХАЙЛОВИЧ

УДК 342.951:347.734

ДИСЕРТАЦІЯ

ПРОТИДІЯ

**ПОРУШЕННЯМ БЮДЖЕТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА
ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ**

081 «Право»

08 «Право»

Подається на здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

І. М. Брегін

Науковий керівник: **Костовська Катерина Миколаївна** кандидат
юридичних наук, доцент

Львів - 2024

АНОТАЦІЯ

Брегін І. М. Протидія порушенням бюджетного законодавства підрозділами Національної поліції України. – *Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.*

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право. Львівський державний університет внутрішніх справ. Львів, 2024.

Зміст анотації. У дисертаційному дослідженні за допомогою використання методів наукового пізнання, актів законодавства, судової практики та досягнень правничої науки, проаналізовано проблеми протидії порушенням бюджетного законодавства підрозділами Національної поліції України.

Доведено, що протидія порушенням бюджетного законодавства займала важливе місце у структурі пріоритетних напрямів роботи підрозділів Міністерства внутрішніх справ України. За часів незалежності нормативно-правові акти наділяли підрозділи, які безпосередньо функціонували у складі Міністерства внутрішніх справ, а тепер функціонують як підрозділи Національної поліції, повноваженнями, що дозволяли протидіяти бюджетній деліктності. Хоча з початком діяльності Бюро економічної безпеки України коло цих повноважень звузилося, однак слід відзначити певну стабільність нормотворця у підході щодо необхідності захисту бюджетної сфери держави саме за допомогою діяльності підрозділів системи МВС України. А в сучасних умовах важливим є збереження позитивного досвіду та методик діяльності підрозділів системи МВС України у цій сфері.

Відзначено, що систему суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства у сучасних умовах складають ті, що функціонують на: а) загальносоціальному рівні – суб'єкти правотворчості (формування державної політики протидії порушенням бюджетного законодавства – Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України, центральні органи виконавчої влади, місцеві державні адміністрації, органи місцевого

самоврядування); б) спеціальному рівні: суб'єкти правозастосування (органи бюджетного контролю – Рахункова палата України, Міністерство фінансів України, Державна аудиторська служба України, Державна казначейська служба України, місцеві фінансові органи, головні розпорядники бюджетних коштів; правоохоронні та антикорупційні органи – Бюро економічної безпеки України, Національна поліція, Державне бюро розслідувань, Національне антикорупційне бюро України, Національне агентство з питань запобігання корупції, прокуратура; суди – загальні та адміністративні) і громадськість.

Обґрунтовано, що у системі суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства підрозділи Національної поліції, серед яких найбільшим обсягом повноважень наділені підрозділи Департаменту стратегічних розслідувань і слідчі підрозділи, належать до групи правоохоронних та антикорупційних органів (суб'єкти правозастосування), які на спеціальному рівні здійснюють функції щодо профілактики, припинення, проведення оперативно-розшукових заходів, розслідування кримінальних правопорушень у бюджетній сфері, віднесених до підслідності поліції. Проведення цих заходів характеризується не лише попереджувальним впливом на умови та причини такого делікту як привласнення, розтрата бюджетних коштів або заволодіння ними шляхом зловживання службовим становищем, але й сприяють усуненню детермінант інших порушень бюджетного законодавства.

Доведено, що адміністративно-правовим статусом підрозділів Національної поліції як суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства є закріплена на нормативно-правовому рівні сукупність змістовних (мета, завдання, функції, повноваження) та організаційно-структурних елементів, які дають змогу цим суб'єктам впливати на бюджетну деліктність і взаємодіяти з іншими суб'єктами системи.

Запропоновано основними функціями підрозділів Національної поліції як суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства вважати профілактичну, оперативно-розшукову та кримінально-процесуальну

(слідчу), які не лише відображають основний зміст діяльності поліції, але й відповідають функціям суб'єктів системи протидії порушенням бюджетного законодавства.

Доведено, що профілактична функція підрозділів Національної поліції як суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства передбачає не лише діяльність оперативних та слідчих підрозділів щодо встановлення та усунення причин і умов бюджетних деліктів за допомогою оперативно-розшукової та слідчої профілактики, але й щодо адміністративно-юрисдикційної діяльності у справах про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією.

Запропоновано закріпити профілактичну функцію підрозділів ДСР як суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства у Положенні про Департамент стратегічних розслідувань Національної поліції України, виклавши пп. 13 п.1 розділу III у такій редакції: «вживає заходи щодо захисту бюджетних коштів від злочинних посягань ОГ і ЗО, забезпечення правомірності застосування процедур закупівлі товарів, робіт і послуг, цільового використання бюджетних коштів, **а також щодо профілактики кримінальних правопорушень у бюджетній сфері**».

Обґрунтовано доцільність згрупувати повноваження підрозділів Національної поліції щодо протидії порушенням бюджетного законодавства таким чином: повноваження здійснювати оперативно-розшукову діяльність; кримінально-процесуальні повноваження; адміністративно-юрисдикційні повноваження; інформаційно-аналітичні повноваження; організаційні повноваження.

На підставі аналізу судової практики констатовано наявність випадків уникнення від адміністративної відповідальності посадовими особами розпорядників чи одержувачів бюджетних коштів через недоліки протоколів про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією, складеними поліцейськими підрозділів Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції (у протоколі не викладено суті адміністративного

правопорушення, відсутні пояснення особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, не зазначення часу вчинення правопорушення тощо). У зв'язку з цим обґрунтовано, що у сучасних умовах існує потреба розроблення методичних рекомендацій та проведення спеціалізованих занять у системі службової підготовки працівників підрозділів ДСР Національної поліції щодо правильного оформлення протоколів про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією, а також матеріалів, які надсилаються для розгляду до суду.

Запропоновано взаємодію підрозділів Національної поліції з іншими суб'єктами протидії порушенням бюджетного законодавства розуміти як функціонально-обумовлену, організаційну та правову узгоджену діяльність цих суб'єктів з метою ефективного виконання своїх функцій щодо обмеження кількості проявів порушень бюджетного законодавства до фінансово безпечного, соціально толерантного рівня.

Обґрунтовано, що формами взаємодії підрозділів Національної поліції з іншими суб'єктами протидії порушенням бюджетного законодавства доцільно вважати зовнішній, як правило, нормативно-закріплений, прояв узгодженої діяльності цих суб'єктів з метою попередження, виявлення, припинення та розслідування порушень бюджетного законодавства. Доведено, що підрозділи Національної поліції, виконуючи функції щодо протидії порушенням бюджетного законодавства, використовують правові та організаційні форми взаємодії. До правових слід віднести правотворчість, укладення адміністративних договорів та правозастосування, а сукупність організаційних доцільно поділити на установчі та реалізаційні. Установчі форми взаємодії дозволяють сформулювати умови для прийняття управлінського рішення та його безпосередньо прийняти (створення та участь у роботі координаційних структур, участь у координаційних нарадах), а реалізаційні – узгоджено ці рішення виконувати (спільна реалізація заходів протидії та узгодження окремих організаційних дій суб'єктів).

Відзначено, що окремі з форм взаємодії отримали нормативно-правове закріплення, однак комплексного правового регулювання взаємодії підрозділів Національної поліції з іншими суб'єктами протидії порушенням бюджетного законодавства немає. Запропоновано розроблення та затвердження постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства», у якій були б визначено поняття такої взаємодії, основні засади, напрями та форми узгодженої діяльності цих суб'єктів, серед яких й адміністративні договори. Також з метою приведення підзаконних актів у відповідність з реаліями сучасного становища держави та нормами вищих за юридичною силою нормативно-правових актів, доведено доцільність скасувати спільний наказ Головного контрольно-ревізійного управління, Міністерства внутрішніх справ, Служби безпеки України, Генеральної прокуратури від 19 жовтня 2006 року № 346/1025/685/53 «Про затвердження Порядку взаємодії органів державної контрольно-ревізійної служби, органів прокуратури, внутрішніх справ, Служби безпеки України». Механізми ж взаємодії кожного із правоохоронних органів та Держаудитслужби доцільно закріпити на рівні двосторонніх адміністративних договорів про взаємодію, у яких враховувались би особливості функціонування кожного із правоохоронних органів, у тому числі й підрозділів Національної поліції.

Доведено доцільність закріплення у Положенні про Департамент стратегічних розслідувань Національної поліції України нормативних конструкцій, які б регламентували можливість укладення адміністративних договорів. Для цього запропоновано: пп. 39 п. 1 розділу III Положенні про Департамент стратегічних розслідувань Національної поліції України викласти у такій редакції: «розробляє самостійно або спільно з іншими органами (підрозділами) Національної поліції України проекти нормативно-правових актів та адміністративних договорів з питань, віднесених до компетенції ДСР, з метою приведення у відповідність до чинного законодавства організовує перегляд чинних нормативно-правових актів, які

регламентують діяльність ДСР; абзац 1 п. 1 розділу V викласти у такій редакції: «ДСР у межах своїх повноважень видає накази організаційно-розпорядчого характеру, **а також укладає адміністративні договори**».

Обґрунтовано, що основною формою взаємодії підрозділів Національної поліції та Рахункової палати є передання юридично значущих матеріалів у межах правозастосування. Виявлені представниками Рахункової палати ознаки кримінального правопорушення фіксуються у відповідних документах (звітах) та повідомляються Національній поліції. Обов'язком поліцейських є перевірити отриману інформацію, кваліфікувати діяння, вжити заходів щодо реагування (внести дані в Єдиний реєстр досудових розслідувань чи здійснити інші дії) і повідомити про результати Рахункову палату.

Доведено, що дієвим механізмом взаємодії підрозділів Національної поліції з органами Державної аудиторської служби та Державної казначейської служби у протидії порушенням бюджетного законодавства є направлення запитів і звернень від поліції до органів бюджетного контролю з відповідним реагуванням останніх. Законом України від 20 червня 2024 року «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення роботи Бюро економічної безпеки України» доручення Національної поліції щодо проведення ревізії у підконтрольних установах було вилучено як підставу для проведення позапланової ревізії органами Державної аудиторської служби. Однак механізм звернення підрозділів Національної поліції щодо фактів, що свідчать про порушення вимог законів, контроль за дотриманням яких віднесено до компетенції Державної аудиторської служби залишається незмінним.

Ключові слова: підрозділи Національної поліції України, підрозділи Департаменту стратегічних розслідувань, слідчі підрозділи, протидія, порушення бюджетного законодавства, адміністративно-правовий статус, функції, повноваження, взаємодія, органи бюджетного контролю.

SUMMARY

Brehin I.M. Counteraction to violations of budget legislation by units of the National Police of Ukraine. - Qualifying scientific work as a manuscript. The thesis for the degree of Doctor of Philosophy in speciality 081 – "Law". Lviv State University of Internal Affairs. Lviv, 2024.

In the thesis, the author analyses the problems of counteracting violations of budgetary legislation by the units of the National Police of Ukraine using the methods of scientific knowledge, legislative acts, judicial practice and achievements of legal science.

It is proved that counteraction to violations of budget legislation occupied an important part in the structure of priority areas of work of the units of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine. At the time of independence, the regulatory legal acts vested the units which were directly part of the Ministry of Internal Affairs and now function as units of the National Police with powers which allowed them to counteract budgetary tort. Although the range of these powers has narrowed since the launch of the Bureau of Economic Security of Ukraine, it is worth noting a certain stability of the lawmaker in his approach to the need to protect the state budget sphere through the activities of the units of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine. And in the current conditions, it is important to preserve the positive experience and methods of the Ministry of Internal Affairs units in this area.

It is stated that the system of subjects of counteraction to violations of budget legislation in modern conditions consists of those who function at: a) the general social level - subjects of law-making (formation of the State policy of counteraction to violations of budget legislation - the Verkhovna Rada of Ukraine, the President of Ukraine, the Cabinet of Ministers of Ukraine, central executive authorities, local state administrations, local self-government bodies); b) the special level: subjects of law enforcement (budget control bodies - the Accounting Chamber of Ukraine, the Ministry of Finance of Ukraine, State Audit Service of Ukraine, State Treasury Service of Ukraine, local financial authorities, key spending units; law enforcement and anti-corruption authorities (Bureau of

Economic Security of Ukraine, National Police, State Bureau of Investigation, National Anti-Corruption Bureau of Ukraine, National Agency for Prevention of Corruption, Prosecutor's Office; courts - general and administrative) and the public.

It is substantiated that in the system of subjects of counteracting violations of budget legislation, the units of the National Police, among which the units of the Department of Strategic Investigations and investigative units have the greatest scope of powers, belong to the group of law enforcement and anti-corruption bodies (law enforcement entities) which at a special level carry out functions of prevention, suppression, conduct of operative and search activities, and investigation of criminal offences in the budgetary sphere which fall within the jurisdiction of the police. These measures are characterised not only by a preventive effect on the conditions and causes of such torts as misappropriation, embezzlement or misappropriation of budget funds through abuse of official authorities, but also contribute to the elimination of the determinants of other violations of budget legislation.

The administrative and legal status of the National Police units as subjects of counteraction to violations of budget legislation is considered as a set of substantive (purpose, tasks, functions, powers) and organisational and structural elements enshrined at the regulatory and legal level which allow these subjects to influence budgetary tort and interact with other subjects of the system.

Preventive, operative search, and criminal procedure (investigative) are considered the main functions of the National Police units as subjects of counteraction to violations of budget legislation. These functions not only reflect the main content of police activity but also correspond to the functions of the subjects of the system of counteraction to violations of budget legislation.

It is proved that the preventive function of the National Police units as subjects of counteraction to violations of budget legislation involves not only the activities of operative and investigative units to establish and eliminate the causes and conditions of budgetary torts through operative and investigative prevention,

but also administrative and jurisdictional activities in cases of administrative offences related to corruption.

It is proposed to enshrine the preventive function of the Department of Strategic Investigations units as subjects of counteracting violations of budget legislation in the Regulation on the Department of Strategic Investigations of the National Police of Ukraine by setting out subpara. 13, para. 1, Section III as follows: "takes measures to protect budgetary funds from criminal encroachments by organised crime and other criminal organisations, ensure the legality of the procedures for procurement of goods, works and services, targeted use of budgetary funds, **as well as to prevent criminal offences in the budgetary sphere**".

The author justifies the expediency of grouping the powers of the National Police units to counteract violations of budget legislation as follows: powers to carry out operative search activities; criminal procedural powers; administrative and jurisdictional powers; information and analytical powers; and organisational powers.

Based on the analysis of court practice, it is noted that there are cases of avoidance of administrative liability by officials of managers or recipients of budgetary funds due to shortcomings of protocols on administrative offences related to corruption drawn up by police officers of the Department of Strategic Investigations of the National Police (the protocol does not set out the essence of the administrative offence, there are no explanations of the person held administratively liable, no indication of the time when the rights and obligations of the person held administratively liable were exercised). In this regard, it is substantiated that in modern conditions there is a need to develop methodological recommendations and conduct specialised training in the system of in-service training of employees of the National Police Department of Strategic Investigations units on the correct execution of protocols on administrative offences related to corruption, as well as materials sent for consideration to the court.

The author suggests that interaction of the National Police units with other actors involved in combating violations of budget legislation should be understood as a functionally, organisationally and legally coordinated activity of these actors with a view to effectively performing their functions of limiting the number of violations of budget legislation to a financially safe and socially tolerable level.

The forms of interaction of the National Police units with other entities involved in combating violations of budget legislation should be considered as an external, usually normatively fixed, manifestation of coordinated activities of these entities with a view to preventing, detecting, suppressing and investigating violations of budget legislation. It is proved that the units of the National Police, when performing the functions of counteracting violations of budget legislation, use legal and organisational forms of interaction. The legal forms include lawmaking, conclusion of administrative contracts and law enforcement, and the set of organisational forms should be divided into constituent and implementation forms. Constitutive forms of interaction allow to create conditions for making a managerial decision and to make it directly (creation and participation in the work of coordination structures, participation in coordination meetings), while implementation forms allow to implement these decisions in a coordinated manner (joint implementation of countermeasures and coordination of individual organisational actions of subjects).

Some of the forms of interaction have received regulatory and legal consolidation, but there is no comprehensive legal regulation of interaction between the National Police units and other entities involved in combating violations of budget legislation. The author proposes to develop and approve a resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On Approval of the Procedure for Interaction of Entities Counteracting Violations of Budget Legislation", which would define the concept of such interaction, the basic principles, directions and forms of coordinated activities of these entities, including administrative agreements. In addition, in order to bring the bylaws in line with the realities of the current situation of the state and the norms of the higher legal force of legal acts, it

was proved that it is advisable to cancel the joint order of the Main Control and Audit Department, the Ministry of Internal Affairs, the Security Service of Ukraine, the Prosecutor General's Office of 19 October 2006 No. 346/1025/685/53 "On Approval of the Procedure for Interaction between the State Control and Audit Service, Prosecutor's Office, Ministry of Internal Affairs, Security Service of Ukraine". The mechanisms of interaction between each of the law enforcement agencies and the State Audit Service should be set out in bilateral administrative agreements on cooperation, which would take into account the specifics of the functioning of each law enforcement agency, including the National Police units.

The expediency of enshrining in the Regulations on the Department of Strategic Investigations of the National Police of Ukraine the regulatory structures which would regulate the possibility of concluding administrative agreements is proved. For this purpose, the author suggests that subpara. 39, clause 1, section III of the Regulation on the Department of Strategic Investigations of the National Police of Ukraine should be amended to read as follows: "develops, independently or jointly with other bodies (units) of the National Police of Ukraine, drafts regulatory legal acts and **administrative agreements** on issues within the competence of the Department of Strategic Investigations, organises the review of existing regulatory legal acts governing the activities of the Department of Strategic Investigations in order to bring them in line with the current legislation;" paragraph 1 of clause 1 of section V should be amended to read as follows: "Within the limits of its powers, the Department of Strategic Investigations issues orders of an organisational and administrative nature and **concludes administrative agreements**".

It is substantiated that the main form of interaction between the National Police and the Accounting Chamber is the transfer of legally significant materials within the framework of law enforcement. The signs of a criminal offence identified by the Accounting Chamber representatives are recorded in the relevant documents (reports) and reported to the National Police. The police officers are obliged to verify the information received, qualify the act, take response measures

(enter data into the Unified Register of Pre-trial Investigations or take other actions) and report the results to the Accounting Chamber.

The author proves that an effective mechanism of interaction between the National Police units and the State Audit Service and the State Treasury Service in combating violations of budget legislation is to send requests and appeals from the police to the budget control bodies with the latter's appropriate response. The Law of Ukraine of 20 June 2024 "On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine on Improving the Work of the Bureau of Economic Security of Ukraine" removed the instruction of the National Police to conduct an audit of controlled institutions as a basis for an unscheduled audit by the State Audit Service. However, the mechanism for the National Police units to report facts indicating violations of the laws, the control over compliance with which falls within the competence of the State Audit Service, remains unchanged.

Keywords: units of the National Police of Ukraine, units of the Department of Strategic Investigations, investigative units, counteraction, violation of budget legislation, administrative and legal status, functions, powers, interaction, budget control bodies.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Брегін І. М. Взаємодія Національної поліції України з Державною аудиторською службою України у протидії порушенням бюджетного законодавства. *Juris europensis scientia*. 2023. № 6. С. 86-90. URL : http://jes.nuoua.od.ua/archive/6_2023/18.pdf.
2. Брегін І. М. Підрозділи Національної поліції у системі суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 2. С. 232-235. URL : http://www.lsej.org.ua/2_2024/2_2024.pdf.
3. Брегін І. М. Історико-правовий аналіз діяльності підрозділів МВС України як суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 4. С. 342-345. URL : http://lsej.org.ua/4_2024/82.pdf.

Праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Брегін І. М. Суб'єкти протидії порушенням бюджетного законодавства. *Безпеківі аспекти управління організаціями в умовах війни та повоєнної відбудови держави* : збірник тез круглого столу (12 травня 2023 р.). Львів: ЛьвДУВС, 2023. С. 121-123.
2. Брегін І. М. Функції підрозділів Національної поліції як суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства. *Конституційні права і свободи людини та громадянина в умовах війни та післявоєнний період* : матеріали наукового семінару (21 червня 2024 р.). Львів: ЛьвДУВС, 2024. С. 30-33.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	17
ВСТУП	18
РОЗДІЛ 1. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ЯК СУБ'ЄКТІВ ПРОТИДІЇ ПОРУШЕННЯМ БЮДЖЕТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА	26
1.1. Становлення підрозділів Національної поліції як суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства.....	26
1.2. Система суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства та місце у ній підрозділів Національної поліції.....	45
1.3. Поняття та зміст адміністративно-правового статусу підрозділів Національної поліції як суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства.....	69
Висновки до розділу 1.....	91
РОЗДІЛ 2. ФУНКЦІЇ ТА ПОВНОВАЖЕННЯ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ЯК СУБ'ЄКТІВ ПРОТИДІЇ ПОРУШЕННЯМ БЮДЖЕТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА	94
2.1. Функції підрозділів Національної поліції як суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства.....	94
2.2. Повноваження підрозділів Національної поліції у сфері протидії порушенням бюджетного законодавства.....	113
Висновки до розділу 2.....	136
РОЗДІЛ 3. ВЗАЄМОДІЯ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ З ІНШИМИ СУБ'ЄКТАМИ ПРОТИДІЇ ПОРУШЕННЯМ БЮДЖЕТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА	138
3.1. Поняття та форми взаємодії підрозділів Національної поліції з іншими суб'єктами протидії порушенням бюджетного законодавства.....	138
3.2. Взаємодія підрозділів Національної поліції з органами бюджетного контролю у протидії порушенням бюджетного законодавства.....	166

Висновки до розділу 3.....	186
ВИСНОВКИ.....	187
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	196
ДОДАТКИ.....	230

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ГУНП – Головне управління Національної поліції

Держаудитслужба – Державна аудиторська служба України

ДСБЕЗ – Державна служба боротьби з економічною злочинністю

ДСР – Департамент стратегічних розслідувань

КК України – Кримінальний кодекс України

КПК України – Кримінальний процесуальний кодекс України

КУпАП – Кодекс України про адміністративні правопорушення

МВС – Міністерство внутрішніх справ

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження. Фінансова система України під час війни уже зазнала змін та перетворень і цей процес буде тривати й надалі. При цьому одним з актуальних питань є протидія порушенням бюджетного законодавства, забезпечення цільового та ефективного використання обмежених в умовах воєнного стану фінансових ресурсів, отриманих як від платників податків в Україні, так і від інших держав та міжнародних організацій. Серед необхідних кроків у Плані пріоритетних дій Уряду на 2024 рік (затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 лютого 2024 р. № 137-р) є розроблення законопроекту про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо відповідальності за незаконні дії з коштами або активами бюджетів Європейського Союзу [1].

Законодавство, яке регулює протидію правопорушенням з коштами державного бюджету України чи місцевих бюджетів, також зазнає важливих змін. Зокрема, відбуваються процеси нормативно-правового забезпечення інституційних та функціональних змін у системі суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства. Концепція створення єдиного державного правоохоронного органу, який би протидівав правопорушенням, що посягають на економічні відносини у державі, – Бюро економічної безпеки України, зумовила передання функцій цьому суб'єкту від інших правоохоронних органів, у тому числі від Національної поліції. При цьому поліцейські відповідно до нормативно-правових актів й далі виконують значний обсяг роботи щодо профілактики та розслідування правопорушень у бюджетній сфері, проводять оперативно-розшукові заходи з метою протидії розкраданню бюджетних коштів та виявлення інших порушень бюджетного законодавства. Здійснюють заходи протидії й інші правоохоронні та антикорупційні органи.

За таких умов важливим є визначити і закріпити на нормативно-правовому рівні функції та межі компетенції кожного із суб'єктів протидії

порушенням бюджетного законодавства. Сприятимуть цьому наукові дослідження теоретичних та практичних аспектів діяльності як усієї системи суб'єктів протидії бюджетній деліктності, так і окремих її складових, зокрема підрозділів Національної поліції.

Ступінь розробленості теми дослідження. Проблеми функціонування системи суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства, а також підрозділів Національної поліції України як її складової, їх адміністративно-правовий статус і механізми взаємодії з органами фінансового контролю, іншими правоохоронними та антикорупційними структурами були предметом досліджень О. І. Безпалової, В. І. Василичука, О. В. Герман, О. З. Гладуна, В. В. Дарагана, Е. С. Дмитренко, В. І. Завидняка, Д. І. Йосифовича, М. В. Коваліва, К. М. Костовської, О. В. Кузьменко, І. О. Личенко, Ю. С. Назара, В. Г. Огурченка, В. Л. Ортинського, О. І. Остапенка, І. Я. Петрика, І. В. Писарчука, І. М. Проць, О. М. Рєзніка, Р. М. Сиймовського, Р. Л. Степанюка, Ю. А. Хатнюка, М. В. Шевчука та інших науковців.

Проте наукового аналізу правового статусу підрозділів Національної поліції як суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства, з урахуванням новел законодавства та сучасної правозастосовної практики, здійснено не було, що засвідчує актуальність обраної теми дисертації.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Наукове дослідження виконане у відповідності до положень Стратегії боротьби з організованою злочинністю, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2020 року № 1126-р., Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки, затвердженого Указом Президента України від 11 травня 2023 року № 273/2023, а також у контексті наукових досліджень Львівського державного університету внутрішніх справ за напрямом «Проблеми правового регулювання публічного управління у сфері правоохоронної діяльності» (на 2019–2022 роки – номер державної

реєстрації 0119U001743, на 2022–2027 роки – номер державної реєстрації 0122U200304).

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є комплексний аналіз функціонування підрозділів Національної поліції України як суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства, надання пропозицій щодо вдосконалення чинних нормативно-правових актів та організації взаємодії цих суб'єктів. Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких завдань:

- проаналізувати становлення підрозділів Національної поліції як суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства;
- охарактеризувати систему суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства та визначити місце у ній підрозділів Національної поліції;
- визначити поняття, зміст та структуру адміністративно-правового статусу підрозділів Національної поліції як суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства;
- розкрити зміст функцій та повноважень оперативних і слідчих підрозділів Національної поліції як суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства;
- визначити поняття та розкрити зміст взаємодії підрозділів Національної поліції з іншими суб'єктами протидії порушенням бюджетного законодавства;
- здійснити класифікацію та проаналізувати форми взаємодії підрозділів Національної поліції з іншими суб'єктами протидії порушенням бюджетного законодавства;
- визначити особливості взаємодії підрозділів Національної поліції з органами бюджетного контролю у протидії порушенням бюджетного законодавства;

- надати пропозиції щодо удосконалення нормативно-правових актів, що регулюють функціонування підрозділів Національної поліції як суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають під час протидії порушенням бюджетного законодавства.

Предметом дослідження є протидія порушенням бюджетного законодавства підрозділами Національної поліції України.

Методи дослідження. Положення дисертаційної роботи ґрунтуються на використанні загальнонаукових і спеціальних методів. Діалектичний та історичний методи були використані для характеристики становлення підрозділів Національної поліції як суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства та розкриття змісту системи цих суб'єктів (підрозділи 1.1, 1.2). Діяльнісний підхід сприяв визначенню адміністративно-правового статусу підрозділів Національної поліції як суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства та характеристиці функцій і повноважень цих підрозділів поліції (підрозділи 1.3, 2.1, 2.2). Методи структурного і функціонального аналізу використовувалися для виокремлення елементів адміністративно-правового статусу, групування функцій, повноважень та форм взаємодії підрозділів Національної поліції (підрозділи 1.3, 2.1, 2.2, 3.1). Системний підхід дозволив запропонувати удосконалену систему суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства, з'ясувати зміст відносин взаємодії підрозділів Національної поліції з органами бюджетного контролю (підрозділи 1.2, 3.1, 3.2). З спеціально-юридичних методів було використано формально-нормативний (підрозділи 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 3.2) та узагальнення юридичної практики (підрозділи 2.2, 3.1).

Нормативно-правовим підґрунтям дисертації є Конституція України, законодавчі та підзаконні акти, норми яких регулюють діяльність підрозділів Національної поліції як суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства. Емпіричну базу дослідження становлять офіційні документи

та матеріали судової практики.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших у вітчизняній правовій науці монографічним дослідженням протидії порушенням бюджетного законодавства підрозділами Національної поліції України. У роботі на основі проведеного дослідження сформульовано низку нових положень, висновків і пропозицій, а саме:

уперше:

– запропоновано адміністративно-правовим статусом підрозділів Національної поліції як суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства вважати закріплену на нормативно-правовому рівні сукупність змістовних (мета, завдання, функції, повноваження) та організаційно-структурних елементів, які дають змогу цим суб'єктам впливати на бюджетну деліктність і взаємодіяти з іншими суб'єктами системи;

– обґрунтовано доцільність поділити повноваження підрозділів Національної поліції щодо протидії порушенням бюджетного законодавства на: повноваження здійснювати оперативно-розшукову діяльність; кримінально-процесуальні повноваження; адміністративно-юрисдикційні повноваження; інформаційно-аналітичні повноваження; організаційні повноваження;

– запропоновано взаємодію підрозділів Національної поліції з іншими суб'єктами протидії порушенням бюджетного законодавства розуміти як функціонально-обумовлену, організаційну та правову узгоджену діяльність цих суб'єктів з метою ефективного виконання своїх функцій щодо обмеження кількості проявів порушень бюджетного законодавства до фінансово безпечного, соціально толерантного рівня;

удосконалено:

– наукові погляди щодо значення підрозділів, які безпосередньо функціонували у складі Міністерства внутрішніх справ, а тепер

функціонують як підрозділи Національної поліції, у протидії порушенням бюджетного законодавства;

- науково-теоретичні підходи щодо поділу елементів адміністративно-правового статусу підрозділів Національної поліції як суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства;

- наукові погляди щодо мети діяльності підрозділів Національної поліції як суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства;

- пропозиції щодо покращення нормативно-правового забезпечення взаємодії підрозділів Національної поліції з іншими суб'єктами протидії порушенням бюджетного законодавства;

отримали подальший розвиток:

- наукові підходи щодо систематизації суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства та місця серед них підрозділів Національної поліції;

- наукові погляди щодо змісту поняття, класифікації і суті форм взаємодії підрозділів Національної поліції з іншими суб'єктами протидії порушенням бюджетного законодавства, зокрема з органами бюджетного контролю;

- наукові підходи щодо доцільності закріплення на нормативно-правовому рівні можливості укладення адміністративних договорів підрозділами Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції;

- положення про зміст та поділ на групи функцій і повноважень підрозділів Національної поліції як суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що викладені в дисертації положення, висновки та пропозиції можна використовувати у:

- правотворчості – для удосконалення нормативно-правових актів, які регулюють функціонування суб'єктів протидії порушенням

бюджетного законодавства, зокрема підрозділів Національної поліції України;

– науково-дослідній роботі – для здійснення подальших наукових досліджень проблем діяльності підрозділів Національної поліції України як суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства;

– освітньому процесі – під час викладання навчальних дисциплін «Фінансове право» та «Поліцейська діяльність», а також під час самостійної роботи здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр», «магістр» та освітньо-наукового ступеня «доктор філософії» (акт впровадження Львівського державного університету внутрішніх справ від 01.07.2024 р. № 42);

– правозастосуванні – для вдосконалення практичної діяльності працівників підрозділів Департаменту стратегічних досліджень Національної поліції України (акт впровадження управління стратегічних розслідувань у Львівській області Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України від 11.06.2024 р. № 43/06/24).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійним дослідженням автора. Висновки, пропозиції і рекомендації, зокрема, що характеризують наукову новизну, одержані дисертантом особисто.

Апробація результатів дисертації. Результати дисертації обговорено на засіданнях кафедри адміністративного права та адміністративного процесу Львівського державного університету внутрішніх справ та отримали позитивний відгук. Окремі результати дослідження були оприлюднені в доповідях на науково-практичних заходах, а саме на: науковому семінарі «Конституційні права і свободи людини та громадянина в умовах війни та післявоєнний період» (м. Львів, 21 червня 2024 р.), науково-практичному семінарі «Фінансова безпека: теоретичні та прикладні аспекти» (м. Львів, 23 листопада 2023 р.), круглому столі «Безпекові аспекти управління організаціями в умовах війни та повоєнної відбудови держави» (м. Львів, 12 травня 2023 р.), науково-практичному семінарі «Проблеми протидії

незаконному обігу наркотичних засобів: соціальний і правовий аспекти» (м. Львів, 24 вересня 2021 р.), науково-практичному семінарі «Соціальні, економічні та психологічні аспекти діяльності Національної поліції України» (м. Львів, 19 листопада 2020 р.) та інших.

Публікації. Основні положення дисертації висвітлено у 5 одноосібних публікаціях, із яких три статті – у наукових фахових виданнях України; дві публікації – у збірниках наукових праць.

РОЗДІЛ 1. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ЯК СУБ'ЄКТІВ ПРОТИДІЇ ПОРУШЕННЯМ БЮДЖЕТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

1.1. Становлення підрозділів Національної поліції як суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства

У Комплексному стратегічному плані реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки, схваленому Указом Президента України від 11 травня 2023 року № 273/2023, наголошено на необхідності чіткого розподілу повноважень, функцій і сфер відповідальності між органами правопорядку, створення ефективної системи їхньої взаємодії [2]. Одним із видів правоохоронної діяльності, в якому виконання цього завдання є особливо актуальним вважається боротьба з фінансово-економічною деліктністю, передусім протидія порушенням бюджетного законодавства з метою обмеження рівня цих порушень до безпечного, соціально-толерантного рівня [3, с. 56].

У системі суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства важливе місце займають підрозділи Національної поліції, які у сучасних умовах протидіють проявам бюджетної деліктності як із врахуванням інноваційних досягнень, так і відповідно до методик протидії правопорушенням, апробованих протягом незалежності нашої держави різними структурними підрозділами і органами Міністерства внутрішніх справ України. Дослідження історії розвитку цих підрозділів сприятиме створенню ефективної системи суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства, в якій буде акцентовано не лише на чіткості розподілу повноважень, але й на необхідності взаємодії цих суб'єктів [4, с. 342].

Протидія порушенням бюджетного законодавства була та залишається одним із завдань підрозділів, які безпосередньо функціонували у складі Міністерства внутрішніх справ, а тепер функціонують як підрозділи Національної поліції, діяльність яких як й інших поліцейських структур

спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ України. Проголошення 24 серпня 1991 року незалежної Української держави зумовило не лише процеси створення бюджетної системи України, але й необхідність інституційного забезпечення її ефективного функціонування, у тому числі й за допомогою формування правоохоронних структур, які б попереджали, виявляли, розслідували бюджетні делікти та притягували до відповідальності правопорушників. У системі МВС України першим кроком до створення такої структури відповідно до наказу МВС України від 2 вересня 1991 року була зміна назви з додаванням окремих функцій з Відділу боротьби з розкраданнями соціалістичної власності та спекуляцією на Управління по захисту економіки від злочинних посягань [5, с. 155]. Однак, як відзначає О.В. Барановський, в умовах динамічних змін, що почали відбуватися в економічних відносинах, розвитком нових форм господарювання та власності, стрімкого поширення нових видів економічної злочинності, виникла нагальна потреба в зміні статусу зазначеної служби, відведення їй відповідного місця в системі органів державної виконавчої влади та нових повноважень, які б забезпечили ефективне і своєчасне викриття злочинів в економічній сфері [6, с. 56-57].

У Постанові Верховної Ради України від 26 січня 1993 року «Про стан виконання законів і постанов Верховної Ради України з питань і правопорядку і заходи щодо посилення боротьби із злочинністю» передбачалося розробити і подати на розгляд Верховної Ради України проект державної програми боротьби із злочинами у сфері економіки; підготувати пропозиції щодо законодавчого визначення понять «корупція» та «тіньова економіка»; внести на розгляд Верховної Ради України проекти законів, спрямованих на поліпшення правового регулювання заходів для боротьби з організованою злочинністю та посилення відповідальності за службові злочини і невиконання вимог закону, а також виділення асигнувань на удосконалення структури правоохоронних органів, насамперед підрозділів слідства, карного розшуку, захисту економіки, боротьби з організованою

злочинністю [7]. Тобто на той час заходи щодо посилення боротьби із злочинністю великою мірою були спрямовані на протидію економічній злочинності, передусім організованим її формам, пов'язаним з корупцією, зловживанням службовим становищем шляхом незаконного використання бюджетних коштів.

Базуючись на положеннях цієї постанови Верховної Ради України, колегія МВС України ухвалює рішення клопотати перед Кабінетом Міністрів України про створення на базі служби захисту економіки від злочинних посягань МВС України Державної служби боротьби з економічною злочинністю [6, с. 57], а Кабінет Міністрів України постановою від 5 липня 1993 року створює таку службу як складову частину кримінальної міліції системи МВС [8]. Головними завданнями Державної служби боротьби з економічною злочинністю у першій редакції цієї постанови було визначено: своєчасне припинення злочинів у галузі економіки та запобігання їм; аналіз і прогнозування криміногенних процесів в економіці та своєчасне інформування про них органів державної виконавчої влади; виявлення та припинення фактів приховування прибутків від оподаткування, за які передбачена кримінальна відповідальність; виявлення причин і умов, які сприяють вчиненню правопорушень у галузі економіки, та вжиття заходів до їх усунення [8].

Пізніше завдання видозмінювалися, однак функції, які свідчать про активну участь у протидії порушенням бюджетного законодавства (і не лише щодо нецільового використання бюджетних коштів [6, с. 57]) залишилися до припинення діяльності цієї служби – виявлення і розкриття господарських, посадових та інших злочинів у галузі економіки на підприємствах, в організаціях, фінансово-кредитній та банківській системах і вжиття заходів до запобігання їм; проведення в установленому законом порядку перевірок матеріалів про корисливі зловживання; участь у виявленні фактів хабарництва, корупції та інших зловживань, у тому числі пов'язаних з приватизацією державної власності, та вжиття заходів до запобігання їм;

забезпечення захисту фінансованих Кабінетом Міністрів України програм розвитку галузей економіки України або окремих регіонів та сфери обслуговування населення від злочинних посягань [8] тощо. На рівні наказів МВС України функція щодо протидії порушенням бюджетного законодавства була сформульована як ужиття заходів щодо захисту бюджетних коштів від злочинних посягань, забезпечення правомірності застосування процедур закупівлі товарів, робіт і послуг та цільового використання бюджетних коштів (для Департаменту Державної служби боротьби з економічною злочинністю Міністерства внутрішніх справ України), а також організація, контроль та безпосереднє проведення заходів щодо захисту бюджетних коштів від злочинних посягань, забезпечення законності застосування процедур закупівлі товарів, робіт і послуг та цільового використання бюджетних коштів (для управлінь (відділів) Державної служби боротьби з економічною злочинністю головних управлінь, управлінь МВС України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, на транспорті) [9]. Для виконання цієї функції працівникам Державної служби боротьби з економічною злочинністю надавалося право:

- вимагати від керівників підприємств, установ і організацій пояснення по фактах порушення законодавства, перевірка додержання якого віднесена до компетенції Державної служби боротьби з економічною злочинністю;

- входити безперешкодно у будь-який час доби на територію і в приміщення підприємств, установ організацій, в тому числі митниці, та оглядати їх з метою припинення злочинів;

- перебувати на земельних ділянках, в жилих та інших приміщеннях громадян за їхньою згодою, а також на території і в приміщеннях підприємств, установ і організацій з повідомленням про це адміністрації з метою забезпечення безпеки громадян, громадської безпеки, запобігання злочину, виявлення і затримання осіб, які його вчинили;

– одержувати безперешкодно і безплатно від підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності та об'єднань громадян на письмовий запит відомості (в тому числі й ті, що становлять комерційну та банківську таємницю), необхідні у справах про злочини, що знаходяться у провадженні міліції;

– порушувати в установленому законом порядку питання про проведення перевірок фінансово-господарської діяльності підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності та осіб, які займаються підприємницькою діяльністю або іншими видами господарської діяльності індивідуально, та брати участь в їх проведенні;

– брати участь у розкритті кримінальних правопорушень у порядку, передбаченому кримінальним процесуальним законодавством;

– за дорученням слідчого органу досудового розслідування, прокурора проводити або брати участь у проведенні процесуальних дій у кримінальному провадженні та виконувати ухвали слідчого судді, суду про привід учасників кримінального провадження у порядку, передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом України [9].

Проведений дослідниками у 2013 році аналіз повноважень оперативних підрозділів, які протидіють злочинам у сфері економіки дозволив зробити висновок, що лише в підрозділах Державної служби боротьби з економічною злочинністю було виділено конкретну спеціалізацію щодо протидії деліктам у бюджетній сфері. Як наслідок вагома частка злочинів у бюджетній сфері виявлялася (у середньому 90% злочинів від загальної кількості) та припинялася підрозділами Державної служби боротьби з економічною злочинністю МВС України [10, с. 261-262, 259]. При цьому у різні роки існування цієї служби протидія порушенням бюджетного законодавства визнавалася пріоритетним завданням діяльності Державної служби боротьби з економічною злочинністю. У цьому контексті, як відзначає А.Д. Войтович, для реалізації поставлених колегією МВС у 2012 році завдань щодо максимальної декриміналізації сфери бюджетних відносин підрозділами

Державної служби боротьби з економічною злочинністю розроблено комплекс заходів та визначено основні вектори спрямування зусиль: налагодження системного і ефективного захисту бюджетних видатків на усіх рівнях; протидія правопорушенням з коштами соціально захищених статей; максимальна девальвація корупційної складової при здійсненні державних закупівель; жорстке реагування на порушення прав громадян на оплату праці [11, с. 55].

Крім того, були напрацьовані методики протидії підрозділами Державної служби боротьби з економічною злочинністю злочинам у бюджетній сфері. Наприклад, у наукових джерелах була запропонована схема відпрацювання видатків державного бюджету на центральному та регіональному рівнях оперативними підрозділами Державної служби боротьби з економічною злочинністю: 1) моніторинг розподілу бюджетних призначень за головними розпорядниками (Державна казначейська служба – щомісячно); 2) моніторинг розподілу видатків бюджету за головними розпорядниками (галузевий принцип). З'ясування способу освоєння коштів (централізовані закупівлі, передача бюджетних призначень розпорядникам нижчого рівня). Встановлення фактичного отримувача бюджетних коштів – постачальника товарів, робіт, послуг. Моніторинг наявності попередніх угод суб'єкта господарювання з бюджетними організаціями («Вісник державних закупівель» – постійно); 3) щотижневе узагальнення інформації та опрацювання за базами Державної податкової адміністрації, митниці, пенсійного фонду з метою встановлення схеми виводу та привласнення бюджетних коштів; 4) формування завдання територіальним підрозділам; 5) контроль за виконанням. Узагальнення та підготовка звіту [12, с. 46-47]. Також слід відзначити методики, запропоновані В.В. Дараганом у монографії «Протидія злочинам у сфері державних закупівель підрозділами Державної служби боротьби з економічною злочинністю» [13], а також іншими авторами [14; 15; 16; 17].

Науковці, які досліджували проблеми протидії бюджетній деліктності під час функціонування органів внутрішніх справ відзначали, що до суб'єктів, які протидіють злочинам у бюджетній сфері, а також здійснюють оперативно-профілактичні заходи, належать крім підрозділів Державної служби боротьби з економічною злочинністю й підрозділи боротьби з організованою злочинністю, у структурі яких є Управління боротьби з організованими злочинними групами у сфері економіки [10, с. 259, 261]. Тобто протидію організованим формам бюджетної злочинності здійснювали підрозділи боротьби з організованою злочинністю МВС України. У 1991 році у системі МВС було створено міжрегіональне Управління боротьби з організованою злочинністю, яке було реорганізоване у Головне управління боротьби з організованою злочинністю МВС України та стало тим органом, який покликаний протидіяти організованій злочинності. Серед пріоритетних напрямів діяльності було визначено: розкриття злочинів у кредитно-фінансовій і банківській системах, боротьба з незаконним обігом валютних ресурсів, з корупцією і хабарництвом, виявлення злочинів у сфері приватизації [18, с. 14]. Як суб'єктам протидії порушенням бюджетного законодавства підрозділам Головного управління боротьби з організованою злочинністю на нормативно-правовому рівні надавалося право доручати проведення органами фінансового контролю ревізій, перевірок та інших фінансово-контрольних дій (ст. 18 Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» станом на момент ліквідації Головного управління боротьби з організованою злочинністю МВС України) [19]. Також у програмних нормативно-правових актах наголошувалося на необхідності посилення підрозділами боротьби з організованою злочинністю МВС України протидії бюджетній деліктності. Так, в указі Президента України від 06 лютого 2003 року № 84/2003 «Про невідкладні додаткові заходи щодо посилення боротьби з організованою злочинністю і корупцією» органам публічної влади, серед яких було вказано й Міністерство внутрішніх справ України, доручалося забезпечити

ефективну протидію злочинам у сфері економіки, передусім в її пріоритетних галузях, захист від злочинних зазіхань на державні бюджетні кошти [20], а в Концепції державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю (схвалена указом Президента України від 21 жовтня 2011 року № 1000/2011) відзначалося, що організовані групи і злочинні організації продовжують контролювати левову частку тіньового капіталу, протиправну діяльність, пов'язану із розкраданням бюджетних коштів та пропонувалося підвищити ефективність запобіжних заходів, що використовуються спеціальними підрозділами боротьби з організованою злочинністю щодо організованих злочинних угруповань, які діють у сфері економіки [21].

У повідомленнях про результати діяльності підрозділів Головного управління боротьби з організованою злочинністю МВС України поряд з даними про боротьбу з хабарництвом та адміністративно-караною корупцією багато інформації про протидію порушенням бюджетного законодавства. Наприклад, у звіті за 2012 рік Управління боротьби з організованою злочинністю у Полтавській області було відзначено, що посилена увага приділяється вирішенню завдань щодо декриміналізації бюджетної сфери. За звітний період усього викрито 12 злочинів з коштами державного бюджету, 2 – з коштами місцевого бюджету, з них у двох злочинах збитки сягають понад 1 млн. грн. [22]. Іншим прикладом такої роботи є порушення кримінальної справи слідчим управлінням за ч. 5 ст. 191 КК України відносно посадових осіб Управління міського господарства Ужгородської міської ради та Закарпатської філії одного з державних підприємств за матеріалами працівників Управління боротьби з організованою злочинністю в Закарпатській області про незаконні дії з бюджетними коштами, виділеними на реконструкцію вулиць Ужгорода [23]. На підставі норм Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування органів внутрішніх справ» 12 лютого 2015 року підрозділи Головного управління боротьби з організованою злочинністю МВС України були ліквідовані [24].

Припинення діяльності міліції та створення підрозділів Національної поліції у 2015 році зумовило припинення виконання функцій Державною службою боротьби з економічною злочинністю МВС України та формування нового поліцейського підрозділу – Департаменту захисту економіки як міжрегіонального територіального органу Національної поліції [25]. Як свого часу наголосив заступник начальника Департаменту захисту економіки Національної поліції України С. А. Вязмікін до компетенції цих підрозділів було віднесено виявлення 86 складів злочинів економічного спрямування в 65 галузях і сферах економіки, основними з яких є запобігання розкраданню державних коштів, викриття злочинів у найбільш уразливих для злочинних посягань галузях економіки, протидія кримінальній і адміністративній корупції, а також боротьба з хабарництвом [26, с. 134].

Відповідно до наказу Національної поліції від 07 листопада 2015 року № 81 «Про затвердження Положення про Департамент захисту економіки Національної поліції України» завданнями цього департаменту було визначено: участь у формуванні та забезпеченні реалізації державної політики у сфері боротьби із злочинністю, захисту економіки та об'єктів права власності; виявлення, запобігання та припинення злочинів у сфері економіки, у тому числі вчинених суспільно-небезпечними організованими групами та злочинними організаціями, які впливають на соціально-економічну і криміногенну ситуацію в державі та в окремих її регіонах; боротьба з корупцією й хабарництвом у сферах, які мають стратегічне значення для економіки держави, та серед посадових осіб органів державної влади і самоврядування; протидія корупційним правопорушенням і правопорушенням, пов'язаним з корупцією; установлення причин і умов, які сприяють учиненню правопорушень у сфері економіки, та вжиття заходів щодо їх усунення [27].

Очевидно, що виконання цих завдання передбачає й діяльність щодо протидії порушенням бюджетного законодавства. Як відзначають, І.Я. Петрик та М.В. Шевчук серед оперативних поліцейських підрозділів

найбільшими повноваження у сфері боротьби з порушеннями бюджетного законодавства був наділений саме Департамент захисту економіки [28, с. 155]. Це підтверджується й зазначенням серед його функцій – ужиття заходів щодо захисту бюджетних коштів від злочинних посягань, забезпечення правомірності застосування процедур закупівлі товарів, робіт і послуг та цільового використання бюджетних коштів, а також протидія злочинам в органах державної влади [27]. Її виконання здійснювалося за допомогою, передусім, оперативно-розшукової та адміністративно-юрисдикційної діяльності, оскільки у розділі 4 Положення про Департамент захисту економіки [27] зазначено, що працівники Департаменту мають право:

– здійснювати оперативно-розшукову діяльність, спрямовану на виявлення та припинення злочинів у сфері економіки, а також комплексне використання джерел оперативної інформації, можливостей оперативних підрозділів та застосування оперативно-технічних засобів під час провадження в оперативно-розшукових справах; здійснювати оперативно-технічні заходи за оперативно-розшуковими справами, що знаходяться в їх провадженні. Матеріали оперативно-розшукової діяльності підрозділів Департаменту захисту економіки достатньо часто ставали підставою для розслідування слідчими підрозділами Національної поліції кримінальних проваджень, відкритих за статтями 210 «Нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням» чи 211 «Видання нормативно-правових актів, що зменшують надходження бюджету або збільшують витрати бюджету всупереч закону» Кримінального кодексу України [29, с. 77]. Крім того, працівники Департаменту захисту економіки активно протидіяли привласненню бюджетних коштів службовими особами (стаття 191 «Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем» Кримінального кодексу України). Як приклад, у Звіті про діяльність Національної поліції України за 2017 рік зазначається, що у сфері захисту

економічних інтересів держави, запобігання розтраті бюджетних коштів та виведення їх у «тінь» міжрегіональними підрозділами захисту економіки Національної поліції викрито понад 8,8 тис. кримінальних правопорушень економічної спрямованості, з яких 588 – пов’язані зі збитками понад 100 тис. грн. та 133 – збитки по кожному з яких перевищують 1 млн. грн. При цьому серед зазначеної кількості правопорушень 2511 – пов’язані з незаконним використанням бюджету, зокрема 1215 учинено з видатками державного бюджету, та 1264 – з видатками місцевих бюджетів (557 пов’язані з використанням коштів державних та регіональних програм, 85 – з коштів субвенцій бюджетів усіх рівнів та 848 – викриті під час супроводження процедур державних закупівель) [30];

– складати адміністративні протоколи про виявлені факти порушення антикорупційного законодавства та направляти їх до судових органів у встановленому законодавством порядку. Відповідно до ст. 255 Кодексу України про адміністративні правопорушення уповноважені на те посадові особи Національної поліції мають право складати протоколи про правопорушення, передбачені 172-4 – 172-9 КУпАП (порушення обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності; порушення встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків тощо). Посадові особи підрозділів Департаменту захисту економіки протягом 2015-2019 років досить активно провадили таку адміністративно-юрисдикційну діяльність. Наприклад, у 2018 році складено понад 8 тисяч адміністративних протоколів про корупцію [31].

Діяльність у сфері протидії порушенням бюджетного законодавства та аналіз нормативно закріплених повноважень зумовили визнання підрозділів Департаменту захисту економіки Національної поліції не лише повноправним суб’єктом системи боротьби з бюджетною деліктністю, але й дозволили виокремити як пріоритетні напрями діяльності цих підрозділів – протидія розкраданню коштів державного та місцевих бюджетів, субсидій, субвенцій і дотацій; захист державних цільових програм та програм, що

виконуються під гарантіями Уряду України; виявлення та припинення правопорушень у сфері державних закупівель, вжиття заходів щодо їх попередження [26, с. 139]. Також було напрацьовано алгоритми дій працівників підрозділів Департаменту захисту економіки щодо протидії окремим порушенням бюджетного законодавства. Наприклад, для припинення використання бюджетних коштів не за цільовим призначенням порядок із документування протиправних дій передбачав: визначення способу скоєння злочину (виявлення і фіксація відповідної бюджетної документації); встановлення предмета злочину (бюджетні кошти у відповідних розмірах); проведення ревізії (визначення суми бюджетних коштів щодо їх використання не за цільовим призначенням); проведення відповідних судових експертиз (економічних, почеркознавчих, будівельно-технічних та інших) [32, с. 6]. А для успішного виконання завдань працівниками Департаменту захисту економіки під час перевірки цільового використання за підсумками тендера бюджетних коштів на придбання товарів, виконання робіт і послуг доцільно було здійснити такі основні заходи: 1) проаналізувати інформацію щодо тендерів, проведених розпорядниками державних коштів за потрібний період; 2) вивчити тендерну документацію учасників торгів, приділивши особливу увагу переможцям торгів, що надали неповний (недостатній для висновків) перелік документів, необхідних для участі в тендері, порівняно з іншими учасниками, а також перевірити відповідність документів переможців встановленим кваліфікаційним вимогам та іншим умовам тендерної документації; 3) опитати службових осіб підприємств і організацій, що програли тендер, стосовно порушень, допущених під час його проведення з боку службових осіб підприємств-замовників; 4) визначити, залучивши відповідних фахівців, ступінь придатності до використання або експлуатації товарно-матеріальних цінностей (устаткування), які надійшли від переможців тендера, проконтролювати законність їх оприбуткування та списання, переглянути паспортну документацію (якщо йдеться про устаткування); 5) провести зустрічні

перевірки переможців тендерів за фактами законності придбання ними товарно-матеріальних цінностей для реалізації замовникам з метою виявлення можливих фактів їхнього фіктивного підприємництва та розкрадання бюджетних коштів; б) встановити достовірність і повноту обсягу виконаних робіт або наданих послуг переможцями тендерів [33, с. 74-75].

При цьому висловлювалися думки щодо необхідності розроблення єдиної концепції і методики оперативно-розшукової протидії привласненню та розтраті бюджетних коштів як єдину стратегію діяльності підрозділів захисту економіки, спрямованої на запобігання цим злочинам [34, с. 189].

Однак, у наукових дослідженнях зверталася увага й на проблеми нормативно-правового забезпечення діяльності та організації функціонування підрозділів Департаменту захисту економіки як на початковому етапі, так і в подальшому. Зокрема, наголошувалося на відсутності нормативно-правового забезпечення, яким би повністю врегульовувалось питання компетенції цих підрозділів та відмежування їх повноважень від компетенції інших органів влади; а також про дублювання повноважень інших органів влади, що здійснюють протидію економічній злочинності [35, с. 293]; вказувалося на проблеми налагодження взаємодії підрозділів Департаменту захисту економіки із слідчими підрозділами Національної поліції [36, с. 257] та іншими суб'єктами протидії економічній деліктності [37, с. 318], зверталася увага на доцільності закріплення у Положенні про Департамент захисту економіки завдань щодо протидії не лише професійній, але й непрофесійній (тій, що має потенціал до становлення в якості професійної) злочинній діяльності в сфері економіки [38, с. 40]. Щодо протидії саме бюджетним деліктам, то пропонувалося:

– створення в структурі підрозділів захисту економіки Національної поліції України власних органів аудиту, метою яких має бути перехід від функцій контролю до аудиту, спрямованого на запобігання нецільовому, неефективному використанню бюджетних коштів і майна,

привласненню та розтраті бюджетних коштів, переорієнтування інспектування саме на значні фінансові порушення, а також забезпечення проведення ревізій виключно на основі ризиків;

- створення якісно нового інформаційно-аналітичного забезпечення протидії привласненню та розтраті бюджетних коштів шляхом формування власних систем економічного аналізу й аналізу ризиків у діяльності Департаменту захисту економіки Національної поліції України, а також розроблення і прийняття Положення про інформаційно-пошукову систему Департаменту захисту економіки, що сприятиме ідентифікації й точному визначенню внутрішніх зв'язків між інформацією (відомостями, даними) стосовно злочинів у бюджетній сфері та будь-якими іншими даними, отриманими з різних джерел, і їх використанням в інтересах оперативно-розшукової протидії привласненню та розтраті бюджетних коштів, провадження оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування та їх аналітичної підтримки [34, с. 186, 188].

Крім того, на рівні дисертаційних досліджень було окреслено основні заходи, які мали здійснювати підрозділи Департаменту захисту економіки Національної поліції України щодо запобігання використанню бюджетних коштів не за цільовим призначенням:

- виявлення й усунення кримінальної уразливості бюджетної системи шляхом нейтралізації протиправного впливу на неї приватних кримінальних підприємницьких структур;

- встановлення постійного оперативного супроводження бюджетних коштів;

- оперативно-розшуковий контроль каналів проходження і схем відмивання бюджетних коштів;

- своєчасне виявлення та застосування заходів впливу на службових та інших осіб, які готують або вчиняють використання бюджетних коштів не за цільовим призначенням;

– встановлення вад і прогалин у правовому регулюванні бюджетного процесу, визначення недоліків у правозастосуванні підрозділів поліції, а також надання пропозицій щодо їх усунення;

– проведення спеціальних профілактичних операцій «Бюджет», «Бюджетні фонди» та висвітлення в засобах масової інформації результатів виявлених деліктів у бюджетній сфері [32, с. 202].

Загальне визнання концепції щодо створення єдиного правоохоронного органу, який буде наділений повноваженнями протидіяти правопорушенням в фінансово-економічній сфері, зумовило ліквідацію Департаменту захисту економіки відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 2 вересня 2019 року № 841 «Про ліквідацію територіального органу Національної поліції» [39]. Функції і повноваження цього департаменту Кабінет Міністрів України зобов'язав Національну поліцію передати іншим структурним підрозділам. Про проблеми такої передачі свого часу зазначали у наукових дослідженнях [40]. Однак, більшість функцій і повноважень, зокрема й щодо протидії порушенням бюджетного законодавства, було передано Департаменту стратегічних розслідувань, який утворено відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 9 жовтня 2019 року № 867 «Про утворення територіального органу Національної поліції» [41].

Порівнявши завдання та функції Державної служби боротьби з економічною злочинністю та Департаменту захисту економіки Національної поліції, О. Резнік відзначає, що Департамент захисту економіки, як і підрозділи Державної служби боротьби з економічною злочинністю, бере участь у формуванні та реалізації державної політики у сфері боротьби з економічною злочинністю та, як і Державна служби боротьби з економічною злочинністю, виявляє причини, що сприяють вчиненню економічних злочинів, а також попереджає, виявляє та розкриває їх, здійснює боротьбу з корупцією, у тому числі серед посадових осіб органів державної влади, що дозволяє зробити йому висновки про те, що повноваження Державної служби боротьби з економічною злочинністю та Департаменту захисту економіки

майже не змінилися [42, с. 190]. На нашу думку повноваження все ж таки були змінені (зокрема щодо здійснення оперативного обслуговування об'єктів господарювання різних форм власності, проведення дізнання, протидії організованим формам бюджетної злочинності тощо), однак думку про те, що законодавець проявив стабільність в питанні захисту фінансової системи держави саме органами МВС України [42, с. 190] слід підтримати. Щодо протидії порушенням бюджетного законодавства це чітко відслідковується.

Протидіяли бюджетній деліктності й слідчі підрозділи, які функціонували до 2015 року у складі органів внутрішніх справ, а з 2015 року й дотепер як структурні підрозділи Національної поліції. Так, відповідно до Кримінально-процесуального кодексу України (Української РСР) вони розслідували злочини, передбачені статтями 80-3 «Порушення законодавства про бюджетну систему України», 80-4 «Видання нормативних актів, які змінюють доходи і видатки бюджету всупереч встановленому законом порядку» Кримінального кодексу України (Української РСР) від 28 грудня 1960 року та інші злочини, які посягали на бюджетні правовідносини. Розслідування більшості кримінальних правопорушень у бюджетній сфері було віднесено до підслідності слідчих підрозділів органів внутрішніх справ, а пізніше Національної поліції й у Кримінальному процесуальному кодексі України від 13 квітня 2012 року. Лише після прийняття Закону України «Бюро економічної безпеки України» були внесені зміни, відповідно до яких розслідування кримінальних правопорушень, передбачених ст. 210, 211 Кримінального кодексу України здійснюють детективи органів Бюро економічної безпеки України (у разі якщо досудове розслідування таких кримінальних правопорушень не віднесено до підслідності Державного бюро розслідувань чи Національного антикорупційного бюро України) [43].

Відповідно до Положення про основи організації розкриття злочинів органами внутрішніх справ України (затверджене наказом МВС України від 24 вересня 2010 року № 456 – втратило чинність 30 листопада 2012 року)

слідчі органів внутрішніх справ організують роботу слідчо-оперативної групи на місці події та керують діями її членів. Виконують у межах компетенції завдання кримінального судочинства, порушують кримінальну справу в кожному випадку виявлення ознак злочину, уживають усіх передбачених законом заходів для встановлення події злочину, осіб, винних у його вчиненні, та їх покарання. Під час розслідування кримінальної справи здійснюють усебічний, повний і об'єктивний розгляд обставин, які підлягають доказуванню, у їх сукупності, у межах компетенції виконують інші функції, покладені на них кримінально-процесуальним законодавством. Разом з працівниками органу дізнання висувають версії, розробляють і складають узгоджені плани комплексного проведення слідчих дій та оперативно-розшукових заходів з розкриття злочинів [44].

У наукових дослідженнях зверталася увага на діяльність слідчого органу внутрішніх справ під час розслідування злочинних посягань на бюджетні ресурси. При цьому акцентувалося на типових слідчих ситуаціях під час розслідування таких злочинів, профілактичній діяльності слідчого тощо. Так, В.В. Кікінчук проаналізував наступні типові слідчі ситуації на початковому етапі розслідування злочинів, пов'язаних з використанням бюджетних коштів в агропромисловому комплексі: отримання слідчим матеріалів досудового розслідування, що виділені прокурором в окреме провадження; внесення слідчим відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань після самостійного виявлення ним з відповідного джерела обставин, що свідчать про вчинення злочину; відкриття слідчим кримінального провадження після подання заяви суб'єктом господарської діяльності, повідомлення банківською установою про вчинене кримінальне правопорушення; відкриття слідчим кримінального провадження за результатами проведеної перевірки органами Державної фінансової інспекції України (а) складання плану проведення першочергових слідчих (розшукових), негласних слідчих (розшукових) та процесуальних дій з метою формування доказової бази; б) аналіз та роз'яснення акта ревізії; в) допит

свідків з метою встановлення обставин, що мають значення для кримінального провадження; г) відібрання пояснення від правопорушника та отримання інформації про первинні обставини вчинення злочину; г) вжиття заходів з вилучення документів, що являють собою предметну форму й прямо похідні від фінансово-господарських функцій суб'єктів, діяльність яких пов'язана з використанням бюджетних коштів в агропромисловому комплексі; д) встановлення інших суб'єктів господарської діяльності, які перебували у правових відносинах із підслідним об'єктом [45, с. 133-135].

На думку Р. Л. Степанюка специфіка причин та умов, що сприяли вчиненню злочинів, пов'язаних з незаконним використанням бюджетних коштів, обумовлює необхідність визначення в поданні в порядку ст. 23-1 Кримінально-процесуального кодексу України (Української РСР) певних заходів профілактичного характеру. Зокрема, у поданні до розпорядника бюджетних коштів вищого рівня доцільно вказувати на вжиття таких заходів: а) налагодити належний контроль з боку вищестоящих службових осіб або спеціалізованих контрольних підрозділів за діяльністю службових осіб нижчого рівня, які використовують бюджетні кошти; б) зобов'язати вищестоящих службових осіб вживати належних заходів щодо підлеглих при вирішенні питання про притягнення їх до відповідальності за вчинені бюджетні правопорушення; в) притягти до дисциплінарної відповідальності конкретних службових осіб, які зобов'язані перевіряти дотримання встановлених правил при здійсненні операцій з бюджетними коштами вищими керівниками (бухгалтери, юрисконсульти); г) організувати регулярне належне підвищення кваліфікації особами, відповідальними за дотримання бюджетного законодавства; г) організувати постійне інформування відповідних службових осіб про зміни в бюджетному законодавстві; д) вжити конкретних заходів щодо організації періодичних перевірок знання відповідальними за дотримання бюджетного законодавства особами своїх обов'язків, а також вимог законодавства; е) організувати якісний кадровий відбір на відповідні посади; є) організувати належну виховну та

роз'яснювальну роботу з особами, до повноважень яких належить використання бюджетних коштів з боку вищого керівництва; ж) передбачити у штатному розписі посади, відсутність яких сприяла вчиненню злочину; з) перерозподілити обов'язки між службовими особами з метою взаємного контролювання; и) звільнити з посад осіб, які віддавали незаконні накази; і) розробити внутрішні інструкції щодо ведення бухгалтерського обліку, складання фінансової звітності, діловодства; к) провести зібрання трудового колективу й обговорити винесене подання та запропоновані заходи [46, с. 80, 82].

У сучасних умовах підрозділи Національної поліції протидіють порушенню бюджетного законодавства шляхом виконання функції щодо профілактики, припинення, проведення оперативних заходів, розслідування кримінальних правопорушень у бюджетній сфері, віднесених до підслідності поліції (як правило під час розслідування діянь, передбачених у статті 191 «Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем» Кримінального кодексу України). Проведення цих заходів характеризується не лише попереджувальним впливом на умови та причини такого делікту як привласнення, розтрата бюджетних коштів або заволодіння ними шляхом зловживання службовим становищем, але й сприяють усуненню детермінант інших порушень бюджетного законодавства [47, с. 235].

Таким чином, історико-правовий аналіз, виважена оцінка та узагальнення досвіду діяльності підрозділів МВС України допомагає визначити подальші шляхи та засоби протистояння кримінальній експансії, подолання злочинного тиску на бюджетну сферу, напрацювати подальшу стратегію діяльності підрозділів Національної поліції [48, с. 56] та інших суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства. Історія становлення підрозділів МВС України як суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства свідчить про те, що така діяльність займала важливе місце у структурі пріоритетних напрямів роботи цих підрозділів. За

часів незалежності нормативно-правові акти наділяли підрозділи, які безпосередньо функціонували у складі Міністерства внутрішніх справ, а тепер функціонують як підрозділи Національної поліції, повноваженнями здійснювати заходи щодо протидії порушенням бюджетного законодавства. Хоча з початком діяльності Бюро економічної безпеки України коло цих повноважень звузилося, однак слід відзначити певну стабільність нормотворця у підході щодо необхідності захисту бюджетної сфери держави саме за допомогою діяльності підрозділів системи МВС України. У сучасних умовах важливим є збереження позитивного досвіду протидії порушенням бюджетного законодавства цими підрозділами та створення ефективної системи взаємодії суб'єктів, які протидіють бюджетній деліктності, із нормативно-правовим закріплення координаційного центру такої системи.

1.2. Система суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства та місце у ній підрозділів Національної поліції

У Стратегії боротьби з організованою злочинністю, яка схвалена розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2020 року № 1126-р., наголошується, що боротьби з організованою злочинністю повинна стати одним із пріоритетних завдань державної політики, яка потребує системності та вжиття дієвих скоординованих міжвідомчих заходів і поглиблення міжнародного співробітництва [49]. А в Плані заходів з реалізації цієї стратегії (затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 вересня 2022 р. № 850-р) передбачено необхідність розроблення та вжиття заходів щодо системної протидії організованій злочинності у сфері господарської діяльності, насамперед у бюджетній сфері, на основі консолідації зусиль відповідних державних органів, серед яких зазначено й Національну поліцію України [50].

Системна протидія порушенням бюджетного законодавства передбачає визначення суб'єктів протидії, які на основі повноважень взаємодіють між собою та здійснюють вплив на бюджетну деліктність, тим самим створюючи систему протидії цим порушенням. Науковці останнім часом усе частіше використовують для позначення впливу на негативні соціальні явища категорію «протидія». Пов'язано це як з широким використанням цього поняття у позначенні відсічі збройній агресії російської федерації [50; 51; 52], так і з його змістовним наповненням, яке більше за обсягом ніж поняття «боротьба» та точніше відображає мету і зміст впливу на бюджетну деліктність [3, с. 47]. У кримінологічних дослідженнях поняття «протидія злочинності» також вважають найбільш узагальнюючим, базовим (родовим) терміном [53, с. 93] та пропонують наступні ознаки протидії злочинності:

1) діяльність державних органів, інститутів громадянського суспільства, організацій та фізичних осіб у межах їх повноважень, спрямована проти злочинних посягань;

2) метою протидії є мінімізація і (або) ліквідація наслідків злочинної діяльності;

3) може здійснюватися як за допомогою ранньої (профілактичної) запобіжної діяльності, спрямованої на виявлення і подальше усунення причин протиправної (злочинної) діяльності, так і за допомогою боротьби, спрямованої на виявлення, запобігання, припинення, розкриття та розслідування злочинів [54, с. 173].

На використанні цього терміну наполягають й науковці, які досліджують проблеми впливу на деліктність у фінансово-бюджетній сфері. І. І. Комарницька наголошує на можливості розгляду протидії злочинам у фінансовій сфері як виду адміністративної відповідальності [55, с. 344], І. М. Коропатнік та В. В. Карелін ставлять за мету дослідити сутність та складові протидії корупції в системі оборонних закупівель Міністерства оборони України [56, с. 58], а Л. Г. Андросович відзначає, що заходи з протидії організованій злочинності у фінансовій системі передбачають

комплекс правових норм, які безпосередньо чи опосередковано спрямовані на покращення і врегулювання фінансових відносин, належне забезпечення діяльності контролюючих та правоохоронних органів на законодавчому рівні, удосконалення наявної нормативно-правової бази та кримінального законодавства у цілому щодо запобігання злочинам [57, с. 152]. У цьому контексті слід виокремити монографічне дослідження Ю.С. Назара «Протидія порушенням бюджетного законодавства України», в якому обґрунтовано доцільність використання цього поняття у бюджетно-деліктному праві. На думку цього автора протидію порушенням бюджетного законодавства доцільно розглядати як системну та консолідовану діяльність уповноважених суб'єктів щодо формування державної політики у цій сфері (загальносоціальний рівень), фінансового контролю, профілактики порушень бюджетного законодавства та реагування на їх вчинення (виявлення, припинення, розслідування порушень бюджетного законодавства, застосування примусових заходів впливу та усунення негативних наслідків від їх учинення), а також судового розгляду спорів, що виникають у зв'язку із застосуванням заходів впливу за порушення бюджетного законодавства (спеціальний рівень), з метою обмеження кількості порушень до фінансово безпечного, соціально толерантного рівня [3, с. 56-57]. Таке розуміння протидії порушенням бюджетного законодавства буде взято за основу у подальшому аналізі об'єкта та предмета дисертаційного дослідження, із врахуванням яку саме діяльність з протидії уповноважені здійснювати підрозділи Національної поліції.

Протидія порушенням бюджетного законодавства як системна та консолідована діяльність уповноважених суб'єктів передбачає, очевидно, структурованість взаємозв'язків у певній системі. Як відзначає О.М. Литвинов протидію антисоціальним явищам слід досліджувати саме як специфічну соціальну систему [58, с. 15], що актуалізує застосування системного підходу.

Науковці відзначають, що цей підхід є ключовим методологічним інструментом для розгляду та розуміння правового статусу адміністративних органів, оскільки він дозволяє враховувати їхню взаємодію з іншими елементами системи органів державної влади, соціальними інституціями і виявляти внутрішні зв'язки та забезпечувати цілісний погляд на їхню діяльність. Аналізуючи їх функції, повноваження та взаємодію з іншими суб'єктами влади, можна розглядати адміністративні органи як частину комплексної системи, де кожен елемент взаємодіє з іншими для досягнення загальних цілей [59, с. 449]. Таке твердження є прийнятним і для дослідження адміністративно-правового статусу суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства загалом і підрозділів Національної поліції зокрема. Саме на розгляді нормативно закріплених елементів адміністративно-правового статусу цих підрозділів та їх взаємодії з іншими суб'єктами системи протидії бюджетній деліктності буде акцентовано у дисертації. Крім того, важливість системного підходу в умовах повномасштабної агресії російської федерації проти України зумовлюється й тим, що такий підхід також дозволяє враховувати соціокультурний контекст, в якому функціонують адміністративні органи. Це важливо для розуміння того, як вони адаптуються до змін у суспільстві [59, с. 449].

У сучасних дослідженнях поняття «система» та його змістовні характеристики є достатньо затребуваними, оскільки, як відзначає Л.І. Заморська, у методології юриспруденції це поняття інтегрує в собі її сутнісні сторони, принципи та головні ознаки [60, с. 38]. Систему розглядають як сукупність взаємопов'язаних елементів, що утворюють цілісність. Ця сукупність елементів характеризується структурою, зв'язками та функціями, які забезпечують цілеспрямований розвиток [61, с. 31], а також упорядкованістю та взаємодією елементів, які складають цілісне утворення, що забезпечує вирішення певних проблем [62, с. 24]. А систему управління визначають як сукупність управляючої (суб'єктів управління) і керованої (об'єкти управління) систем, які взаємодіють через канали прямого та

зворотного зв'язку і функціонують у певному середовищі [63, с. 25]. Наявність істотних стійких зв'язків (відношень) між складовими системи або (та) їхніми властивостями, які перевищують за потужністю (силою) зв'язки (відношення) цих складових з об'єктами, що не входять до цієї системи, є важливим її атрибутом [64, с. 204-205].

На думку М. О. Колесника до основних характерних особливостей системи можна віднести наступні:

1) система є передусім сукупністю елементів. За певних умов елементи, відповідно, можуть розглядатись як системи;

2) наявність суттєвих зв'язків між елементами та (або) їх властивостями, що переважають над зв'язками цих елементів із тими, які не входять до даної системи. Під суттєвими зв'язками розуміють лише такі, що закономірно визначають інтегративні властивості системи, і це вирізняє систему з оточуючого середовища як цілісний об'єкт;

3) наявність визначеної організації, що проявляється у зменшенні ступеня ентропії (невизначеності) системи порівняно з ентропією системоутворюючих факторів. До таких факторів належать кількість елементів системи, кількість суттєвих зв'язків, якими може володіти елемент, тощо;

4) наявність інтегративних властивостей, тобто властивих системі загалом, проте не властивих жодному елементу зокрема. Система не зводиться до простої сукупності елементів, і розчленовуючи її на окремі частини, не можливо пізнати всі властивості системи загалом [64, с. 204].

У наукових дослідженнях систему протидії порушенням бюджетного законодавства розглядають як таку, що складається з елементів: суб'єкти – органи публічної влади, наділені повноваженнями у цій сфері, та громадськість; об'єкти – сукупність порушень бюджетного законодавства, їх детермінанти та особи, які їх вчиняють; заходи протидії [3, с. 99]. До суб'єктів протидії О. В. Герман, беручи за основу критерій здійснення діяльності, що становить зміст протидії порушенням бюджетного

законодавства, пропонувала захищати (ще до створення Бюро економічної безпеки України): Верховну Раду України, Президента України, Кабінет Міністрів України, органи бюджетного контролю (Рахункова палата, Міністерство фінансів України, місцеві фінансові органи, органи Державної казначейської служби України, органи Державної аудиторської служби України), правоохоронні органи (Національна поліція, Національне антикорупційне бюро України, Державне бюро розслідувань, Служба безпеки України, податкова міліція, прокуратура) та суди. Тобто система суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства складається з вищих органів державної влади, які формують державну політику у цій сфері, судів, які за допомогою здійснення правосуддя впливають на бюджетну деліктність та її детермінанти, органів бюджетного контролю та правоохоронних органів, які безпосередньо і цілеспрямовано протидіють правопорушенням у бюджетній сфері [65, с. 2-3].

Ю.С. Назар ґрунтовніше підходить до визначення системи суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства та пропонує їх поділити на тих, що функціонують на:

а) загальносоціальному рівні – суб'єкти формування державної політики протидії порушенням бюджетного законодавства – Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України, центральні органи виконавчої влади, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування;

б) спеціальному рівні: органи бюджетного контролю – Рахункова палата України, Міністерство фінансів України, Державна аудиторська служба України, Державна казначейська служба України, місцеві фінансові органи, головні розпорядники бюджетних коштів; правоохоронні та антикорупційні органи – Національна поліція, Державне бюро розслідувань, Національне антикорупційне бюро України, Бюро економічної безпеки України, Служба безпеки України, податкова міліція (до початку діяльності Бюро економічної безпеки України), Національне агентство з питань

запобігання корупції, прокуратура; суди – загальні та адміністративні; громадськість [3, с. 376].

На нашу думку, саме таку систему суб'єктів слід взяти за основу під час дослідження діяльності підрозділів Національної поліції як суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства з певними уточненнями. Діяльнісний підхід зумовлює визначення основного критерію саме діяльність того чи іншого суб'єкта. З цієї точки зору суб'єкти загальносоціального рівня, які формують державну політику протидії порушенням бюджетного законодавства, спрямовують свої зусилля за допомогою діяльності щодо створення, зміни чи припинення правових норм – правотворчості. Тому їх доцільно вважати суб'єктами правотворчості, а більшість органів публічної влади, які безпосередньо здійснюють заходи щодо протидії бюджетній деліктності на спеціальному рівні досягають результату за допомогою правозастосування. Якщо це органи бюджетного контролю, то вони застосовують заходи впливу за порушення бюджетного законодавства (передбачені у ст. 118 Бюджетного кодексу України), здійснюють адміністративно-юрисдикційну діяльність, їх представники беруть участь в кримінальних провадженнях як спеціалісти, правоохоронні та антикорупційні органи, прокуратура основні зусилля спрямовує на правозастосування у межах оперативно-розшукової діяльності та досудового розслідування, суди застосовують норми права під час вирішення бюджетно-правових спорів, прийнятті рішення у кримінальному провадженні чи у справі про адміністративно-каране порушення бюджетного законодавства. Тобто усі ці суб'єкти для протидії порушенням бюджетного законодавства застосовують правові норми, які хоча й належать до різних галузей права, але складають єдину правову систему. Тому їх доцільно позначити як суб'єкти правозастосування. Крім того, необхідно врахувати, що з 24 листопада 2021 року Бюро економічної безпеки України розпочало виконання функцій та завдань щодо протидії порушенням бюджетного законодавства (відповідно до розпорядження Кабінетом Міністрів України від 24.11.2021 р. № 1493-р

«Про початок діяльності Бюро економічної безпеки» [66]), а підрозділи податкової міліції перестали функціонувати.

Таким чином, систему суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства у сучасних умовах складають ті, що функціонують на:

а) загальносоціальному рівні – суб'єкти правотворчості (формування державної політики протидії порушенням бюджетного законодавства – Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України, центральні органи виконавчої влади, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування);

б) спеціальному рівні: суб'єкти правозастосування (органи бюджетного контролю – Рахункова палата України, Міністерство фінансів України, Державна аудиторська служба України, Державна казначейська служба України, місцеві фінансові органи, головні розпорядники бюджетних коштів; правоохоронні та антикорупційні органи – Бюро економічної безпеки України, Національна поліція, Державне бюро розслідувань, Національне антикорупційне бюро України, Національне агентство з питань запобігання корупції, прокуратура; суди – загальні та адміністративні) та громадськість.

Першою групою суб'єктів, які функціонують на загальносоціальному рівні є суб'єкти правотворчості (формування державної політики протидії порушенням бюджетного законодавства). Вони здійснюють свої функції, передусім, за допомогою видання (прийняття) нормативно-правових актів. Такі акти спрямовані не лише на закріплення форм, методів, видів та інших матеріально-правових і процесуальних аспектів проведення бюджетного контролю, застосування заходів впливу за порушення бюджетного законодавства, притягнення винних осіб до кримінальної чи адміністративної відповідальності, здійснення оперативно-розшукової діяльності, але й на врегулювання бюджетних відносин, визначення повноважень учасників бюджетного процесу, встановлення процедур бюджетної діяльності тощо. Тобто протидія порушенням бюджетного законодавства характеризується не лише контрольним та репресивним впливом, але й позитивним правовим

регулюванням з метою встановлення чітких, справедливих та прозорих правил участі у бюджетно-правових відносинах, які усувають більшість причин та умов скоєння бюджетних деліктів.

Верховна Рада України як єдиний орган законодавчої влади в Україні здійснює формування державної політики протидії порушенням бюджетного законодавства, передусім, шляхом прийняття Законів України. Прикладами законодавчих актів, в яких врегульовуються питання протидії порушенням бюджетного законодавства є: Бюджетний кодекс України [67], Закон України про Державний бюджет на відповідний рік, Закони України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» [68], «Про Рахункову палату» [69], «Про відкритість використання публічних коштів» [70]. До цих законодавчих актів слід віднести закони, які регулюють діяльність правоохоронних та антикорупційних органів – Закони України «Про Національну поліцію» [71], «Про оперативно-розшукову діяльність» [72], «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» [73], «Про Державне бюро розслідувань» [74], «Про Бюро економічної безпеки України» [75], «Про Національне антикорупційне бюро України» [76], «Про прокуратуру» [77], «Про запобігання корупції» [78] та інші, а також які визначають адміністративну та кримінальну відповідальність за порушення бюджетного законодавства – Кодекс України про адміністративні правопорушення [79], Кримінальний кодекс України [80], провадження в адміністративних справах, пов'язаних із застосуванням заходів впливу за порушення бюджетного законодавства – Кодекс адміністративного судочинства України [81], та кримінальні провадження – Кримінальний процесуальний кодекс України [82].

Прикладами формування державної політики протидії порушенням бюджетного законодавства Президентом України є видання указів «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 жовтня 2008 року «Про невідкладні заходи з посилення фінансово-бюджетної дисципліни та мінімізації негативного впливу світової фінансової кризи на

економіку України» [83], «Про Раду з фінансової стабільності» [84], «Про Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки» [2], а Кабінету Міністрів України – розпоряджень: «Про затвердження плану заходів з реалізації Стратегії боротьби з організованою злочинністю» [85], «Деякі питання здійснення державного фінансового контролю» [86], постанов: «Про затвердження Порядку проведення інспектування Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами» [87], «Про затвердження Порядку повернення бюджетних коштів до відповідного бюджету в разі їх нецільового використання» [88], «Про запровадження національного механізму координації взаємодії органів державної влади з метою захисту фінансових інтересів України та Європейського Союзу» [89].

Інші суб'єкти цієї групи – центральні органи виконавчої влади, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування здійснюють формування державної політики протидії порушенням бюджетного законодавства, як правило, шляхом видання підзаконних нормативно-правових актів та надання пропозицій до проєктів законів й інших нормативно-правових актів.

Суб'єкти правозастосування наділені сукупністю повноважень, які як безпосередньо спрямовані на застосування правових норм для протидії порушенням бюджетного законодавства, так і такі, що сприяють правозастосовній діяльності. Органи бюджетного контролю як суб'єкти протидії, які діють на спеціальному рівні, виконують свої функції, визначені як у законодавчих актах, так і підзаконних. У статтях 109-115 Бюджетного кодексу закріплено повноваження з контролю за дотриманням бюджетного законодавства Верховної Ради України, комітету Верховної Ради України з питань бюджету, Рахункової палати, Міністерства фінансів України, місцевих фінансових органів, Казначейства України (органів Державної казначейської служби України), органів державного фінансового контролю

(Державної аудиторської служби України), Верховної Ради і Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих рад та їх виконавчих органів, місцевих державних адміністрацій. Однак, науковці висловлюють бачення, що лише Рахункова палата, Міністерство фінансів України, місцеві фінансові органи, органи Державної казначейської служби України та органи Державної аудиторської служби України безпосередньо протидіють порушенням бюджетного законодавства, аргументуючи це тим, що діяльність щодо проведення заходів фінансового контролю (попередження та виявлення порушень), застосування заходів впливу за бюджетні правопорушення має належати до основних функцій відповідного суб'єкта [65, с. 36]. На думку Ю.С. Назара також безпосередньо протидіють порушенням бюджетного законодавства й головні розпорядники бюджетних коштів, оскільки вони визначають мережу розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня та одержувачів бюджетних коштів; здійснюють управління бюджетними коштами у межах встановлених йому бюджетних повноважень, забезпечуючи ефективне, результативне і цільове використання бюджетних коштів, організацію та координацію роботи розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня та одержувачів бюджетних коштів у бюджетному процесі; здійснюють контроль за повнотою надходжень, взяттям бюджетних зобов'язань розпорядниками бюджетних коштів нижчого рівня та одержувачами бюджетних коштів і витрачанням ними бюджетних коштів [3, с. 79]. Крім того, головні розпорядники мають право контролювати бюджетні процедури у розпорядника нижчого рівня, за результатами якого застосовувати заходи впливу за порушення бюджетного законодавства. Так, відповідно до п. 3 Порядку зменшення бюджетних асигнувань розпорядникам бюджетних коштів рішення про застосування цього заходу розпоряднику бюджетних коштів нижчого рівня приймає головний розпорядник коштів відповідного бюджету [90].

Підрозділи Національної поліції активно взаємодіють з державними органами з цієї групи суб'єктів протидії порушенням бюджетного

законодавства. Така взаємодія відбувається у різних формах та спрямована, передусім, на отримання необхідної інформації про вчинення бюджетного делікту, а також його процесуальне оформлення. З головними розпорядниками бюджетних коштів взаємодія оперативних та слідчих підрозділів Національної поліції відбувається менш інтенсивно. Зумовлено це як відсутністю належного правового закріплення такої взаємодії, так і небажанням головних розпорядників надавати інформацію про порушення бюджетної дисципліни бюджетними установами, які належать до їх мережі розпорядників бюджетних коштів.

До групи суб'єктів, що діють на спеціальному рівні та безпосередньо здійснюють заходи протидії порушенням бюджетного законодавства, належать правоохоронні та антикорупційні органи. Повноваженнями у сфері протидії бюджетним деліктам законодавство наділило Національне антикорупційне бюро України, Національна поліція, Державне бюро розслідувань, Національне агентство з питань запобігання корупції, прокуратуру. Результати їх роботи у цій сфері зумовили висновки в наукових дослідженнях про те, що їх діяльність з протидії порушенням бюджетного законодавства має не менш важливе значення для забезпечення ефективного функціонування системи публічних фінансів, ніж діяльність органів бюджетного контролю. Саме правоохоронні органи попереджають, виявляють, припиняють та розслідують кримінальні правопорушення, що посягають на відносини щодо використання бюджетних коштів. Наділені правоохоронні органи повноваженнями й щодо попередження у взаємодії з органами бюджетного контролю адміністративно-карних порушень бюджетного законодавства, однак основні функції вони виконують за допомогою оперативно-розшукової та слідчої діяльності [29, с. 76].

У сучасних умовах найбільшим обсягом повноважень серед правоохоронних та антикорупційних органів у сфері протидії порушенням бюджетного законодавства наділене Бюро економічної безпеки України – як центральний орган виконавчої влади, на який покладаються завдання щодо

протидії правопорушенням, що посягають на функціонування економіки держави [75]. До його підслідності віднесено розслідування кримінальних правопорушень, передбачених ст.ст. 210 та 211 Кримінального кодексу України та інших злочинів у бюджетній сфері. Закон України «Про Бюро економічної безпеки України» визначив його основні завдання, які повинні виконуватися й з метою протидії порушенням бюджетного законодавства:

1) виявлення зон ризиків у сфері економіки шляхом аналізу структурованих і неструктурованих даних;

2) оцінювання ризиків і загроз економічній безпеці держави, напрацювання способів їх мінімізації та усунення;

3) надання пропозицій щодо внесення змін до нормативно-правових актів з питань усунення передумов створення схем протиправної діяльності у сфері економіки;

4) забезпечення економічної безпеки держави шляхом запобігання, виявлення, припинення, розслідування кримінальних правопорушень, що посягають на функціонування економіки держави;

5) збирання та аналіз інформації про правопорушення, що впливають на економічну безпеку держави, та визначення способів запобігання їх виникненню в майбутньому;

6) планування заходів у сфері протидії кримінальним правопорушенням, віднесеним законом до його підслідності;

7) виявлення та розслідування правопорушень, пов'язаних з отриманням та використанням міжнародної технічної допомоги;

8) складання аналітичних висновків і рекомендацій для державних органів з метою підвищення ефективності прийняття ними управлінських рішень щодо регулювання відносин у сфері економіки [75].

Позитивним моментом правового регулювання діяльності Бюро економічної безпеки України є закріплення на рівні закону основних аспектів взаємодії з іншими органами державної влади, органами місцевого самоврядування, правоохоронними органами, а на рівні спільного наказу –

процедурних особливостей електронної інформаційної взаємодії Бюро економічної безпеки України, Міністерства внутрішніх справ України та центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України [91]. Відповідно до ст. 7 Закону України «Про Бюро економічної безпеки України» порядок обміну інформацією, у тому числі оперативною, проведення спільних заходів Бюро економічної безпеки України та інших державних органів, що відповідно до закону здійснюють оперативно-розшукову діяльність, встановлюється спільними наказами Бюро економічної безпеки України та відповідних державних органів. Органи державного фінансового контролю з метою запобігання та протидії кримінальним правопорушенням передають Бюро економічної безпеки України інформацію про обставини, що свідчать про вчинення кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності Бюро економічної безпеки України. Також встановлюється відповідальність за невиконання (неналежне виконання) запиту Бюро економічної безпеки України або ненадання Бюро економічної безпеки України на його запит інформації та (або) документів, надання завідомо недостовірної інформації та (або) документів чи надання інформації та (або) документів не в повному обсязі, порушення строків їх надання, повідомлення третіх осіб про те, що стосовно них збирається така інформація [75].

Національне антикорупційне бюро України та Державне бюро розслідувань наділені повноваження щодо розслідування кримінальних правопорушень, передбачених ст.ст. 191, 210 та 211 Кримінального кодексу України щодо окремих категорій осіб. Зокрема, відповідно до ч. 4 ст. 216 Кримінального процесуального кодексу України слідчі органів державного бюро розслідувань здійснюють досудове розслідування кримінальних правопорушень, у тому числі й таких, що посягають на бюджетні правовідносини: 1) вчинених членом Кабінету Міністрів України, першим заступником та заступником міністра, суддею, працівником правоохоронного

органу, особою, посада якої належить до категорії «А» та іншими особами, крім випадків, коли досудове розслідування цих кримінальних правопорушень віднесено до підслідності Національного антикорупційного бюро України; 2) вчинених службовими особами Національного антикорупційного бюро України, заступником Генерального прокурора - керівником Спеціалізованої антикорупційної прокуратури або іншими прокурорами Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, крім випадків, коли досудове розслідування цих кримінальних правопорушень віднесено до підслідності детективів підрозділу внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України [82].

А детективи Національного антикорупційного бюро України здійснюють досудове розслідування кримінальних правопорушень, передбачених статтями 191, 210, 211 Кримінального кодексу України та інших за наявності умов, визначених у Кримінальному процесуальному кодексі України (якщо кримінальне правопорушення вчинено: Прем'єр-міністром України, Головою Фонду державного майна України, його першим заступником та заступником, Директором Бюро економічної безпеки України, керівником суб'єкта великого підприємництва, у статутному капіталі якого частка державної або комунальної власності перевищує 50 відсотків та іншими посадовими особами; предмет кримінального правопорушення або розмір завданої шкоди у дві тисячі і більше разів перевищує розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом на час вчинення кримінального правопорушення (якщо кримінальне правопорушення вчинено службовою особою державного органу, правоохоронного органу, військового формування, органу місцевого самоврядування, суб'єкта господарювання, у статутному капіталі якого частка державної або комунальної власності перевищує 50 відсотків) [82].

Національне агентство з питань запобігання корупції здійснює діяльність, яка як опосередковано, так і безпосередньо впливає на запобігання порушенням бюджетного законодавства. Заходи запобігання

корупції, пов'язаної із можливістю використання бюджетних коштів, впливають на стан протидії порушенням бюджетного законодавства – обмежуючи можливість протиправного заволодіння бюджетними коштами, їх використання у незаконний спосіб, обмежуючи дії окремих посадових осіб засобами фінансового контролю, урегулюванням конфлікту інтересів тощо. Безпосередній вплив Національного агентства з питань запобігання корупції як суб'єкта протидії порушенням бюджетного законодавства реалізовується за допомогою функцій контролю і застосування зупинення та припинення державного фінансування статутної діяльності політичної партії відповідно до ст.ст. 17-6 – 17-9 Закону України «Про політичні партії в Україні». Зокрема, такі заходи Національне агентство з питань запобігання корупції може застосовувати якщо у процесі виконання контрольних функцій за законним та цільовим використанням політичними партіями коштів, виділених з державного бюджету на фінансування їхньої статутної діяльності, були виявлені порушення відповідних норм [92].

Наділення законодавством органів прокуратури функціями процесуального керівництва [29, с. 76] та координації діяльності правоохоронних органів [93, с. 122], у тому числі й під час оперативного супроводу та розслідування кримінальних правопорушень у бюджетній сфері дозволяють їх розглядати як суб'єкт протидії порушенням бюджетного законодавства. І одна, й інша функції реалізуються у взаємодії з іншими суб'єктами цієї групи – правоохоронними, антикорупційними органами та органами бюджетного контролю, що сприяє формуванню більш стійкої системи протидії порушенням бюджетного законодавства.

Протидія порушенням бюджетного законодавства здійснюється не лише органами та посадовими особами законодавчої та виконавчої гілок влади, але й судами. Місцеві загальні суди відповідно до ст. 221 КУпАП розглядають справи про адміністративні правопорушення, передбачені ст. 164-12 КУпАП «Порушення бюджетного законодавства», ст. 164-14 «Порушення законодавства про закупівлі», а також адміністративні

правопорушення, пов'язані з корупцією (глава 13-А КУпАП). У ст. 2 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» визначається основне завдання суду – здійснюючи правосуддя на засадах верховенства права, забезпечення кожному право на справедливий суд та повагу до інших прав і свобод, гарантованих Конституцією і законами України, а також міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України [94]. Здійснюючи правосуддя у цих справах, суди протидіють порушенням бюджетного законодавства шляхом прийняття рішення про накладення на винних осіб адміністративних стягнень, тим самим забезпечуючи невідворотність покарання за вчинення бюджетного делікту, а також шляхом захисту і відновлення порушених прав держави чи місцевих громад. Адже відповідно до ст. 283 КУпАП якщо при вирішенні питання про накладення стягнення за адміністративне правопорушення судом одночасно вирішується питання про відшкодування винним майнової шкоди, то в постанові по справі зазначаються розмір шкоди, що підлягає стягненню, порядок і строк її відшкодування. Крім того, як відзначається у наукових працях, суд здійснює й профілактику порушень бюджетного законодавства шляхом виявлення причин та умов вчинення бюджетних деліктів, а також внесення пропозицій щодо їх усунення [3, с. 83]. Такі пропозиції вносяться відповідно до приписів стаття 282 КУпАП «Пропозиції про усунення причин та умов, що сприяли вчиненню адміністративних правопорушень». Зокрема, суддя як суб'єкт адміністративно-юрисдикційної діяльності, встановивши причини та умови, що сприяли вчиненню адміністративного правопорушення, вносить у відповідний державний орган чи орган місцевого самоврядування, громадську організацію або посадовій особі пропозиції про вжиття заходів щодо усунення цих причин та умов. Про вжиті заходи відповідні юридичні особи чи посадові особи повинні повідомити суд протягом місяця з дня надходження пропозиції.

На профілактичній складовій діяльності адміністративних судів під час розгляду справ про оскарження застосування заходів впливу за порушення

бюджетного законодавства наголошує О. В. Герман. Ст. 117 Бюджетного кодексу України передбачено перелік (не вичерпний) заходів впливу за порушення бюджетного законодавства – зупинення операцій з бюджетними коштами, повернення бюджетних коштів до відповідного бюджету, попередження про неналежне виконання бюджетного законодавства з вимогою щодо усунення порушення бюджетного законодавства, призупинення бюджетних асигнувань, зменшення бюджетних асигнувань, зупинення дії рішення про місцевий бюджет, безспірне вилучення коштів з місцевих бюджетів, а в ст. 118 цього кодексу зазначено основні умови їх застосування (застосування більшості із цих заходів урегульовано на нормативно-правовому рівні). Зважаючи на примусовий характер їх застосування в судовій практиці існують непоодинокі випадки оскарження заходів впливу за порушення бюджетного законодавства. У статті 124 Бюджетного кодексу України відзначено, що рішення про застосування заходу впливу за порушення бюджетного законодавства може бути оскаржено у порядку, встановленому законом. У разі визнання судом рішення про застосування заходу впливу за порушення бюджетного законодавства повністю чи частково незаконним особою, щодо якої воно було винесено, поновлюються обмежені таким рішенням права. У цих випадках суд, розглядаючи відповідні адміністративні справи, виявляє детермінанти вчинення бюджетних деліктів, визначає правомірність чи неправомірність винесених органами бюджетного контролю рішень, чим здійснює протидію порушенням бюджетного законодавства. Така протидія характеризується, в основному, профілактичною спрямованістю [65, с. 40].

Громадськість як суб'єкт протидії порушенням бюджетного законодавства розглядають у зв'язку з виконанням функцій громадського контролю за використанням бюджетних коштів, формування державної політики протидії порушенням бюджетного законодавства через надання відповідних пропозицій та профілактики таких порушень. Як відзначають О.В. Кузьменко, В.Г. Чорна, Л.О. Кожура громадський контроль сприяє не

тільки збільшенню прозорості та відповідальності, але й забезпечує більш ефективне використання ресурсів, відповідно до реальних потреб та пріоритетів громади [95, с. 676]. Серед форм участі громадськості у протидії цим порушенням доцільно виокремити участь представників громадських організацій в роботі громадських рад як органів бюджетного контролю, так і правоохоронних органів, а також діяльність спеціалізованих антикорупційних громадських об'єднань, одним із завдань яких є контроль за законністю використання бюджетних коштів [3, с. 85], та за діяльністю цих органів як суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства.

Наприклад, відповідно до Положення про Раду громадського контролю при Бюро економічної безпеки України (затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 18 серпня 2021 р. № 872) ця рада громадського контролю є постійно діючим колегіальним виборним органом, який утворюється для здійснення громадського контролю за діяльністю Бюро економічної безпеки, налагодження ефективної взаємодії з громадськістю, здійснення інших повноважень, визначених законодавством. Серед функцій Ради громадського контролю зазначено: розгляд звітів Бюро економічної безпеки і протягом 45 календарних днів з дня їх надходження затвердження свого висновку щодо них; підготовка та подання Бюро економічної безпеки пропозицій щодо організації та проведення консультацій з громадськістю; проведення громадського моніторингу щодо врахування Бюро економічної безпеки пропозицій і зауважень громадськості щодо його діяльності, забезпечення ним прозорості та відкритості своєї діяльності, дотримання прав і свобод людини і громадянина, принципу гендерної рівності, доступу до публічної інформації, яка перебуває в його володінні, а також дотримання нормативно-правових актів, спрямованих на запобігання та протидію корупції та інші [96].

Досліджуючи проблеми реалізації положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС О. А. Музика-Стефанчук та Н. Ю. Пришва серед основних аспектів належного управління у бюджетно-податковій сфері називають

готовність реагувати – тобто органи перш за все виконавчої влади мають оперативно реагувати на зміни в економіці, у фінансовій сфері та вживати заходів, спрямованих на підтримку громадян, вітчизняних виробників [97, с. 428]. На нашу думку готовність реагувати передбачає й оперативну реакцію на прояви протиправної поведінки у бюджетній сфері відповідних суб'єктів, серед яких, передусім, підрозділи Національної поліції.

Відповідно до запропонованої класифікації Національна поліція належать до групи правоохоронних та антикорупційних органів, які на спеціальному рівні у взаємодії з іншими суб'єктами протидіють порушенням бюджетного законодавства. У статті 23 Закону України «Про Національну поліцію» серед основних повноважень поліції визначено здійснення профілактики правопорушень, оперативно-розшукової діяльності та досудового розслідування кримінальних правопорушень у межах підслідності. Щодо протидії порушенням бюджетного законодавства, то до підслідності Національної поліції віднесено розслідування частини діянь, передбачених у статті 191 Кримінального кодексу України «Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем» (в певних випадках розслідування здійснюють детективи Бюро економічної безпеки України, Державного бюро розслідувань чи Національного антикорупційного бюро України) [80]. Протидіючи вчиненню таких кримінальних правопорушень, а також іншим проявам бюджетної деліктності, Національна поліція:

- здійснює превентивну та профілактичну діяльність, спрямовану на запобігання вчиненню правопорушень;
- виявляє причини та умови, що сприяють вчиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, вживає у межах своєї компетенції заходів для їх усунення;

- вживає заходів з метою виявлення кримінальних, адміністративних правопорушень; припиняє виявлені кримінальні та адміністративні правопорушення;
- вживає заходів, спрямованих на усунення загроз життю та здоров'ю фізичних осіб і публічній безпеці, що виникли внаслідок учинення кримінального, адміністративного правопорушення;
- здійснює своєчасне реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події;
- здійснює досудове розслідування кримінальних правопорушень;
- здійснює оперативно-розшукову діяльність відповідно до закону [71] тощо.

У більшості випадків привласнення, розтрата бюджетних коштів або заволодіння ними шляхом зловживання службовим становищем (ст. 191 КК України) здійснюються членами організованих груп та злочинних організацій. У довоєнному Плані основних заходів Національної поліції України на 2022 рік було відзначено, що за 11 місяців 2021 року припинено діяльність 464 організованих груп і злочинних організацій, що на 36% більше аналогічного показника 2020 року, а щодо таких груп і організацій, причетних до розкрадання бюджетних коштів – показники зросли у 1,8 разів [98]. Протидія організованій злочинності залишалася пріоритетом й у 2023 році як одним із важливих напрямків діяльності поліції в умовах воєнного стану [99].

Серед прикладів ефективної роботи підрозділів поліції щодо протидії розкраданню бюджетних коштів у 2023-2024 роках є повідомлення слідчими слідчого управління поліції Вінницької області (за оперативного супроводу у тому числі й Управління стратегічних розслідувань у Вінницькій області Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України) про підозру учасникам організованої злочинної групи, яке очолив заступник мера одного з міст Вінниччини. Заступник міського голови одного з населених пунктів Вінницької області у квітні 2023 року створив організовану групу з

метою заволодіння бюджетними коштами, виділеними на проведення будівельних робіт у закладах освіти. До складу угруповання також входили директор комунальної установи з обслуговування закладів освіти, головний бухгалтер цієї ж установи та приватний підприємець. Фігуранти забезпечували укладення договорів з підставним фізичними особами – підприємцями із завищенням ціни матеріалів та складали акти приймання виконаних робіт, які фактично не проводились. До офіційних документів вносили завідомо неправдиві відомості. Потім перераховували бюджетні кошти з казначейського рахунку комунальної установи на банківський рахунок фізичним особам – підприємцям. Готівку знімали та розподіляли між учасниками. Відтак упродовж квітня – серпня зловмисники заволоділи бюджетними коштами на понад 1,5 мільйона гривень [100]. В іншому випадку слідчі Вишгородського управління поліції Київщини за фактом заволодіння чужим майном шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем, вчиненого в умовах воєнного стану, та складання службовою особою завідомо неправдивих відомостей, направили обвинувальний акт до суду (ч.4 ст. 191, ч.1 ст. 366 Кримінального кодексу України). Правоохоронці встановили, що між органом місцевого самоврядування та будівельною компанією був укладений договір щодо проведення ремонтних робіт одного з укриттів на території Вишгородського району. Керівник підприємства вирішив завищити вартість витрат на виконання робіт та зазначив неправдиві відомості в офіційній документації. Внаслідок злочинних дій органу місцевого самоврядування завдано матеріального збитку на суму майже 100 тисяч гривень [101].

Розслідування цих злочинів здійснювали слідчі підрозділи Національної поліції України. У розділах II та III Положення про слідчі підрозділи Національної поліції України (затверджене наказом МВС України від 06 липня 2017 року № 570 «Про організацію діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України» [102]) визначено завдання та функції цих підрозділів, які вони виконують й під час розслідування

привласнення, розтрата бюджетних коштів або заволодіння ними шляхом зловживання службовим становищем. Так до завдань належать: 1) захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень; 2) охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження; 3) забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності слідчих органів Національної поліції; 4) забезпечення відшкодування фізичним і юридичним особам шкоди, заподіяної кримінальними правопорушеннями; 5) виявлення причин і умов, які сприяють учиненню кримінальних правопорушень, і вжиття через відповідні органи заходів щодо їх усунення. Щодо завдань, які характеризують слідчі підрозділи як суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства, то слід акцентувати на необхідності здійснювати захист суспільства та держави від кримінальних правопорушень, які посягають на бюджетні правовідносини. Адже розкрадання бюджетних коштів негативно впливає як на бюджетну систему загалом, так і органи публічної влади – розпорядників бюджетних коштів та їх спроможності виконувати свої функції, а в кінцевому результаті – на суспільство через зменшення можливостей отримання відповідних послуг від держави й органів місцевого самоврядування. Важливим є й завдання забезпечити відшкодування шкоди, заподіяної кримінальними правопорушеннями бюджетам різних рівнів. Воно повинно бути актуальним у всіх випадках розслідування привласнення, розтрата бюджетних коштів або заволодіння ними шляхом зловживання службовим становищем.

Завдання щодо профілактики кримінально-караних порушень бюджетного законодавства слідчі підрозділи реалізують шляхом і власних дій, і узгодженої діяльності з іншими суб'єктами протидії бюджетній деліктності. Так, слідчі зобов'язані виявляти причини і умови, які сприяють учиненню кримінально-караних порушень бюджетного законодавства.

Процесуальні завдання щодо охорони прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення

швидкого, повного та неупередженого розслідування кримінальних правопорушень у цій категорії проваджень реалізуються відповідно до загальних засад кримінального процесу.

Крім розслідування уже вчинених кримінальних правопорушень Національна поліція здійснює заходи профілактики та припинення порушень бюджетного законодавства, а також оперативно-розшукову діяльність. Найбільшим обсягом повноважень як суб'єкта оперативно-розшукової діяльності у сфері протидії порушенням бюджетного законодавства нормативно-правові акти наділяють підрозділи Департаменту стратегічних розслідувань. Як відзначають В. І. Василичук та В. Р. Сливенко керівна роль служби оперативних підрозділів, які протидіють злочинам у бюджетній сфері, зумовлена завданнями, що стоять перед ними, головними напрямками їх діяльності, структурної побудови, функціональними обов'язками керівників й оперативних працівників, а також іншими обставинами [10, с. 259].

У затвердженому наказом Національної поліції України № 1077 від 23 жовтня 2019 року Положенні про Департамент стратегічних розслідувань Національної поліції визначено, що підрозділи цього Департаменту протидіють корупції серед посадових осіб, на яких поширюється дія Закону України «Про запобігання корупції», вживають заходів з метою виявлення корупційних правопорушень і правопорушень, пов'язаних з корупцією, та їх припинення відповідно до законодавства України; здійснюють виявлення, припинення і запобігання незаконної діяльності суспільно небезпечних організованих груп і злочинних організацій, у тому числі в органах державної влади та місцевого самоврядування, які впливають на криміногенну ситуацію в державі та в окремих її регіонах; здійснюють оперативно-розшукову діяльність, спрямовану на здобуття інформації про криміногенні процеси в злочинному середовищі, пов'язані з протиправною діяльністю окремих осіб та злочинних угруповань, схеми легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом тощо [103]. Значна

частина цієї роботи спрямована на протидію порушенням бюджетного законодавства, адже у багатьох випадках і корупційні діяння, і діяльність організованих груп та злочинних організацій, і відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом, пов'язані з протиправним використанням бюджетних коштів. Про це свідчать й результати роботи підрозділів Департаменту стратегічних розслідувань. У 2023 році за матеріалами співробітників цього Департаменту до суду скеровано 226 кримінальних проваджень щодо організованих груп та злочинних організацій, серед яких 30 кримінальних проваджень щодо організованих груп, яким інкримінують розкрадання бюджетних коштів [104].

У системі суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства Національна поліція належать до групи правоохоронних та антикорупційних органів (суб'єкти правозастосування), які на спеціальному рівні здійснюють функції щодо профілактики, припинення, проведення оперативних заходів, розслідування кримінальних правопорушень у бюджетній сфері, віднесених до підслідності поліції. Проведення цих заходів характеризується не лише попереджувальним впливом на умови та причини такого делікту як привласнення, розтрата бюджетних коштів або заволодіння ними шляхом зловживання службовим становищем, але й сприяють усуненню детермінант інших порушень бюджетного законодавства.

1.3. Поняття та зміст адміністративно-правового статусу підрозділів Національної поліції як суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства

Будь-який суб'єкт протидії порушенням бюджетного законодавства повинен бути наділений нормативно-правовими актами сукупністю властивостей, які б дозволяли йому здійснювати відповідну діяльність, тобто мати певний правовий статус. У юридичній літературі існує велике

різноманіття підходів до визначення правового статусу та його елементів. Більшість із цих підходів спрямовані на виявлення найбільш суттєвих рис того чи іншого виду правового статусу. На нашу думку для дослідження адміністративно-правового статусу підрозділів Національної поліції як суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства доцільно взяти за основу діяльнісний підхід як методологічний засіб пізнання цього правового явища.

У літературі наголошують, що сама природа людини, життєдіяльність особи та природа права як регулятора поведінка людини в суспільстві роблять можливим та необхідним залучення до правознавства теорії діяльності, яка має стати важливим методологічним засобом пізнання правових явищ, особливо в умовах воєнного стану, коли ставляться підвищені вимоги до правового регулювання, до ефективності правових норм [105, с. 18-19, 16]. Як відзначає Є. В. Євсюков діяльнісний підхід для вивчення правового статусу адміністративних органів виступає важливим методологічним засобом, що дозволяє глибше розуміти їх функції, роль та взаємодію в системі державно-правових відносин. Зокрема, цей гносеологічний засіб дозволяє:

- аналізувати конкретні дії та функції адміністративних органів, їхні завдання та результати роботи, що є важливим для встановлення того, яким чином вони впливають на реалізацію правових норм та як вони сприяють виконанню функцій держави в цілому;
- розглядати повноваження адміністративних органів через призму конкретних дій, які вони вживають для забезпечення законності та виконання своїх завдань;
- аналізувати взаємодію адміністративних органів з іншими суб'єктами правовідносин, що допомагає зрозуміти, як правовий статус адміністративних органів впливає на стабільність та ефективність державного управління;
- визначити, наскільки ефективно адміністративні органи

забезпечують права та інтереси громадян, а також наскільки діяльність адміністративних органів відповідає вимогам законності [59, с. 448-449].

Діяльнісний підхід дослідження передбачає можливість на основі теоретичних конструкцій правового та адміністративно-правового статусу сконцентрувати увагу на конкретних завданнях, функціях та повноваженнях підрозділів Національної поліції як суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства, тобто саме на тих елементах, які визначають діяльність відповідних підрозділів.

Правовий статус визначають як сукупність прав і обов'язків, а для юридичних осіб – державних органів, підприємств, установ, організацій через поняття компетенції. Правовий статус відображається у законах, положеннях, статутах та інших нормативно-правових актах про ці органи, підприємства, установи, організації. Від повноти юридичної фіксації повноважень даних суб'єктів залежить ефективність їхньої діяльності [106, с. 44]. Тобто в Юридичній енциклопедії відзначається цінність діяльнісного підходу як для формування теоретичних концепцій правового статусу, так і для практичного застосування. У багатьох дослідження окремих видів правового статусу публічної адміністрації та його різновидів у конкретних відносинах також відзначається необхідність першочергового врахування як нормативно-правових актів, так і спрямованості діяльності відповідних суб'єктів. Таке твердження повною мірою відповідає стану досліджень адміністративно-правового статусу.

При цьому, які відзначають О. І. Миколенко, О. М. Миколенко адміністративно-правовий статус є однією із найбільш складних категорій адміністративного права. Пояснюючи цей факт сукупністю чинників, серед яких найбільш обґрунтованими є те, що наукова література переповнена дискусіями щодо елементів, які складають зміст адміністративно-правового статусу. Інколи виникає враження, що поняття «адміністративно-правовий статус» взагалі не відповідає атрибутам категорії адміністративного права, а є лише терміном, який кожного разу набуває свого специфічного змісту в

залежності від об'єкта і суб'єкта дослідження. Крім того, кожна частина адміністративного права (матеріальне, процедурне і процесуальне) буде забезпечувати своїх суб'єктів специфічним правовим статусом – адміністративно-матеріальним, адміністративно-процедурним, адміністративно-процесуальним. Тому, залежно від суб'єкта адміністративного права та сфер адміністративно-правового регулювання адміністративно-правовий статус може мати різне змістовне наповнення [107, с. 64-65].

На нашу думку, адміністративно-правовий статус підрозділів Національної поліції як суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства можливо розглядати як сукупність адміністративно-матеріального, адміністративно-процедурного та адміністративно-процесуального статусів. Їх виокремлення вважаємо доцільним лише під час розгляду правового становища суб'єктів як учасників не конкретного виду правових відносин (у тому числі як суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства), а загалом як учасника адміністративно-правових відносин.

У науковій літературі пропонують визначення адміністративно-правового статусу тих чи інших суб'єктів правових відносин, акцентуючи на різних складових дефініцій. Зокрема, автори радять розуміти під адміністративно-правовим статусом:

– Державної служби фінансового моніторингу України – сукупність визначених нормативно-правовими актами прав та обов'язків відповідного органу, який має та яких зобов'язаний дотримуватись, виступаючи однією із сторін в адміністративних правовідносинах щодо протидії, припинення та запобігання легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, в тому числі фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення та фінансуванню тероризму [108, с. 39];

– Національного агентства з питань запобігання корупції – сукупність закріплених нормами адміністративного права кола повноважень

для виконання покладених на відповідний суб'єкт завдань держави у сфері запобігання корупції в Україні [109, с. 108];

– органів Державної податкової служби України – складне і неоднозначне явище, яке характеризується багатоманітністю законодавчо встановлених структурних елементів [110, с. 13];

– Пенсійного фонду України – правове становище відповідного суб'єкта, що впливає з його компетенції, а також із завдань, функцій, організації та порядку діяльності, відповідальності, взаємодії з іншими суб'єктами щодо реалізації державної політики у сфері пенсійного забезпечення та загальнообов'язкового державного соціального страхування [111, с. 28];

– Національного банку України як суб'єкта державного фінансового моніторингу – закріплене в адміністративно-правових нормах становище Національного банку України у межах суспільних відносин, що виникають і знаходять розвиток в сфері фінансового моніторингу, що обумовлено сукупністю засобів, реалізація яких спрямована на забезпечення стану запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, що здійснюється даним органом державної влади за відповідними напрямками його діяльності шляхом реалізації владних повноважень [112, с. 135].

У сфері протидії порушенням бюджетного законодавства дослідження адміністративно-правового статусу були зосереджені на визначенні, передусім, цього статусу органів фінансового контролю. Адміністративно-правовий статус органу фінансового контролю запропоновано досліджувати як регламентоване нормами адміністративного права його положення, яке характеризується сукупністю прав, обов'язків, гарантій діяльності та відповідальності суб'єкта фінансового контролю, сам орган фінансового контролю виконує публічні, виконавчо-розпорядчі, дозвоільно-реєстраційні та контрольні функції, бере участь в адміністративних правовідносинах

регулятивного чи охоронного характеру [113, с. 263]. Також як регламентоване нормами адміністративного права положення рекомендують розглядати адміністративно-правовий статус органів державного контролю у фінансовій сфері. При цьому наголошують, що це положення визначається через мету їх створення (здійснення фінансового контролю за використанням і збереженням фінансових ресурсів), обґрунтовується завданнями та функціями цих органів, сукупністю прав, обов'язків і відповідальності суб'єктів фінансового контролю й забезпечує оптимальний вплив на підконтрольні об'єкти (повне та своєчасне встановлення фактів порушення фінансового й бюджетного законодавства України та їх усунення) [114, с. 53; 115, с. 38].

В окремих дослідженнях адміністративно-правовий статус пропонують аналізувати за допомогою основних завдань органів державного фінансового контролю: контроль за надходженням коштів до Державного бюджету України та їх використанням (Рахункова палата); контроль за використанням і збереженням державних фінансових ресурсів, необоротних та інших активів, правильністю визначення потреби в бюджетних коштах та взяттям зобов'язань, ефективним використанням коштів і майна, станом і достовірністю бухгалтерського обліку і фінансової звітності, тощо (центральний орган виконавчої влади, уповноважений Кабінетом Міністрів України на реалізацію державної політики у сфері державного фінансового контролю – Державна аудиторська служба України та її територіальні підрозділи) [116, с. 84].

Іншими суб'єктами, які безпосередньо протидіють порушенням бюджетного законодавства є правоохоронні органи (у тому числі Національна поліція), адміністративно-правовий статус яких у різних сферах активно досліджується науковцями. Як відзначає О. В. Герман, адміністративно-правовий статус правоохоронних органів як суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства у сучасних умовах відображає як загальнодержавні тенденції розвитку бюджетної сфери, так і

процеси реформування правоохоронної системи, а також містить сукупність елементів та відображає закріплені на нормативно-правовому рівні сутнісні характеристики відповідного органу, що дозволяє йому узгоджено діяти з іншими суб'єктами [65, с. 70, 72]. А на думку О. М. Резніка адміністративно-правовий статус правоохоронних органів України як суб'єктів забезпечення фінансово-економічної безпеки держави є закріпленою на законодавчому рівні сукупністю елементів – мета діяльності, завдання, функції, компетенція і повноваження, організаційно-штатна структура, юридичні гарантії та юридична відповідальність зазначених суб'єктів, які загалом визначають місце зазначених правоохоронних органів у системі суб'єктів захисту фінансових та економічних інтересів держави [48, с. 144].

Адміністративно-правовий статус Національної поліції пропонують розуміти як сукупність визначених нормативно-правовими актами України цілей, завдань, структурно-організаційних і компетенційних елементів, спрямованих на забезпечення прав і свобод людини, інтересів суспільства й держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки та порядку, а також надання в межах, визначених законом, послуг особам [117, с.34]; як урегульоване адміністративно-правовими нормами юридичне становище Національної поліції України [118, с. 126]; сукупність повноважень юридично-владного характеру, реалізація яких забезпечує виконання тих завдань, що покладені на органи Національної поліції. Адміністративні права та обов'язки Національної поліції є фундаментом її адміністративно-правового статусу [119, с. 170]; визначене нормами адміністративного права юридичне становище даного органу влади у механізмі держави та системі суспільних відносин, а його сутнісний зміст проявляється у цілях, завданнях та принципах діяльності поліції, у тих можливостях, якими вона користується, реалізуючи своє функціональне призначення, та обов'язках, які на неї покладаються [120, с.71]. Також пропонуються визначення адміністративно-правового статусу окремих підрозділів поліції. Мороз О. Б. та Костовська К. М. як адміністративно-правовий статус підрозділів

ювенальної превенції розглядають правове положення цих підрозділів в системі суспільно-правових відносин у сфері внутрішніх справ держави, яке визначається шляхом визначення змісту елементів адміністративно-правового статусу (цілі, завдання, функції, принципи діяльності підрозділів ювенальної превенції, їх повноваження, структура та підпорядкування) [121, с. 310]. О. В. Васюк адміністративно-правовий статус підрозділів організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування Національної поліції України пропонує досліджувати як систему визначених нормативно-правовими актами цілей, принципів, завдань, функцій, структурно-організаційних і компетенційних елементів, які в сукупності дають змогу цим суб'єктам здійснювати оперативне реагування на повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події, аналіз, планування, контроль та узгодження діяльності уповноважених підрозділів Національної поліції з питань забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, а також надання поліцейських послуг [122, с. 2]. Т. Я. Назар вважає, що сукупність закріплених адміністративно-правовими нормами взаємопов'язаних і взаємозумовлених елементів слід розглядати як адміністративно-правовий статус підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України у сфері профілактики правопорушень серед дітей [123, с. 190].

У сфері протидії порушенням бюджетного законодавства важливим є визначення адміністративно-правового статусу оперативних та слідчих підрозділів як основних суб'єктів у системі поліції, які виконують завдання протидії бюджетній деліктності. На думку К. Є. Петрухіна, адміністративно-правовий статус слідчих визначається їх участю у реалізації державних функцій, зокрема, задоволення публічних інтересів у сфері захисту громадянських прав від кримінальних посягань [124, с. 413], а В. Г. Огурченко відзначає, що адміністративно-правовий статус Національної поліції України як провідного суб'єкта реалізації оперативно-розшукової

функції – складна, багатокомпонентна правова категорія, що репрезентується через коло повноважень її оперативних підрозділів, систему їхніх взаємозв'язків під час реалізації оперативно-розшукових заходів та кінцевий результат їхнього здійснення з позиції соціального та процесуального значення. Такий статус дозволяє їй виконувати свої функціональні обов'язки загалом та у конкретному напрямі діяльності – зокрема [125, с. 400].

Тобто більшість науковців вважають адміністративно-правовий статус багатокомпонентною або ж багатоелементною правовою категорією, що дозволяє вести мову про її складові частини (елементи). При цьому важливим є наголосити на значенні елементів адміністративно-правового статусу – вони закріплюються у нормах адміністративного права не лише для необхідності надати їм правову форму, а для можливості суб'єкта бути учасником правових відносин – взаємодіяти як у межах однієї системи, так і з зовнішнім середовищем. Особливо актуальним є таке зазначення у випадку дослідження складових частин єдиної управлінської системи. Адже це дає можливість зосередити увагу на обсязі адміністративно-правового статусу підрозділу, необхідності враховувати його місце та систему взаємозв'язків в організаційній структурі вищого рівня [126, с. 50].

Науковці визначають різну кількість елементів адміністративно-правового статусу та пропонують різне їх згрупування. Зокрема, до елементів зараховують:

- 1) мету утворення органу та визначення сфери його відання;
- 2) принципи і територіальні масштаби діяльності;
- 3) внутрішню структуру органу;
- 4) порядок та спосіб його утворення, реорганізації та ліквідації;
- 5) завдання і функції;
- 6) обсяг та характер державно-владних повноважень;
- 7) форми і методи діяльності;
- 8) порядок вирішення в органі підвідомчих питань;
- 9) джерела фінансування органу;
- 10) наявність або відсутність прав юридичної особи;
- 11) право та обов'язок користуватися державними символами;
- 12) відповідальність (адміністративно-правовий статус

Державного департаменту у справах громадянства, імміграції та реєстрації фізичних осіб МВС України) [127, с.9];

1) мету; 2) завдання; 3) функції; 4) повноваження; 5) предмет відання; б) юридичну відповідальність; 7) юридичні гарантії діяльності (адміністративно-правовий статус правоохоронних органів) [128, с. 441];

1) повноваження і компетенцію; 2) принципи діяльності, завдання та функції; 3) соціальні, правові гарантії діяльності та відповідальність (адміністративно-правовий статус Національної поліції) [118, с. 126].

Як бачимо, автори повноваження, завдання, функції, відповідальність вважають елементами, притаманними усім досліджуваним суб'єктам. Однак інші елементи адміністративно-правового статусу кожен із науковців розглядає по різному. Згрупування елементів також здійснюється за різними критеріями. Найбільш поширеним є поділ на три або чотири блоки (групи) елементів. Якщо автори ділять на три групи, то пропонують цільовий, структурно-організаційний та компетенційний [129, с. 92] блоки або ж групу елементів компетенції як сукупності владних повноважень і підвідомчості [123, с. 190]. Поділ на чотири блоки передбачає, крім зазначених блоків (інколи вони отримують видозмінені назви – наприклад цільовий блок пропонують називати функціонально-цільовий [128, с. 441]) передбачає додавання блоку – юридичні гарантії та юридична відповідальність правоохоронних органів та їх службових осіб [128, с. 441] чи блок форм і методів діяльності [130, с.14].

Також є думки про поділ елементів на дві групи. О. В. Запотоцька, розглядаючи адміністративно-правовий статус Національного банку України пропонує поділити елементи на організаційні (мета створення, організаційна структура, принципи, завдання, напрямки діяльності, порядок створення, реорганізації та ліквідації, наявність структурних утворень) та змістовні (права, обов'язки, адміністративна відповідальність, повноваження та компетенція) елементи [131, с.169]. Хоча у наукових роботах така класифікація була піддана критиці щодо віднесення до організаційних

елементів мети, принципів та завдань відповідного суб'єкта, а також щодо однопорядковості ряду – «принципи» – «порядок створення, реорганізації та ліквідації» – «наявність структурних утворень» та рівнозначності цих елементів [128, с. 51-52], однак щодо можливості поділу за критерієм відмежування організації від змісту діяльності її слід підтримати.

На нашу думку елементи адміністративно-правового статусу підрозділів Національної поліції як суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства доцільно поділити на дві групи – змістовні (мета, завдання, функції, повноваження) та організаційно-структурні (елементи внутрішньої організації, які сприяють відповідній роботі). За допомогою змістовних елементів нормативно закріплюється бажаний результат певної діяльності та як його слід досягати, а визначення організаційно-структурних елементів сприяє належній організації відповідної діяльності, розподілу функцій між різними структурами, узгодженості у протидії бюджетним деліктам.

Змістовні елементи – мета, завдання, функції та повноваження між собою нерозривно пов'язані. На підставі мети визначаються завдання, які лежать в основі його функцій, а повноваження закріплюються на нормативно-правовому рівні для реалізації відповідних функцій. На жаль, у нормативно-правових актах така структура змістовних елементів рідко дотримується. У багатьох випадках не вказується мета, а функції, завдання та повноваження за змістом не відповідають назві, зазначеній у нормативному акті. У Законі України «Про Національну поліцію» також не визначено мети діяльності поліцейських підрозділів. Д. К. Катрич беручи до уваги ст. 1 Закону України «Про Національну поліцію» пропонує вважати метою діяльності цього суб'єкта організацію та забезпечення політики держави щодо забезпечення прав і свобод людини, інтересів суспільства та держави, протидію злочинності, підтримання публічної безпеки й порядку, а також надання в межах, визначених законом, послуг особам [117, с.33]. На нашу думку, для визначення мети діяльності підрозділів Національної поліції як

суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства варто взяти до уваги законодавчі приписи, а також теоретичні висновки щодо змісту мети діяльності та того, що мета будь-якого органу публічної адміністрації пов'язана зі сферою суспільних відносин, яка є об'єктом регулювання, визначає результат, який намагається досягти цей орган, окреслює спрямованість його діяльності [132, с.37]. Теоретичне обґрунтування діяльності щодо досягнення цілей, запропоноване О. Г. Комісаровим, може бути застосоване для виокремлення мети підрозділів Національної поліції – мета може бути недосяжною на конкретний (запланований) момент, але наближення до неї за цей час повинно відбуватися постійно [133, с. 90].

У цьому контексті метою діяльності підрозділів Національної поліції як суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства слід вважати зниження бюджетної деліктності до мінімального рівня шляхом виконання нормативно закріплених завдань і функцій в межах відповідних повноважень забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку. Таке визначення базується на розумінні неможливості повністю подолати бюджетну деліктність – метою є її зниження до мінімального рівня. При цьому кожен із суб'єктів протидії здійснює заходи щодо досягнення цієї мети притаманними лише йому способами. У випадку підрозділів Національної поліції – реалізуючи завдання оперативно-розшукової, адміністративно-юрисдикційної та слідчої діяльності.

Дослідження адміністративно-правового статусу підрозділів Національної поліції як суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства буде базуватися, передусім, на аналізі правових норм. Адже, як відзначає В. Г. Огурченко, правовий статус Національної поліції України як провідного суб'єкта реалізації оперативно-розшукової функції репрезентується через встановлений нормативний базис [125, с. 400].

У тексті Положення про Департамент стратегічних розслідувань Національної поліції України як і в Законі України «Про Національну

поліцію» безпосередньо не зазначено мети створення та діяльності цього підрозділу. Однак, визначено, що цей департамент є міжрегіональним територіальним органом у складі кримінальної поліції Національної поліції України та згідно із законодавством України здійснює оперативно-розшукову діяльність. Тобто основна мета його функціонування – здійснення оперативно-розшукової діяльності для виконання сукупності завдань щодо протидії злочинним проявам. Або ж як вказано у п. 1 розділу II Положення про Департамент стратегічних розслідувань – реалізація повноважень Національної поліції України на території України в частині протидії організованій злочинності, злочинності в органах влади, управління, місцевого самоврядування, боротьби з корупцією та хабарництвом, захисту прав і свобод людини і громадянина та об’єктів права власності від протиправних посягань. Хоча й це формулювання закріплено у розділі «Завдання ДСР», на нашу думку його слід сприймати як мету діяльності. Завданнями, які необхідні для досягнення результатів у протидії такій злочинності, у Положенні про Департамент стратегічних розслідувань названі наступні:

- виявлення, попередження і припинення діяльності стійких суспільно небезпечних організованих груп і злочинних організацій, які впливають на соціально-економічну та криміногенну ситуацію в державі, викриття злочинної діяльності їх лідерів;

- виявлення, запобігання та припинення злочинів, вчинених суспільно-небезпечними організованими групами і злочинними організаціями, у тому числі в органах влади та управління, місцевого самоврядування, які впливають на криміногенну ситуацію в державі та в окремих її регіонах;

- боротьба з корупцією й хабарництвом у сферах, які мають стратегічне значення для економіки держави, серед посадових осіб органів державної влади, управління і місцевого самоврядування; протидія корупційним правопорушенням і правопорушенням, пов’язаним з корупцією;

– здобуття в інтересах підрозділів кримінальної поліції та органів досудового розслідування інформації про криміногенні процеси в злочинному середовищі, у сферах, що перебувають під його впливом, протиправну діяльність окремих осіб та злочинних угруповань, схеми легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом [103].

Ці завдання як елемент адміністративно-правового статусу Департаменту стратегічних розслідувань стосуються усіх сфер діяльності цього підрозділу, у тому числі й протидії порушенням бюджетного законодавства. На їх підставі нормативно закріплено функції департаменту, в яких деталізовано сфери захисту від протиправних посягань. Відповідно до пп.13 п. 1 розділу III Положення про Департамент стратегічних розслідувань його функцією є вжиття заходів щодо захисту бюджетних коштів від злочинних посягань організованих груп і злочинних організацій, забезпечення правомірності застосування процедур закупівлі товарів, робіт і послуг та цільового використання бюджетних коштів [103]. Ця функція визначає спрямованість діяльності підрозділів Департаменту стратегічних розслідувань як суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства.

Серед інших функцій цих підрозділів, які виконуються у процесі протидії бюджетній деліктності, варто вказати такі:

- 1) здійснює аналіз оперативної обстановки, соціально-економічних та інших факторів, що впливають на її ускладнення, тенденції та рівень розвитку корупції, організованої злочинності, в тому числі в органах державної влади, управління і місцевого самоврядування;
- 2) прогнозує криміногенну ситуацію в державі та окремих її регіонах;
- 3) здійснює відповідно до чинного законодавства заходи, спрямовані на виявлення, попередження і припинення організованих груп і злочинних організацій, які впливають на соціально-економічну та криміногенну ситуацію в державі, викриття злочинної діяльності їх лідерів, ліквідацію економічного та фінансового підґрунтя їх діяльності;
- 4) здійснює відповідно до чинного законодавства заходи, спрямовані

на виявлення, запобігання та припинення злочинів, вчинених організованими групами і злочинними організаціями, які впливають на соціально-економічну і криміногенну ситуацію в державі та в окремих її регіонах;

5) організовує та здійснює оперативно-розшукову діяльність, виконує спеціальні завдання з протидії злочинній діяльності організованих груп і злочинних організацій та корупції;

6) вживає відповідно до чинного законодавства та в межах компетенції Національної поліції України заходи із протидії корупції й хабарництву у сферах, які мають стратегічне значення для економіки держави чи конкретного регіону, серед вищих посадових осіб, працівників судових, правоохоронних та контролюючих органів;

7) вживає в межах компетенції заходи з викриття та ліквідації злочинних та фінансових схем, що використовуються організованими групами і злочинними організаціями, в тому числі в органах влади та місцевого самоврядування, а також корупції;

8) встановлює причини і умови, що сприяють учиненню правопорушень, та вживає в межах компетенції заходи щодо їх усунення;

9) виявляє та забезпечує документування, виходячи з визначеної законом компетенції Національної поліції України, адміністративних правопорушень, протидія яким відноситься до завдань ДСР;

10) розробляє і реалізує програми, комплексні та цільові оперативно-профілактичні операції, а також інші заходи, спрямовані на активізацію протидії злочинності на визначених пріоритетних напрямках [103].

Повноваження підрозділів Департаменту стратегічних розслідувань передбачають право:

1) залучати до виконання окремих робіт, участі у вивченні окремих питань вчених і фахівців, спеціалістів органів виконавчої влади, підприємств, установ, організацій (за погодженням з їх керівниками), представників інститутів громадянського суспільства;

2) одержувати в установленому законодавством порядку інформацію,

документи і матеріали від державних органів та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій усіх форм власності та їх посадових осіб;

3) скликати наради, утворювати консультативні, дорадчі та інші допоміжні органи і служби (ради, комісії, колегії, робочі групи тощо) для сприяння здійсненню покладених на нього завдань;

4) користуватися в установленому порядку інформаційними базами даних Національної поліції України, Міністерства внутрішніх справ України, інших державних органів, державною системою урядового зв'язку та іншими технічними засобами [103].

Адміністративно-правовий статус слідчих підрозділів Національної поліції України як активних учасників протидії порушенням бюджетного законодавства базується як на законодавчих нормах, так і підзаконних нормативно-правових актах. Ще за часів функціонування слідчих підрозділів органів внутрішніх справ їх правовий статус пропонували досліджувати із врахуванням цільового, компетенційного та організаційно-структурного аспекту [125, с. 414]. У сучасних умовах цільовий та компетенційний аспекти належать до змістовних елементів адміністративно-правового статусу, а організаційно-структурні елементи зазнали значних змін.

Відповідно до п. 1 розділу I Положення про слідчі підрозділи Національної поліції України (затверджене наказом МВС України від 06 липня 2017 року № 570 «Про організацію діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України» [102]) слідчі підрозділи Національної поліції України є структурними підрозділами апарату центрального органу управління поліції, її територіальних органів – головних управлінь Національної поліції в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі, областях та місті Києві, територіальних (відокремлених) підрозділів головних управлінь Національної поліції в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі, областях та місті Києві, які згідно з кримінальним процесуальним законодавством є органами досудового розслідування, і які

забезпечують досудове розслідування кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності слідчих органів Національної поліції [102].

Тобто основною метою діяльності слідчих підрозділів є здійснення досудового розслідування кримінальних правопорушень. Відповідно до цієї мети закріплено завдання – захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень; охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження; забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності слідчих органів Національної поліції [102] тощо.

Серед нормативно-закріплених функцій слідчих підрозділів, виконання яких під час досудового розслідування привласнення, розтрата бюджетних коштів або заволодіння ними, розкриває зміст та особливості діяльності цих підрозділів як суб'єктів системи протидії порушенню бюджетного законодавства слід виокремити:

1) усебічне, повне і неупереджене дослідження обставин кримінального провадження, виявлення як тих обставин, що викривають, так і тих, що виправдовують підозрюваного, обвинуваченого, а також обставин, що пом'якшують чи обтяжують його покарання, надання їм належної правової оцінки та забезпечення прийняття законних і неупереджених процесуальних рішень;

2) аналіз слідчої практики, організації і результатів діяльності слідчих, унесення на основі цього в установленому порядку пропозицій щодо підвищення ефективності функціонування слідчих підрозділів, забезпечення правопорядку, посилення боротьби зі злочинністю, інформування населення із зазначених питань через засоби масової інформації;

3) організація взаємодії слідчих підрозділів з Офісом Генерального прокурора, регіональними, місцевими прокуратурами, зокрема прокурорами, які здійснюють нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим

розслідуванням, органами та підрозділами, що здійснюють оперативно-розшукову і судово-експертну діяльність;

4) вивчення практики застосування слідчими норм права і розроблення пропозицій щодо вдосконалення законодавства України.

Виконання цих завдань та функцій щодо розслідування розкрадання бюджетних коштів обумовлюють віднесення слідчих підрозділів як невід'ємної частини Національної поліції до суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства.

Повноваження слідчих підрозділів Національної поліції України реалізуються через діяльність слідчого, який має процесуальну самостійність. Тобто під час досудового розслідування слідчий самостійно приймає процесуальні рішення, крім випадків, коли законом передбачено винесення рішення слідчого судді, суду або згода прокурора чи погодження керівника слідчого підрозділу або якщо рішення про його проведення приймає виключно прокурор, і є відповідальним за законне та своєчасне виконання цих рішень [102].

Слідчий має право в порядку, передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом України, доручати відповідним уповноваженим оперативним підрозділам поліції проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій. Доручення слідчого щодо проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій є обов'язковими для виконання. Працівники поліції зобов'язані виконувати законні вимоги та процесуальні рішення слідчого [102].

До організаційно-структурних елементів адміністративно-правового статусу підрозділів Національної поліції як суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства відносять затверджену структуру підрозділу, організаційно-управлінські функції та повноваження щодо взаємодії з іншими складовими системи протидії. Вони сприяють реалізації завдань та функцій протидії бюджетній деліктності.

Структуру підрозділів ДСР та слідчих підрозділів затверджує Голова Національної поліції України за погодженням з Міністром внутрішніх справ України. Штатний розпис та кошторис цих підрозділів затверджує Голова Національної поліції України. Чисельність їх працівників затверджує Голова Національної поліції України в межах граничної чисельності працівників, визначеної Кабінетом Міністрів України для територіальних органів Національної поліції України.

Департамент стратегічних розслідувань складається з апарату (в складі управлінь, відділів та секторів) та територіальних підрозділів – управлінь стратегічних розслідувань в областях і відділу стратегічних розслідувань в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі [134].

Слідчими підрозділами є:

- 1) Головне слідче управління Національної поліції;
- 2) слідчі управління головних управлінь Національної поліції в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі, областях та місті Києві;
- 3) слідчі відділи (відділення) територіальних (відокремлених) підрозділів поліції.

Слідчі підрозділи очолюють: в центральному органі управління Національною поліцією – заступник Голови Національної поліції – начальник Головного слідчого управління; у головних управліннях Національної поліції в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі, областях та місті Києві – заступники начальників ГУНП – начальники слідчих управлінь; у територіальних (відокремлених) підрозділах поліції – заступники начальників територіальних (відокремлених) підрозділів поліції – начальники слідчих відділів (відділень) [102].

Затвердження такої структура цих підрозділів Національної поліції мало на меті забезпечення протидію правопорушенням, у тому числі й у бюджетній сфері, на усій території держави. При цьому, якщо слідчі підрозділи створені як на рівні областей, так і на рівні районів, то управління ДСР структурних підрозділів на рівні районів не мають. Така ситуація не

сприяє підвищенню ефективності впливу на бюджетну деліктність, адже порушення бюджетного законодавства, у тому числі й розкрадання бюджетних коштів, відбуваються як щодо коштів державного бюджету, так і щодо коштів бюджетів місцевого самоврядування. А працівникам управлінь ДСР, територія обслуговування яких – уся область, практично неможливо охопити оперативним супроводом кожен територіальну громаду або з метою виявлення порушень, або здійснення профілактичних заходів.

Виконання організаційно-управлінських функцій покладається, передусім, на керівників відповідних підрозділів Національної поліції. Серед функцій начальника ДСР зазначено:

1) здійснює безпосереднє керівництво Департаментом, організовує виконання покладених на нього завдань та несе персональну відповідальність за організацію та результати його діяльності;

2) визначає основні напрями діяльності ДСР відповідно до його завдань і функцій, вносить Голові Національної поліції України пропозиції щодо визначення пріоритетів роботи ДСР і шляхів виконання покладених на нього завдань та подає на затвердження плани роботи ДСР (річні, піврічні), уносить відповідні пропозиції до планів роботи Національної поліції України;

3) підписує організаційно-розпорядчі документи ДСР (накази, доручення), рішення та протоколи нарад, а також інші документи від імені ДСР;

4) для розгляду та своєчасного вирішення окремих питань службової діяльності визначає порядок роботи та проведення оперативних нарад у ДСР, підписує відповідні документи, прийняті на них тощо [103].

Начальник слідчого управління:

1) організовує здійснення підпорядкованими слідчими підрозділами досудового розслідування кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності слідчих органів Національної поліції України;

2) у межах компетенції дає обов'язкові для виконання працівниками

ГУНП та його територіальних (відокремлених) підрозділів доручення та вказівки з питань, які стосуються досудового розслідування;

3) здійснює організаційно-методичне керівництво підпорядкованими слідчими підрозділами, забезпечує надання методичної та практичної допомоги в досудовому розслідуванні складних, багатоепізодних кримінальних правопорушень;

4) забезпечує в межах компетенції координацію діяльності слідчого управління та підрозділів оперативно-технічних заходів та оперативної служби ГУНП щодо проведення негласних слідчих (розшукових) дій оперативними підрозділами ГУНП та міжрегіональними територіальними органами поліції тощо [102].

Норми, які регламентують взаємодію підрозділів Національної поліції з іншими суб'єктами протидії порушенням бюджетного законодавства як складова частина адміністративно-правового статусу цих підрозділів містяться в наказах МВС України, Національної поліції України. У Положенні про ДСР передбачено функції, які дозволяють налагоджувати узгоджену діяльність з іншими суб'єктами протидії порушенням бюджетного законодавства. Зокрема, ДСР: забезпечує взаємодію та координацію діяльності органів (підрозділів) Національної поліції України, а також збір, оброблення, узагальнення та аналіз інформації з питань протидії організованій злочинності; організовує в установленому порядку взаємодію підрозділів ДСР з іншими органами та підрозділами, а також науково-дослідними установами Національної поліції України при здійсненні оперативно-службової діяльності, у тому числі за конкретними злочинами; здійснює взаємний обмін необхідною для виконання покладених на ДСР завдань та функцій інформацією відповідно до вимог чинного законодавства України тощо [103].

Відповідно до п. 7 розділу I Положення про слідчі підрозділи Національної поліції України слідчі підрозділи при здійсненні своїх повноважень взаємодіють з міністерствами, іншими центральними органами

виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, державними установами, громадськими організаціями і об'єднаннями, а також відповідно до міжнародних договорів України з компетентними та судовими органами іноземних держав [102]. Щодо взаємодії з іншими підрозділами Національної поліції, то норми Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні (затверджена наказом Міністерства внутрішніх справ України 07 липня 2017 року № 575) [135] регламентують механізми такої взаємодії.

Отже, на рівні нормативно-правових актів визначаються основні характеристики елементів адміністративно-правового статусу підрозділів Національної поліції як суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства. Сукупність цих елементів дозволяє підрозділам Національної поліції в межах повноважень забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку здійснювати заходи щодо профілактики, припинення, проведення оперативно-розшукових заходів, розслідування кримінальних правопорушень у бюджетній сфері, віднесених до підслідності поліції. Тобто впливати на бюджетну деліктність, усуваючи її причини, умови та прояви, а також сприяючи притягненню винних осіб до відповідальності. Зважаючи на системність протидії порушенням бюджетного законодавства, важливими у структурі адміністративно-правового статусу підрозділів Національної поліції є норми, які визначають механізми взаємодії з іншими органами публічної адміністрації та громадськістю.

Таким чином, адміністративно-правовим статусом підрозділів Національної поліції як суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства є закріплена на нормативно-правовому рівні сукупність змістовних (мета, завдання, функції, повноваження) та організаційно-структурних елементів, які дають змогу цим суб'єктам впливати на бюджетну деліктність і взаємодіяти з іншими суб'єктами системи.

Висновки до розділу 1

Доведено, що протидія порушенням бюджетного законодавства займала важливе місце у структурі пріоритетних напрямів роботи підрозділів Міністерства внутрішніх справ України. За часів незалежності нормативно-правові акти наділяли підрозділи, які безпосередньо функціонували у складі Міністерства внутрішніх справ, а тепер функціонують як підрозділи Національної поліції, повноваженнями, які дозволяли протидіяти бюджетній деліктності. Хоча з початком діяльності Бюро економічної безпеки України коло цих повноважень звузилося, однак слід відзначити певну стабільність нормотворця у підході щодо необхідності захисту бюджетної сфери держави саме за допомогою діяльності підрозділів системи МВС України.

Відзначено, що у сучасних умовах важливим є збереження позитивного досвіду та методик діяльності підрозділів системи МВС України щодо протидії порушенням бюджетного законодавства, врахування недоліків їх забезпечення і діяльності – неналежне нормативно-правове забезпечення розмежування повноважень з іншими суб'єктами, оперативність передачі інформації та узгодженої діяльності загалом тощо, що актуалізує питання створення ефективної системи взаємодії суб'єктів, які протидіють бюджетній деліктності, із нормативно-правовим закріплення координаційного центру такої системи.

Доведено, що систему суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства у сучасних умовах складають ті, що функціонують на:

а) загальносоціальному рівні – суб'єкти правотворчості (формування державної політики протидії порушенням бюджетного законодавства – Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України, центральні органи виконавчої влади, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування);

б) спеціальному рівні: суб'єкти правозастосування (органи бюджетного контролю – Рахункова палата України, Міністерство фінансів України,

Державна аудиторська служба України, Державна казначейська служба України, місцеві фінансові органи, головні розпорядники бюджетних коштів; правоохоронні та антикорупційні органи – Бюро економічної безпеки України, Національна поліція, Державне бюро розслідувань, Національне антикорупційне бюро України, Національне агентство з питань запобігання корупції, прокуратура; суди – загальні та адміністративні) та громадськість.

Обґрунтовано, що у системі суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства підрозділи Національної поліції, серед яких найбільшим обсягом повноважень наділені підрозділи Департаменту стратегічних розслідувань та слідчі підрозділи, належать до групи правоохоронних та антикорупційних органів (суб'єкти правозастосування), які на спеціальному рівні здійснюють функції щодо профілактики, припинення, проведення оперативно-розшукових заходів, розслідування кримінальних правопорушень у бюджетній сфері, віднесених до підслідності поліції. Проведення цих заходів характеризується не лише попереджувальним впливом на умови та причини такого делікту як привласнення, розтрата бюджетних коштів або заволодіння ними шляхом зловживання службовим становищем, але й сприяють усуненню детермінант інших порушень бюджетного законодавства.

Запропоновано елементи адміністративно-правового статусу підрозділів Національної поліції як суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства поділити на дві групи – змістовні (мета, завдання, функції, повноваження) та організаційно-структурні (елементи внутрішньої організації, які сприяють відповідній роботі). За допомогою змістовних елементів нормативно закріплюється бажаний результат певної діяльності та як його слід досягати, а визначення організаційно-структурних елементів сприяє належній організації відповідної діяльності, розподілу функцій між різними структурами, узгодженості у протидії бюджетним деліктам.

Доведено, що адміністративно-правовим статусом підрозділів Національної поліції як суб'єктів протидії порушенням бюджетного

законодавства є закріплена на нормативно-правовому рівні сукупність змістовних (мета, завдання, функції, повноваження) та організаційно-структурних елементів, які дають змогу цим суб'єктам впливати на бюджетну деліктність і взаємодіяти з іншими суб'єктами системи.

Обґрунтовано, що метою діяльності підрозділів Національної поліції як суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства слід вважати зниження бюджетної деліктності до мінімального рівня шляхом виконання нормативно закріплених завдань і функцій в межах відповідних повноважень забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку.

РОЗДІЛ 2. ФУНКЦІЇ ТА ПОВНОВАЖЕННЯ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ЯК СУБ'ЄКТІВ ПРОТИДІЇ ПОРУШЕННЯМ БЮДЖЕТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

2.1. Функції підрозділів Національної поліції як суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства

Функції підрозділів Національної поліції як суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства відображають основні напрями їх діяльності у сфері протидії бюджетній деліктності. На їх зміст впливають як функції, закріплені нормативно-правовими актами за підрозділами Національної поліції, так і функції, притаманні системі суб'єктів протидії бюджетним правопорушенням.

Суб'єкти протидії порушенням бюджетного законодавства виконують притаманні їм функції, зважаючи на загальний зміст та особливості протидії як цілеспрямованої діяльності щодо впливу на бюджетну деліктність. Як у наукових дослідженнях, так і в нормах законодавства протидію окремим негативним явищам визначають через сукупність певних дій чи заходів. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про протидію торгівлі людьми» протидія торгівлі людьми – система заходів, спрямованих на подолання торгівлі людьми шляхом її попередження і боротьби з нею (система заходів, спрямованих на виявлення злочину торгівлі людьми, у тому числі незакінченого, осіб, які від цього постраждали, встановлення фізичних (юридичних) осіб – торгівців людьми та притягнення їх до відповідальності) та надання допомоги і захисту особам, які постраждали від торгівлі людьми [136]. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» протидію домашньому насильству визначає як систему заходів, що здійснюються органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями, а також громадянами України, іноземцями та особами без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, та спрямовані на припинення

домашнього насильства, надання допомоги та захисту постраждалій особі, відшкодування їй завданої шкоди, а також на належне розслідування випадків домашнього насильства, притягнення до відповідальності кривдників та зміну їхньої поведінки [137]. У цьому законі розмежовуються поняття запобігання та припинення домашнього насильства. Запобіганням визначено систему заходів, що спрямовані на підвищення рівня обізнаності суспільства щодо форм, причин і наслідків домашнього насильства, формування нетерпимого ставлення до насильницької моделі поведінки у приватних стосунках, небайдужого ставлення до постраждалих осіб, насамперед до постраждалих дітей, викорінення дискримінаційних уявлень про соціальні ролі та обов'язки жінок і чоловіків, а також будь-яких звичаїв і традицій, що на них ґрунтуються [137].

Таким чином, у двох законах, які визначають поняття протидії, законодавець вкладає різний зміст щодо видів діяльності, які здійснюються під час протидії. Якщо мова йде про протидію торгівлі людьми, то в це поняття включається як профілактика (попередження, запобігання) цього негативного соціального явища, так і його виявлення, розслідування делікту, притягнення винних осіб до відповідальності та надання допомоги і захисту особам, які постраждали від торгівлі людьми. У випадку протидії домашньому насильству – це поняття не включає заходи профілактики (запобігання) і виявлення протиправної діяльності.

Неоднозначність законодавчого визначення та різні теоретичні підходи зумовлюють різне трактування поняття «протидія» у наукових працях. Однак, більшість дослідників протидії злочинності та адміністративній деліктності складовою частиною протидії вважають профілактику (попередження). Визначаючи поняття «протидія злочинності», науковці вказують на те, що цей термін слід розглядати як складний процес щодо усунення причин та умов вчинених злочинів, припинення злочинів, що розпочалися, та профілактичну діяльність з попередження злочинних діянь у майбутньому [138, с. 44] або ж як систему різноманітних видів діяльності та

комплексних заходів (які здійснюються суспільством та державою), спрямованих на попередження, усунення, нейтралізацію і обмеження (ослаблення) факторів, що детермінують злочинність [53, с.93]. Тобто як відзначає, О. Г. Кальман запобігання вчиненню злочинів та реагування на їх вчинення складає зміст протидії злочинності [139, с. 15].

Дослідники протидії окремим видам негативних соціальних явищ відзначають, що:

– сутність протидії адміністративним правопорушенням іноземців в діяльності Державної міграційної служби України полягає у сукупності взаємопов'язаних цілеспрямованих дій Державної міграційної служби України (її посадових з осіб), спрямованих на розробку і реалізацію заходів, пов'язаних з попередженням, виявленням, обмеженням та усуненням явищ і процесів, детермінуючих адміністративні міграційні правопорушення іноземців в Україні [140, с. 147];

– протидію тінізації економіки слід розглядати як комплекс заходів впливу суб'єктів, наділених відповідним правовим статусом, з виявлення причин та умов, які сприяють порушенню встановлених правовими нормами вимог до діяльності у сфері економіки, профілактики, попередження, запобігання, припинення таких порушень, ліквідації їх наслідків і притягнення винних осіб до відповідальності з метою недопущення процесу негативної трансформації економіки (що призведе до отримання матеріального результату, який не відображається у складі внутрішнього валового продукту) та запобігання формуванню загроз економічній безпеці [141, с. 3];

– термін «протидія екологічній злочинності» охоплює всі заходи, що спрямовані проти цього явища, та відображає весь комплекс заходів впливу держави та суспільства на екологічну злочинність, включаючи вплив на чинники, що зумовлюють її виникнення, поширення та трансформацію, а також правоохоронну діяльність щодо виявлення, розслідування та

притягнення осіб, які вчиняють екологічні злочини, до відповідальності, судовий розгляд кримінальних справ і виконання покарань [142, с. 144].

Науковці, які досліджують проблеми протидії порушенням бюджетного законодавства, також наголошують на складових цієї діяльності. При цьому відзначається, що суб'єкти протидії порушенням бюджетного законодавства наділені повноваженнями здійснювати заходи превенції і припинення таких порушень, а також притягувати до юридичної відповідальності винних осіб [109, с. 195], а протидія порушенням бюджетного законодавства включає як профілактику цих порушень, так і реагування на їх вчинення [3, с. 52-53]. Також слід врахувати обґрунтоване Ю. С. Назаром твердження, що протидію порушенням бюджетного законодавства складає й діяльність щодо формування державної політики у цій сфері (загальносоціальний рівень), фінансового контролю, а також судового розгляду спорів, що виникають у зв'язку із застосуванням заходів впливу за порушення бюджетного законодавства (спеціальний рівень) [3, с. 55-56].

Тобто, базуючись на змісті поняття протидії порушенням бюджетного законодавства, можливим є виокремити функції суб'єктів такої діяльності:

- формування державної політики протидії порушенням бюджетного законодавства;
- фінансовий контроль;
- профілактика порушень бюджетного законодавства;
- реагування на вчинення бюджетного делікту (виявлення, припинення, розслідування порушень бюджетного законодавства, застосування примусових заходів впливу та усунення негативних наслідків від їх учинення);
- судовий розгляд спорів, що виникають у зв'язку із застосуванням заходів впливу за порушення бюджетного законодавства.

Виконують ці функції різні суб'єкти системи протидії порушенням бюджетного законодавства. Очевидно, що підрозділи Національної поліції ні

фінансового контролю, ні судового розгляду справ не здійснюють. Вони в певній мірі впливають на формування державної політики протидії порушенням бюджетного законодавства шляхом надання пропозицій суб'єктами, які таку політику формують. А основними функціями цих підрозділів є профілактика порушень бюджетного законодавства та реагування на їх вчинення. При цьому слід врахувати, що підрозділи Національної поліції здійснюють реагування лише шляхом виявлення, припинення та розслідування порушень бюджетного законодавства, а застосування примусових заходів впливу у цій сфері не віднесено до їх компетенції.

Підтверджують доцільність використання такого поділу функцій підрозділів Національної поліції як суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства й приписи нормативно-правових актів та результати наукових досліджень. Відповідно до статті 1 Закону України «Про Національну поліцію» поліція як центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству, здійснює це й за допомогою протидії злочинності [71]. На жаль функцій поліції у цьому законі не вказані, однак у підзаконних нормативно-правових актах, які регламентують діяльність окремих її підрозділів функції виокремлено. У Положенні про ДСР серед функцій зазначено здійснення заходів, спрямованих на виявлення, запобігання та припинення злочинів, вчинених організованими групами і злочинними організаціями, організація та здійснення оперативно-розшукової діяльності, вжиття заходів щодо захисту бюджетних коштів від злочинних посягань організованих груп і злочинних організацій [103], а в Положенні про слідчі підрозділи Національної поліції України як функції названо – усебічне, повне і неупереджене дослідження обставин кримінального провадження, виявлення як тих обставин, що викривають, так і тих, що виправдовують підозрюваного, обвинуваченого, а також обставин, що пом'якшують чи обтяжують його покарання, надання їм належної правової оцінки та забезпечення прийняття законних і неупереджених процесуальних

рішень [102]. Перелік функцій достатньо обширний, і як в інших нормативно-правових актах, що регламентують діяльність окремих підрозділів Національної поліції, не позбавлений недоліків. Як відзначає О. М. Кройтор функції патрульної поліції, закріплені у Положенні про Департамент патрульної поліції, на законодавчому рівні визначаються як повноваження поліції, що не сприяє єдиному трактуванню правових норм та може призвести до недоліків правозастосування [126, с. 60]. Такі ж проблеми є й у Положеннях про ДСР та про слідчі підрозділи. Серед заходів, які сприятимуть усуненню цих проблем є науково обґрунтоване групування функцій підрозділів Національної поліції з подальшим їх закріпленням у нормативно-правових актах. Крім того, таке групування сприятиме й структурованості досліджень окремих сфер діяльності поліції, у тому числі й сфери протидії порушенням бюджетного законодавства.

Серед науковців немає єдиного підходу щодо визначення поняття та класифікації функцій Національної поліції. Узагальнення доктринальних підходів до розуміння поняття функцій поліції вченими також не проводилося, що вносить певний елемент безсистемності розвитку розуміння функцій поліції як самостійної юридичної категорії [143, с. 71]. Функції поліції розглядають як основні напрямки її діяльності, в яких відображено її сутність і призначення в державі та суспільстві в цілому [144, с. 16] або ж напрями, спрямовані на вирішення поставлених перед Національною поліцією завдань [145, с. 117]. На нашу думку найбільш змістовно визначила функції Національної поліції України В.В. Корольова як визначені та закріплені на правовому рівні напрями діяльності суб'єктів поліцейської діяльності, які є взаємопов'язаними і взаємоузгодженими та спрямованими на вирішення поставлених перед поліцією завдань [143, с. 73].

Досліджуючи які саме функції притаманні підрозділам Національної поліції, більшість науковців виокремлюють серед повноважень поліції найбільш узагальнені, які можливо застосовувати до кількох видів діяльності або ж досліджувати як основні напрями функціонування. Найбільш

укрупнено поділ функцій запропонувала В. В. Корольова на підставі аналізу Закону України «Про Національну поліцію». Авторка виокремлює два блоки основних функцій поліції: внутрішньо-організаційні та зовнішні [143, с. 73].

Однак, більшість дослідників, беручи до уваги праці О. С. Проневича ще до створення Національної поліції України до основних функцій поліції пропонують зарахувати: 1) адміністративну функція (адміністративно-виконавчу; виконавчо-примусову); 2) оперативно-розшукову; 3) кримінально-процесуальну (слідчу); 4) превентивно-соціальну (профілактичну (попереджувально-профілактичну), соціально-сервісну); 5) охоронну [146, с. 142-145]. Р. М. Савчук, базуючись на аналізі норм Закону «Про Національну поліцію» до цих функцій додатково відносить виконавчу, а щодо охоронної, то уточняє її зміст – на договірних засадах [128, с. 443]. Д. С. Денисюк до цих функцій (пропонує дещо змінені назви, але зміст залишається таким же – наприклад, замість превентивно-соціальної, пропонує превентивну та профілактичну) також додає такі: 1) дозвільна; 2) матеріально-технічного забезпечення; 3) міжнародного співробітництва; 4) інформативного забезпечення; 5) науково-методична; 6) кадрова; 7) соціально-правового захисту [145, с. 115-117].

У свою чергу М. Ф. Криштанович не лише додає окремі функції, але й їх охарактеризовує. Так, функціями поліції є: 1) адміністративна – вона характеризує виконавчо-розпорядчу діяльність її апаратів, служб і підрозділів щодо організації та практичного здійснення забезпечення публічної безпеки й порядку; 2) профілактична (превентивна) – вона свідчить, що поліція України у своїй діяльності здійснює превентивну та профілактичну діяльність, яка спрямована на запобігання вчиненню правопорушень; 3) кримінально-процесуальна – передбачає, що поліція організовує своєчасне реагування на заяви та повідомлення про кримінальні правопорушення, а також здійснює досудове розслідування кримінальних правопорушень у межах визначеної підслідності; 4) оперативно-розшукова функція – передбачає здійснення нею оперативно-розшукової діяльності,

спрямованої на розшук осіб, які переховуються від органів досудового розслідування, слідчого судді, суду, ухиляються від виконання кримінального покарання, пропали безвісти, та інших осіб у випадках, визначених законом; 5) дозвільна – характеризується, зокрема, тим, що вона має право видавати та погоджувати дозвільні документи у сфері безпеки дорожнього руху; здійснювати контроль за дотриманням фізичними та юридичними особами спеціальних правил та порядку зберігання і використання зброї тощо; 6) охоронна – спрямована на здійснення охорони об'єктів державної власності у випадках та порядку, які визначені законом та іншими нормативно-правовими актами, а також має право на участь у здійсненні державної охорони; 7) сервісна – передбачає вживання поліцією всіх можливих заходів для надання невідкладної, зокрема домедичної і медичної, допомоги особам, які постраждали внаслідок кримінальних чи адміністративних правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в ситуації, небезпечній для їхнього життя чи здоров'я; 8) інформаційного забезпечення – передбачає, що поліція в межах визначеної законодавством інформаційно-аналітичної діяльності має право формувати бази (банки) даних, користуватися наявною базою даних і базою даних інших органів державної влади тощо; 9) міжнародного співробітництва – спрямована на те, що Національна поліція має право виконувати в межах своєї компетенції запити органів правопорядку (правоохоронних органів) [147, с. 193-194].

Дещо по-іншому розуміє адміністративну функцію Національної поліції України Р. М. Савчук, які відзначає, що її зміст полягає у реалізації повноважень, що спрямовані на забезпечення особистої безпеки людини та громадянина, захист їх прав, свобод, законних інтересів через здійснення адміністративного нагляду [128, с. 443]. На нашу думку, адміністративний нагляд є лише частиною профілактичної функції, а адміністративну функцію слід розглядати як управлінську діяльність, спрямовану на організацію функціонування системи підрозділів Національної поліції.

При різноманітності підходів щодо розуміння та виокремлення функцій поліції слід відзначити, що більшість дослідників наголошують на виконанні підрозділами Національної поліції адміністративної, соціально-сервісної, профілактичної, оперативно-розшукової та кримінально-процесуальної (слідчої) функцій. Адміністративна функція, як уже було зазначено, спрямована, передусім, на внутрішньо-управлінські умови діяльності – організацію роботи підрозділів, а для діяльності у сфері протидії порушенням бюджетного законодавства соціально-сервісна функція не притаманна. Тому подальше дослідження функцій підрозділів Національної поліції як суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства базуватиметься на розгляді трьох функцій – профілактичної, оперативно-розшукової та кримінально-процесуальної (слідчої), які не лише відображають основний зміст діяльності поліції, але й відповідають функціям суб'єктів системи протидії порушенням бюджетного законодавства.

У наукових дослідженнях відзначають, що профілактика порушень бюджетного законодавства передбачає комплексність впливу на бюджетну деліктність із поєднанням зусиль різних суб'єктів протидії. Адже виявляти причини та умови порушень бюджетного законодавства можуть як правоохоронні органи (під час розслідування кримінальних проваджень, оперативно-розшукової діяльності тощо), суди, так і органи бюджетного контролю (під час здійснення інспектування, фінансового аудиту чи інших фінансово-контрольних заходів), а для усунення причин і умов необхідним є налагодження взаємного інформування, використання контрольних повноважень, як правило, органів Державної аудиторської служби та головних розпорядників бюджетних коштів, належне реагування суб'єктів нормотворення тощо [3, с. 53].

Профілактика правопорушень передбачена і в Положенні про ДСР, і в Положенні про слідчі підрозділи Національної поліції України. Так підрозділи ДСР:

- 1) встановлюють причини і умови, що сприяють учиненню

правопорушень, та вживає в межах компетенції заходи щодо їх усунення;

2) здійснюють відповідно до чинного законодавства заходи, спрямовані на попередження організованих груп і злочинних організацій, які впливають на соціально-економічну та криміногенну ситуацію в державі, викриття злочинної діяльності їх лідерів, ліквідацію економічного та фінансового підґрунтя їх діяльності;

3) здійснюють відповідно до чинного законодавства заходи, спрямовані на запобігання злочинам, вчинених організованими групами і злочинними організаціями, які впливають на соціально-економічну і криміногенну ситуацію в державі та в окремих її регіонах;

4) розробляють і реалізують цільові оперативно-профілактичні операції, а також інші заходи, спрямовані на активізацію протидії злочинності на визначених пріоритетних напрямках [103].

Натомість для слідчих підрозділів Національної поліції виявлення причин і умов, які сприяють учиненню кримінальних правопорушень, і вжиття через відповідні органи заходів щодо їх усунення зазначається як завдання [102]. Серед нормативно закріплених функцій до профілактичної можливо віднести унесення на основі аналізу слідчої практики, організації і результатів діяльності слідчих в установленому порядку пропозицій щодо підвищення ефективності функціонування слідчих підрозділів, забезпечення правопорядку, посилення боротьби зі злочинністю, інформування населення із зазначених питань через засоби масової інформації [103].

Для підрозділів ДСР профілактична функція реалізовується, передусім, за допомогою оперативно-розшукової профілактики. Як відзначає Д. Ю. Нікітін, одним із головних напрямків заходів запобігання нецільовому використанню бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням є оперативно-розшукова профілактика [148, с. 149].

Т. В. Миронюк оперативно-розшукову профілактику розглядає як діяльність оперативних підрозділів, спрямовану на виявлення, усунення або

нейтралізацію причин та умов вчинення злочинів, виявлення осіб, які схильні до протиправних порушень, та превентивного впливу на них, запобігання злочинам, що готуються, та припинення таких, що розпочалися, з використанням спеціальних сил, засобів та методів оперативно-розшукової діяльності [149, с. 13]. Є. М. Моїсєєв, О. М. Джужа, Д. Й. Никифорчук визначають попередження злочинів як оперативно-розшукову діяльність уповноважених на те підрозділів, спрямовану на виявлення та усунення причин і умов, що сприяють їх вчиненню, а також виявлення осіб, схильних до вчинення протиправних дій, і справляння стосовно них профілактичного впливу [150, с. 616].

Дещо по іншому розуміє оперативно-розшукову профілактику злочинів у сфері економіки І.М. Купранець. Він її розглядає як сукупність правових норм, які здійснюються оперативними працівниками у поєднанні комплексу гласних та негласних оперативно-розшукових заходів, які охоплюють цілісну систему контролю за оперативною ситуацією з метою запобігання виникненню умов, що сприяють їх вчиненню, а також виявлення осіб, від яких слід очікувати вчинення злочинів, та здійснення на них превентивного впливу для недопущення вчинення ними задуманих злочинів чи тих, що готуються, та припинення таких, що розпочалися [151, с. 328]. На нашу думку, оперативно-розшукова профілактика не може бути сукупністю правових норм – профілактика є діяльністю відповідних суб'єктів, яка отримує свій прояв за допомогою відповідних заходів. Саме як систему оперативно-розшукових та інших заходів, спрямованих на забезпечення ефективного використання оперативними підрозділами сил та засобів у процесі виявлення та усунення обставин, що сприяють вчиненню злочинів, пов'язаних із порушенням бюджетного законодавства, а також виявлення осіб із ознаками кримінальної активності у бюджетній сфері та здійснення на них профілактичного впливу з метою недопущення злочинних проявів В. Л. Ортинський визначає попередження злочинів, пов'язаних із порушенням бюджетного законодавства [152, с. 126].

Як будь-яка цілеспрямована діяльність оперативно-розшукова профілактика порушень бюджетного законодавства характеризується метою та завданнями. Метою варто вважати зниження рівня бюджетної деліктності внаслідок застосування профілактичних заходів оперативно-розшукового характеру. А завданнями є: недопущення дії негативних суспільних явищ і процесів, взаємопов'язаних зі бюджетною злочинністю; усунення, послаблення або нейтралізація детермінант (причин та умов) злочинних проявів у бюджетній сфері; превентивний вплив на осіб із ознаками кримінальної активності у бюджетній сфері; недопущення конкретних злочинних проявів на стадіях їх підготовки та замаху, а також настання негативних наслідків від злочинних діянь [151, с. 326-327].

Ці завдання визначають систему заходів профілактики порушень бюджетного законодавства оперативними підрозділами Національної поліції. До них у наукових дослідженнях відносять:

- здійснення комплексних оперативно-розшукових профілактичних заходів, спрямованих на усунення конкретних умов і обставин, що сприяють правопорушенням у бюджетній сфері;
- організація і безпосереднє здійснення індивідуальних оперативно-розшукових профілактичних заходів стосовно службових осіб, від яких можна очікувати вчинення злочинів;
- організація і безпосереднє проведення заходів, котрі забезпечують недопустимість здійснення посадовими особами нецільового використання бюджетних коштів чи інших злочинів, що готуються і плануються;
- участь оперативних працівників Національної поліції у загальних профілактичних заходах, що є складовою системи виховної роботи, яку провадять державні органи разом із громадськістю [32, с. 151-152].

Оперативно-розшукова функція як складова адміністративно-правового статусу підрозділів Національної поліції, які протидіють порушенням бюджетного законодавства, характеризується певними особливостями як

нормативно-правового регулювання, так і практичної реалізації. Як відзначає В. Г. Огурченко, адміністративно-правовий статус Національної поліції України як провідного суб'єкта реалізації оперативно-розшукової функції репрезентується через коло повноважень її оперативних підрозділів, систему їхніх взаємозв'язків під час реалізації оперативно-розшукових заходів та кінцевий результат їхнього здійснення з позиції соціального та процесуального значення [125, с. 400].

Відповідно до ст.ст. 2 та 1 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» оперативно-розшукова діяльність – це система гласних і негласних пошукових та контррозвідувальних заходів, що здійснюються із застосуванням оперативних та оперативно-технічних засобів, а її завданням є пошук і фіксація фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України, розвідувально-підривною діяльністю спеціальних служб іноземних держав та організацій з метою припинення правопорушень та в інтересах кримінального судочинства, а також отримання інформації в інтересах безпеки громадян, суспільства і держави [72].

На підставі цих законодавчих норм формується зміст оперативно-розшукової функції відповідних підрозділів Національної поліції у різних сферах їх діяльності. Щодо бюджетної сфери, то як відзначає І.В. Писарчук виявлення нецільового використання бюджетних коштів здійснюється із використанням сил і засобів оперативно-розшукової діяльності, де основу становить оперативний пошук, який дає змогу: визначити ознаки латентних злочинів, пов'язаних із нецільовим використанням бюджетних коштів; встановити службових осіб, які готують, вчиняють або вчинили такі злочини; здійснити оперативну перевірку отриманої первинної інформації завдяки оперативним методам та економічному аналізу для отримання підстав для документування фактів протиправної діяльності [32, с. 178].

Аналіз норм розділу III Положення про ДСР дозволяє стверджувати, що підрозділи цього департаменту виконують сукупність функцій, які

можливо позначити як виконання оперативно-розшукової функції у бюджетній сфері. До них слід віднести:

- організовує та здійснює оперативно-розшукову діяльність, виконує спеціальні завдання з протидії злочинній діяльності організованих груп чи злочинних організацій та корупції;

- здійснює відповідно до чинного законодавства заходи, спрямовані на виявлення і припинення організованих груп і злочинних організацій, які впливають на соціально-економічну та криміногенну ситуацію в державі, викриття злочинної діяльності їх лідерів, ліквідацію економічного та фінансового підґрунтя їх діяльності;

- здійснює відповідно до чинного законодавства заходи, спрямовані на виявлення і припинення злочинів, вчинених організованими групами і злочинними організаціями, які впливають на соціально-економічну і криміногенну ситуацію в державі та в окремих її регіонах;

- вживає відповідно до чинного законодавства та в межах компетенції Національної поліції України заходи із протидії корупції й хабарництву у сферах, які мають стратегічне значення для економіки держави чи конкретного регіону, серед вищих посадових осіб, працівників судових, правоохоронних та контролюючих органів;

- вживає в межах компетенції заходи з викриття та ліквідації злочинних та фінансових схем, що використовуються організованими групами і злочинними організаціями, в тому числі в органах влади та місцевого самоврядування, а також корупції;

- вживає в межах компетенції заходи, спрямовані на забезпечення відшкодування збитків державі, а також фізичним і юридичним особам, завданих протиправною діяльністю організованих груп і злочинних організацій;

- вживає заходи, спрямовані на встановлення майна та матеріальних цінностей, здобутих злочинним шляхом, щодо яких судом може бути прийнято рішення про стягнення їх для відшкодування завданих

злочинами збитків чи виконання додаткової міри покарання у вигляді конфіскації майна [103].

Як було відзначено, основу виявлення порушень бюджетного законодавства становлять заходи оперативного пошуку. Сутність оперативного пошуку полягає у виявленні та здійсненні комплексу дій з метою вирішення завдань оперативно-розшукової діяльності, спрямованих на знаходження та встановлення осіб, які мають ознаки суб'єктів злочину [153, с. 451]. Науковці оперативний пошук ознак злочинів, пов'язаних із бюджетними коштами, визначають як здійснюваний оперативними підрозділами комплекс ініціативних заходів, спрямованих на отримання, перевірку, аналіз та використання первинної інформації про ознаки вчинення злочинів, предметом яких є бюджетні кошти, і які вчиняються шляхом порушення нормативних актів, що регулюють бюджетну систему та визначають статус осіб, до них причетних [152, с. 101].

Пошукова діяльність, спрямована на виявлення ознак порушень бюджетного законодавства, охоплює не лише безпосередню пошукову діяльність підрозділів ДСР Національної поліції (повинна ґрунтуватися на аналізі оперативної обстановки, інформацію про яку (розкрадання бюджетних коштів та вчинення інших деліктів) оперативні працівники одержують за допомогою: негласних співробітників; методами оперативно-розшукової діяльності (особистим пошуком, оперативним опитуванням та оглядом); із засобів масової інформації; зі скарг і заяв громадян) [32, с. 165-166], але й діяльність органів бюджетного контролю під час здійснення ними фінансово-контрольних заходів з подальшою передачею інформації про виявлення порушення підрозділам Національної поліції.

Основним завданням пошукової діяльності оперативних підрозділів Національної поліції є фіксація фактичних даних про злочини у бюджетній сфері. Тобто здійснення оперативно-розшукового документування – сукупності оперативно-розшукових заходів, спрямованих на виявлення та фіксацію фактичних даних, які мають значення для запобігання злочинам та

їх розкриття, з метою використання їх як доказів у кримінальному судочинстві. Виявлені у процесі документування фактичні дані використовуються для одержання судових доказів шляхом проведення певних слідчих дій [150, с. 226]. При цьому основними напрямками оперативно-розшукового документування вважають: установлення осіб, які мають відомості про бюджетні делікти, та фіксація цих відомостей; виявлення та збереження предметів і документів, які у подальшому можуть стати речовими або письмовими доказами у кримінальному провадженні; фіксацію злочинних дій правопорушників (із використання спецтехніки) [154, с. 14].

У наукових дослідження відзначається, що оперативним підрозділам поліції для успішного документування злочинних посягань на бюджетні правовідносини належить вміти здійснювати розстановку сил і засобів у бюджетній сфері України, а також знати:

- необхідні нормативно-правові акти, що регламентують цільове використання бюджетних коштів та інші аспекти бюджетного процесу;
- особливості діяльності бюджетної сфери, документообіг та порядок використання бюджетних коштів;
- найбільш поширені обставини, які сприяють учиненню порушень бюджетного законодавства;
- види і способи вчинення розкрадання бюджетних коштів службовими особами та інших порушень бюджетного законодавства тощо [32, с. 184].

Крім того, оперативно-розшукова функція передбачає й припинення злочинного діяння. Як відзначають Л. П. Скалозуб та В. І. Василичук, припинення економічного злочину слід розглядати як визначену законодавством комплексну діяльність оперативних підрозділів і органів досудового слідства, спрямована на встановлення наявності або відсутності суспільно небезпечного діяння, збирання доказів вини особи, яка його вчинила, з метою притягнення її до кримінальної відповідальності та відшкодування збитків, завданих злочинною діяльністю, а також

установлення та усунення причин і умов, що сприяють учиненню злочинів [155, с. 92–93]. У бюджетній сфері важливим є не лише безпосередньо припинити розкрадання бюджетних коштів, але й в межах припинення ужити усіх заходів щодо можливості відшкодування завданої державі чи територіальній громаді шкоди.

Кримінально-процесуальна (слідча) функція підрозділів Національної поліції у сфері протидії порушенням бюджетного законодавства виконується на підставі норм Кримінального процесуального кодексу України та інших нормативно-правових актів, які регламентують досудове розслідування. Як відзначає В. Завидняк, основним змістом процесуальної діяльності під час розслідування кримінальних правопорушень у бюджетній сфері є встановлення об'єктивної істини, а головним засобом отримання та перевірки доказів є слідчі (розшукові) дії. Проведення саме цих дій становить зміст стадії досудового розслідування та дає змогу виконати її завдання [156, с.209]. Слідчий виступає суб'єктом кримінального провадження, який як посадова особа правоохоронного органу, уповноваженого здійснювати досудове розслідування, здійснює згідно зі встановленими правилами підслідності та визначеної процесуальної форми кримінальне провадження відповідно до встановлених кримінальним процесуальним законом меж [157. с. 271].

Науковці відзначають, що проведення слідчих (розшукових) дій під час досудового розслідування кримінальних правопорушень у бюджетній сфері має доволі велике значення, тому що в процесі підготовки та проведення таких дій слідчий ознайомлюється не лише з характером та обсягом фінансових операцій суб'єкта господарської діяльності, його документообігом, здійснює тимчасовий доступ до документів, які характеризують фінансово-господарську діяльність такого суб'єкта, а й здійснює пошук та забезпечує збереження паперових й електронних документів. Також важливо акцентувати увагу на тому, що якість досудового розслідування злочинів проти бюджетної системи залежить від уважності

слідчого при аналізі первинної інформації про вчинене некримінальне правопорушення та його оцінки; швидкості прийняття рішення про проведення обшуку та огляду; вибору правильної тактики їх проведення та організації; кількості залучених спеціалістів; ретельного підходу для вирішення питання про необхідність і доцільність залучення спеціаліста до участі у допиті, а так само до визначення кола осіб, які підлягають допиту [156, с. 216].

Також слід відзначити, що під час реалізації кримінально-процесуальної функції слідчі проводять профілактичну роботу щодо виявлення та усунення причин і умов бюджетної деліктності. Під профілактичною діяльністю слідчих підрозділів пропонують розуміти ту частину діяльності МВС як державного органу виконавчої влади, що здійснюється органами досудового розслідування з метою запобігання злочинам в ході процесуальних та непроцесуальних заходів під час розслідування кримінальних правопорушень, а також в ході інших видів службової діяльності згідно чинного законодавства і відомчих нормативно-правових актів [158, с. 168]. Науковці пропонують й інші визначення, відповідно до яких слідчим здійснюється так звана «слідча профілактика», зміст якої зводиться до запобігання вчиненню нових злочинів як підозрюваним чи обвинуваченим та щодо цих осіб, так і з метою недопущення рецидиву з боку зазначених учасників кримінального провадження, включаючи й засуджених (ст. ст. 42–43 Кримінального процесуального кодексу України), одночасно пропонуючи доповнити чинний Кримінальний процесуальний кодекс України інститутом «причин і умов злочинності» [159, с. 477]. Дискусії щодо наявності та обсягу профілактичної діяльності слідчих підрозділів виникли у зв'язку з відсутністю у чинному Кримінальному процесуальному кодексі України норм, які б зобов'язували виявляти причини та умови вчинення кримінальних правопорушень, у тому числі й у бюджетній сфері. Як неодноразово відзначалося науковцями це призвело до негативних наслідків – саме правова прогалина щодо

законодавчого закріплення в Кримінальному процесуальному кодексі України завдання запобігання злочинам й виступає на сьогодні однією з детермінант, яка спричинює та обумовлює вчиненню рецидивних кримінальних правопорушень, рівень яких у загальній структурі злочинності складає щорічно більше 20% і має стійку тенденцію до збільшення з огляду кількісно-якісних показників оцінювання даного суспільно небезпечного явища [160, с. 462].

Відповідно до Кримінально-процесуального кодексу України від 1960 року, що втратив чинність, на органи дізнання, слідчих та прокурорів під час проведення дізнання, досудового слідства та судового розгляду кримінального провадження покладался обов'язок виявляти причини і умови, які сприяли вчиненню злочинів (ст. 23). Окрім цього перелічені органи, встановивши причини і умови, що сприяли вчиненню злочину повинні були внести у відповідний державний орган, громадську організацію або посадовій особі подання про вжиття заходів для усунення цих причин і умов (ст. 23-1 Кримінально-процесуального кодексу України від 1960 року) [161, с. 587].

Науковці обґрунтовують необхідність проведення профілактики кримінальних правопорушень слідчими як наявністю у підзаконних нормативно-правових актах МВС України завдання щодо здійснення слідчими профілактичної роботи, так і трактуванням законодавчих норм щодо основних завдань кримінального провадження. Г.Ю. Нікітіна-Дудікова відзначає, що у ст. 2 Кримінального процесуального кодексу України визначено, що завданнями кримінального провадження є захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень. Вказане свідчить про те, що це є першочерговою функцією держави в особі її правоохоронних органів. Проте суть такого захисту, в першу чергу, полягає у недопущенні злочинного посягання на людину, тобто попередження кримінальних правопорушень, що і є в широкому розумінні профілактикою [161, с. 586].

Практична реалізація профілактичної функції слідчими підрозділами Національної поліції полягає у:

- 1) попередженні імовірної, запобіганню реально можливій і припиненні розпочатої злочинної діяльності з боку осіб, обвинувачених (підозрюваних) у вчиненні конкретного кримінального правопорушення у бюджетній сфері;
- 2) встановленні причин конкретного кримінально-караного порушення бюджетного законодавства і вжиття заходів щодо їх усунення;
- 3) встановленні умов, що сприяли вчиненню кримінально-караного порушення бюджетного законодавства і вжиття заходів щодо їх усунення;
- 4) узагальненні криміногенних чинників, установлених під час розслідування за однорідними кримінальними провадженнями у цій сфері [162, с. 155-156]. Або ж більш спрощено – виявлення детермінант (причин і умов), які сприяють вчиненню злочинів та прийняття відповідних заходів щодо їх усунення [163, с. 670].

2.2. Повноваження підрозділів Національної поліції у сфері протидії порушенням бюджетного законодавства

Проблеми визначення та реалізації повноважень Національної поліції, її підрозділів та посадових осіб були та залишаються актуальними у дослідженнях представників юриспруденції [164; 165; 166; 167; 168; 169; 170; 171; 172]. Повноваження підрозділів ДСР та слідчих підрозділів Національної поліції як суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства регулюються як законодавчими, так і підзаконними нормами. Закон України «Про Національну поліцію» передбачає повноваження щодо здійснення превентивної та профілактичної діяльності, спрямованої на запобігання вчиненню правопорушень; виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, вжиття у межах своєї компетенції заходів для їх усунення; вжиття заходів з

метою виявлення кримінальних, адміністративних правопорушень; припинення виявлених кримінальних та адміністративних правопорушень та інші [71]. Ці повноваження стосуються як підрозділів Національної поліції, які реалізують функції як суб'єкти протидії порушенням бюджетного законодавства, так й інших поліцейських підрозділів. За основу дослідження доцільно взяти повноваження, які закріплено у положеннях про відповідні підрозділи. У розділі IV Положення про ДСР зазначено, що підрозділи цього департаменту мають право:

1) залучати до виконання окремих робіт, участі у вивченні окремих питань вчених і фахівців, спеціалістів органів виконавчої влади, підприємств, установ, організацій (за погодженням з їх керівниками), представників інститутів громадянського суспільства;

2) одержувати в установленому законодавством порядку інформацію, документи і матеріали від державних органів та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій усіх форм власності та їх посадових осіб;

3) скликати наради, утворювати консультативні, дорадчі та інші допоміжні органи і служби (ради, комісії, колегії, робочі групи тощо) для сприяння здійсненню покладених на них завдань;

4) користуватися в установленому порядку інформаційними базами даних Національної поліції України, Міністерства внутрішніх справ України, інших державних органів, державною системою урядового зв'язку та іншими технічними засобами.

Працівники ДСР мають право:

1) здійснювати оперативно-розшукову діяльність, спрямовану на виявлення та припинення злочинів вчинених суспільно-небезпечними організованими групами і злочинними організаціями, у тому числі в органах влади, управління та місцевого самоврядування, а також комплексне використання джерел оперативної інформації, можливостей оперативних підрозділів та застосування оперативно-технічних засобів під час

провадження в оперативно-розшукових справах, а також контроль за використанням коштів, призначених для проведення цієї роботи;

2) здійснювати оперативно-технічні заходи за оперативно-розшуковими справами, що знаходяться в їх провадженні;

3) документувати, виходячи з визначеної законом компетенції Національної поліції України, адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією, а також інші адміністративні правопорушення, протидія яким відноситься до завдань ДСР, збирати у справах про ці адміністративні правопорушення необхідні докази, в тому числі складати про їх вчинення протоколи про адміністративні правопорушення, інші передбачені чинним законодавством документи, отримувати пояснення від осіб, які притягаються до адміністративної відповідальності, свідків, та направляти їх до судових органів у встановленому законодавством порядку;

4) в установленому порядку запитувати та отримувати від посадових осіб органів державної влади документи, довідкові та інші матеріали (у письмовій або усній формі), необхідні для прийняття рішень з питань, віднесених до компетенції ДСР;

5) користуватися в установленому порядку базами даних Національної поліції України, Міністерства внутрішніх справ України та інших державних органів з питань, що належать до компетенції ДСР, а також інші права, передбачені законодавством [103].

Аналіз цих норм та нормативно закріплених функцій ДСР дозволяє згрупувати повноваження щодо протидії порушенням бюджетного законодавства таким чином:

- повноваження здійснювати оперативно-розшукову діяльність;
- адміністративно-юрисдикційні повноваження;
- інформаційно-аналітичні повноваження;
- організаційні повноваження.

У працях вчених оперативно-розшукову функцію підрозділів Національної поліції досліджують не лише як категорію оперативно-

розшукової, кримінально-процесуальної чи криміналістичної теорій, але й як адміністративну діяльність. З цієї точки зору В. Г. Огурченко пропонує повноваження підрозділів Національної поліції при реалізації оперативно-розшукової функції як напряму адміністративної діяльності розглядати як комплекс прав та обов'язків, які дозволяють їм в межах визначеної компетенції взаємодіяти з іншими суб'єктами публічно-правових відносин, встановлювати обов'язкові вимоги та виконувати примусові заходи стосовно осіб, об'єктів чи процесів з метою забезпечення правопорядку та ефективної боротьби зі злочинністю, враховуючи специфіку оперативно-розшукової роботи та вимоги внутрішньо-організаційного адміністрування [173, с. 86]. А до компетенції цих підрозділів як до елементу їх адміністративно-правового статусу зараховує:

1) візуальне спостереження за місцем або річчю: а) виявлення злочинців, які переховуються від слідства і суду, засуджених, що ухилилися від покарання, громадян, які зникли безвісті; б) виявлення осіб, які виношують намір вчинити злочини конкретної категорії; в) встановлення режиму та особливостей організації роботи окремих суб'єктів господарювання; г) перевірка первинної оперативної інформації;

2) ознайомлення з фінансово-господарською діяльністю підприємств: а) забезпечення проведення інших заходів оперативно-розшукової діяльності (негласне отримання зразків, необхідних для порівняльного дослідження; розвідувальне опитування; оперативне ототожнення предметів та речовин; оперативний огляд та ін.); б) легендування джерела інформації; в) перевірка первинної оперативної інформації; г) встановлення причин та умов, які сприяють вчиненню злочину; д) встановлення фігурантів злочинної діяльності та їхніх зв'язків; е) встановлення можливих свідків злочинної діяльності; є) підбір кандидатів на негласне співробітництво;

3) виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації: а) здобуття інформації про злочини, що готуються або вчинені, та інші правопорушення, вчинені

організованою групою чи злочинною організацією; б) виявлення у складі організованих груп чи злочинних організацій осіб, схильних до вчинення злочинів; в) виявлення злочинних намірів членів організованих груп чи злочинних організацій; г) вивчення фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання, підконтрольних організованим групам чи злочинним організаціям; д) одержання та фіксація фактичних даних, що можуть бути використані як докази в кримінальному провадженні; е) розшук злочинців і встановлення безвісно зниклих осіб; є) установлення місць зберігання заборонених або обмежених у обігу предметів та речовин, майна, на яке може бути накладено арешт, знарядь та предметів злочинної діяльності тощо; ж) виявлення причин і умов, що сприяють учиненню злочинів; з) легендування джерела інформації; і) перевірка первинної оперативної інформації; и) встановлення можливих свідків злочинної діяльності; к) підбір кандидатів на негласне співробітництво; л) отримання копій документів, які мають значення для вирішення завдань оперативно-розшукової діяльності; м) забезпечення проведення інших заходів оперативно-розшукової діяльності [172, с. 49].

Таку класифікацію доцільно взяти до уваги під час аналізу реалізації повноважень оперативних підрозділів щодо протидії порушенням бюджетного законодавства. А самі повноваження слід виокремити на підставі основного нормативно-правового акту, що регулює діяльність оперативних підрозділів Національної поліції в усіх сферах протидії злочинності – Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність». Відповідно до статті 7 цього закону підрозділи, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, зобов'язані:

1) у межах своїх повноважень відповідно до законів, що становлять правову основу оперативно-розшукової діяльності, вживати необхідних оперативно-розшукових заходів щодо попередження, своєчасного виявлення і припинення кримінальних правопорушень та викриття причин і умов, які сприяють вчиненню кримінальних правопорушень, здійснювати

профілактику правопорушень;

2) виконувати письмові доручення слідчого, вказівки прокурора та ухвали слідчого судді суду і запити повноважних державних органів, установ та організацій про проведення оперативно-розшукових заходів;

3) інформувати відповідні державні органи про відомі їм факти та дані, що свідчать про загрозу безпеці суспільства і держави, а також про порушення законодавства, пов'язані з службовою діяльністю посадових осіб;

5) здійснювати взаємодію між собою та іншими правоохоронними органами, в тому числі відповідними органами іноземних держав та міжнародних антитерористичних організацій, з метою швидкого і повного попередження, виявлення та припинення кримінальних правопорушень [72].

У структурі повноважень ці обов'язки забезпечуються сукупністю прав, серед яких для протидії порушенням бюджетного законодавства найважливішими є:

1) опитувати осіб за їх згодою, використовувати їх добровільну допомогу;

2) ознайомлюватися з документами та даними, що характеризують діяльність підприємств, установ та організацій, вивчати їх, виготовляти копії з таких документів, витребувати необхідні документи та дані;

3) негласно виявляти та фіксувати сліди тяжкого або особливо тяжкого злочину, документи та інші предмети, що можуть бути доказами підготовки або вчинення такого злочину;

4) виконувати спеціальне завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації згідно з положеннями статті 272 Кримінального процесуального кодексу України;

5) здійснювати аудіо-, відеоконтроль особи, зняття інформації з електронних комунікаційних мереж, електронних інформаційних мереж згідно з положеннями статей 260, 263-265 Кримінального процесуального кодексу України;

б) мати гласних і негласних штатних та позаштатних працівників;

7) використовувати конфіденційне співробітництво згідно з положеннями статті 275 Кримінального процесуального кодексу України;

8) отримувати від юридичних чи фізичних осіб безкоштовно або за винагороду інформацію про кримінальні правопорушення, що готуються або вчинені, та про загрозу безпеці суспільства і держави;

9) безпосередньо проводити або ініціювати проведення кримінального аналізу та інші [72].

Реалізація цих повноважень має свої особливості, однак у сукупності усі вони спрямовані на виявлення порушень бюджетного законодавства, їх попередження, припинення, документування та надання відповідних даних слідчим підрозділам Національної поліції. Серед тактичних заходів, які проводять оперативні підрозділи Національної поліції у бюджетній сфері, виокремлюють пошук потрібної інформації з подальшим її вилученням та відповідним оформленням. До тактичних прийомів відносять: 1) встановлення та підтримання ділових контактів з адміністраціями розпорядників бюджетних коштів, державних підприємств, установ, організацій, громадськими формуваннями, об'єднаннями населення за місцем роботи та проживання службових осіб. Це дає змогу своєчасно вивчати матеріали ревізій, перевірок, документи бухгалтерського обліку, особливості процесу використання бюджетних коштів, організацію постачання товарів, надання послуг та виконання робіт за бюджетні кошти тощо; 2) встановлення довірливих відносин з особами, котрі працюють у бюджетній сфері і можуть володіти інформацією, що становить інтерес для працівників ДСР, проте через певні причини ретельно приховують її. Використання конфіденційної допомоги таких осіб відкриває доступ до такої інформації [174, с. 111–112]; 3) використання особистого пошуку, візуального спостереження, оперативної установки, оперативного опитування, оперативного огляду тощо для вивчення приховуваних від оперативних працівників явищ, фактів, предметів, документів та отримання

таким чином своєчасної та достовірної інформації про порушення бюджетного законодавства [32, с. 165]

У наукових працях відзначають, що повноваження слідчого полягають у проведенні досудового розслідування кримінальних правопорушень, що віднесені кримінальним процесуальним законом до його відання згідно з правилами підслідності, що здійснюється з використанням державно-владних повноважень, які забезпечують необхідні умови для розслідування кримінальних правопорушень [175, с. 271]. Повноваження слідчих підрозділів Національної поліції як суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства, в основному, регламентуються нормами Кримінального процесуального кодексу України. При цьому процесуальна самостійність слідчого зумовлює закріплення саме його повноважень у цьому кодексі. Зокрема, слідчий уповноважений: 1) починати досудове розслідування за наявності відповідних підстав; 2) проводити слідчі (розшукові) дії та негласні слідчі (розшукові) дії; 3) доручати проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій відповідним оперативним підрозділам; 7) за результатами розслідування складати обвинувальний акт та здійснювати інші повноваження (стаття 92 КПК України) [82].

Слідчий має право в порядку, передбаченому КПК України, доручати відповідним уповноваженим оперативним підрозділам поліції проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій. Доручення слідчого щодо проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій є обов'язковими для виконання. Працівники поліції зобов'язані виконувати законні вимоги та процесуальні рішення слідчого [102]. Ці приписи кореспондуються з нормами Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», відповідно до яких письмові доручення щодо проведення слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій, надані слідчим у межах компетенції та в установленому порядку, є обов'язковими до виконання оперативним підрозділом [72].

Тобто мова йде про повноваження як слідчого, так і працівника підрозділу ДСР. Щодо сфери протидії порушенням бюджетного законодавства науковці відзначають, що взаємодія оперативних підрозділів з органами досудового розслідування при розслідуванні розкрадання бюджетних коштів являє собою часово-просторовий процес, що включає в себе: а) прийняття рішення про взаємодію; б) діяльність оперативного підрозділу щодо виконання доручень слідчого; в) процесуальну діяльність слідчого, пов'язану з оцінкою доказової та іншої інформації, отриманої в результаті взаємодії з оперативними підрозділами і з включенням результатів цієї діяльності в систему доказів у конкретному кримінальному провадженні. А також наголошують, що на початку досудового розслідування організаційно-тактичними завданнями є: 1) спільна робота оперативного працівника та слідчого при заведенні оперативно-розшукової справи стосовно осіб, які вчиняють викрадення бюджетних коштів; 2) реалізація оперативних матеріалів, а саме передача слідчому матеріалів про виявлені шляхом оперативно-розшукових заходів ознак злочину для вирішення питання про внесення відомостей до ЄРДР та початок кримінального провадження, а також спільне вивчення й аналіз матеріалів оперативної розробки і їх перевірки [176, с. 731].

Загалом же, основними завданнями взаємодії оперативних та слідчих підрозділів при розслідуванні розкрадання бюджетних коштів та інших бюджетних деліктів є:

- 1) узгодження оперативно-розшукових та процесуальних заходів на основі єдиного планування;
- 2) комплексне використання сил і засобів оперативних та слідчих підрозділів Національної поліції для підвищення ефективності розслідування бюджетних деліктів;
- 3) запобігання проведенню одних і тих же заходів різними підрозділами поліції;
- 4) налагодження передачі необхідної інформації між оперативними та

слідчими підрозділами Національної поліції під час оперативно-розшукової та слідчої діяльності у бюджетній сфері;

5) створення оптимальних умов для успішного виявлення та документування розкрадань бюджетних коштів [176, с. 731] та інших порушень бюджетного законодавства.

Адміністративно-юрисдикційні повноваження підрозділів ДСР визначені у Положенні про цей департамент Національної поліції шляхом переліку дій, які можуть та зобов'язані здійснювати працівники цих підрозділів. А саме, документувати, виходячи з визначеної законом компетенції Національної поліції України, адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією, а також інші адміністративні правопорушення, протидія яким відноситься до завдань ДСР, збирати у справах про ці адміністративні правопорушення необхідні докази, в тому числі складати про їх вчинення протоколи про адміністративні правопорушення, інші передбачені чинним законодавством документи, отримувати пояснення від осіб, які притягаються до адміністративної відповідальності, свідків, та направляти їх до судових органів у встановленому законодавством порядку [103]. Така діяльність у багатьох випадках впливає на бюджетну деліктність та належить до структури протидії порушенням бюджетного законодавства.

Про взаємозв'язок корупції та стану безпеки у бюджетній сфері неодноразово відзначалося у наукових джерелах та нормативно-правових актах. Наприклад, одним із завдань з виконання Державної програми щодо запобігання і протидії корупції на 2011-2015 роки (втратила чинність) було удосконалення системи використання державного майна та бюджетних коштів [177], а в чинній Державній антикорупційній програмі на 2023-2025 роки серед проблем, які необхідно вирішити вказано: закупівля товарів, робіт і послуг оборонного призначення здійснюється в умовах надмірного режиму засекречування та має низький рівень конкурентності, що сприяє зловживанням та необґрунтованим витратам бюджетних коштів; неефективне використання бюджетних коштів та зловживання під час

забезпечення житлом військовослужбовців; відсутній належний облік та прозорість у використанні коштів, передбачених у бюджетах усіх рівнів на соціальний захист для всіх категорій отримувачів соціальної допомоги [178].

О.С. Бондаренко та А.М.Куліш аналізують роль корупції у втраті державним бюджетом значних коштів (відповідно до статистичних даних, річні втрати від корупційних порушень у секторі публічних закупівель оцінюються від 10% до 15% обсягу видатків державного бюджету, що становить від 35 до 50 мільярдів гривень) та негативний вплив на соціально-економічний розвиток (під час воєнного стану, коли фінансові ресурси є критично важливими для національної оборони, запобігання корупції зберігає кошти для основних військових потреб і потреб безпеки) і зазначають, що встановлення причинно-наслідкового зв'язку між рівнем корупції та стабільністю фінансово-економічної безпеки України не лише виявляє проблему, але й підкреслює крайню необхідність негайного втручання та впровадження ефективних заходів для протидії цьому загрозливому явищу [179, с. 326, 327, 328].

Науковці також наголошують на важливості адміністративно-юрисдикційної діяльності у сфері протидії корупційним проявам [180, с. 306-307] та ролі підрозділів Національної поліції України у системі протидії корупції. Як відзначають К.В. Тітуніна і Ф.О Кіріленко, на сьогодні стабільне та ефективне функціонування органів Національної поліції України, як одного зі спеціальних уповноважених суб'єктів протидії корупції, є необхідною умовою захисту конституційного ладу, забезпечення законності і правопорядку, дотримання прав і свобод людини та громадянина, а від ефективності діяльності поліції значною мірою залежить успішність реалізації національних інтересів та стабільність суспільного розвитку [181, с. 158]. А загалом під органами Національної поліції як суб'єктами запобігання та протидії корупції розуміють органи (підрозділи, посадові особи), які відповідно до законодавства в межах своїх повноважень здійснюють низку спеціальних заходів, спрямованих на недопущення

корупційних і пов'язаних із корупцією правопорушень, реагування на факти вчинення таких правопорушень, а також притягнення винних у їх вчиненні осіб до відповідного виду юридичної відповідальності [182, с. 75]. Підрозділи ДСР безперечно належить до цих суб'єктів.

Працівники ДСР складають протоколи про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією, відповідно до наказу МВС України від 06 листопада 2015 року № 1376 «Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції» [183]. Відповідно до ст. 255 КУпАП уповноважені посадові особи підрозділів ДСР Національної поліції мають право складати протоколи про такі адміністративні правопорушення: порушення обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності (ст. 172-4 КпАП України), порушення встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків (ст. 172-5 КпАП України), порушення вимог фінансового контролю (ст. 172-6 КпАП України), порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів (ст. 172-7 КпАП України), незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових або інших визначених законом повноважень (ст. 172-8 КпАП України), порушення встановлених законом обмежень після припинення повноважень члена Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг невжиття заходів щодо протидії корупції (ст. 172-9 КпАП України), порушення законодавства у сфері оцінки впливу на довкілля (ст. 172-9-2 КпАП України).

В Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції визначаються основні вимоги, які повинні дотримуватися поліцейські під час складання протоколу про адміністративне правопорушення, у тому числі й працівники ДСР під час оформлення протоколу про адміністративне правопорушення, пов'язане з корупцією. Значення неухильного виконання цих вимог важко переоцінити як з

теоретичної точки зору, так і зважаючи на практичні аспекти притягнення винних осіб до адміністративної відповідальності.

Науковці акцентують, що саме складення протоколу про адміністративне правопорушення вважається юридичним фактом, який зумовлює відкриття провадження у справі про адміністративне правопорушення, цей протокол є єдиною підставою для цього [184, с. 11; 186]. У справах про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією однією з основних та вагомих стадій провадження є стадія виявлення факту корупційного діяння та перевірки інформації про факт учинення правопорушення, пов'язаного з корупцією та дослідження обставин учинення корупційного діяння, складення за його результатом адміністративного протоколу [186, с. 40]. Для правопорушення виділення цієї стадії є більш ніж доречним, оскільки зазначена категорія правопорушень характеризується особливою латентністю через зацікавленість сторін корупційних взаємовідносин у нерозголошенні інформації та обізнаності посадових осіб щодо приховування корупційних діянь [187, с. 161]. Тобто важливість належним чином складеного поліцейським протоколу про адміністративне правопорушення, пов'язане із корупцією, полягає, передусім, у тому, що саме ця процесуальна дія є початковою у провадженні, і в багатьох аспектах визначає спрямування відповідного провадження та його результат.

Як відзначає М. Ю. Бездольний, протокол є процесуальним документом, який офіційно засвідчує факт неправомірних дій (бездіяльності), за які передбачена адміністративна відповідальність, та основним джерелом доказів, а тому він має бути оформлений належним чином, містити всі дані, необхідні для своєчасного та об'єктивного вирішення питання про наявність або відсутність у діянні особи складу адміністративного проступку [184, с. 3]. Відповідно до Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції усі реквізити протоколу про адміністративне правопорушення заповнюються розбірливим почерком,

державною мовою. Не допускаються закреслення чи виправлення відомостей, що заносяться до протоколу про адміністративне правопорушення, а також унесення додаткових записів після того, як протокол про адміністративне правопорушення підписано особою, стосовно якої його складено. Протокол про адміністративне правопорушення складається у двох примірниках, один з яких під розписку вручається особі, яка притягається до адміністративної відповідальності. Особа, яка притягається до адміністративної відповідальності, має право подати пояснення і зауваження щодо змісту протоколу про адміністративне правопорушення та пояснення по суті адміністративного правопорушення, які додаються до протоколу про адміністративне правопорушення, а також викласти мотиви своєї відмови підписати його. Особі, стосовно якої складається протокол про адміністративне правопорушення, пропонується надати по суті вчиненого адміністративного правопорушення письмове пояснення, яке підписується зазначеною особою. Пояснення може додаватися до протоколу про адміністративне правопорушення окремо, про що робиться запис у ньому. Особа, яка притягається до адміністративної відповідальності, згідно зі статтею 63 Конституції України не несе відповідальності за відмову давати пояснення щодо себе, членів своєї сім'ї чи близьких родичів.

При складанні протоколу про адміністративне правопорушення особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, роз'яснюються її права, передбачені статтями 55, 56, 59, 63 Конституції України, статтею 268 КУпАП, повідомляється, що справу про адміністративне правопорушення буде розглянуто у строки, визначені статтею 277 КУпАП, про що робиться відмітка та ставиться підпис особи, яка притягається до адміністративної відповідальності. За наявності свідків і потерпілих протокол про адміністративне правопорушення може бути підписано також цими особами. У разі відмови особи, яка притягається до адміністративної

відповідальності, підписати протокол про адміністративне правопорушення у ньому робиться запис про це.

Протоколи про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією, не пізніше наступного робочого дня після складання реєструються в журналі реєстрації та обліку протоколів про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією. Такі протоколи та матеріали до них (пояснення особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, потерпілих, свідків, висновок експерта, речові докази, протокол про вилучення речей і документів, рапорти посадових осіб, а також інші документи та матеріали, що містять інформацію про правопорушення) надсилаються в суд, уповноважений розглядати відповідну справу. Крім того, працівники ДСР зобов'язані з метою належного забезпечення прокурорського нагляду за додержанням і правильним застосуванням законодавства України копія протоколу надсилається прокурору, який братиме участь у розгляді справи [183].

Практичне значення належного оформлення поліцейським ДСР протоколу про адміністративне правопорушення, пов'язане з корупцією, зумовлене, передусім, випадками уникнення від адміністративної відповідальності посадовими особами розпорядників чи одержувачів бюджетних коштів через недоліки таких протоколів. У судовій практиці існує достатньо багато прикладів, коли суд направляє на доопрацювання у підрозділи ДСР протоколів про адміністративні правопорушення та які потім у суд повторно не надсилаються. Хоча науковці і відзначають, що одним з основних чинників, який негативно впливає на ефективність адміністративно-правової протидії корупційним проявам, є відсутність однакової та усталеної практики судового розгляду справ про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією [185, с. 341], однак судова практика є важливим джерелом для аналізу цих недоліків з метою їх усунення.

Недоліки оформлення протоколів про адміністративні правопорушення наведені у судових рішеннях. У постанові Жовтоводського міського суду Дніпропетровської області від 20 січня 2022 року у справі №176/166/22 було відзначено, що розглянувши матеріали, які надійшли з управління стратегічних розслідувань в Дніпропетровській області ДСР Національної поліції України про притягнення до адміністративної відповідальності посадової особи за ч. 1 ст. 172-6 Кодексу України про адміністративні правопорушення, суд констатував, що всупереч вимог ст.ст. 251 та 256 КУпАП як в самому протоколі, так і в доданих до нього матеріалах відсутні пояснення особи, яка притягається до адміністративної відповідальності. Відсутні в матеріалах справи докази відмови особи дати пояснення по суті адміністративного правопорушення. Посилання посадової особи, яка направила протокол до суду, у рапорті, на символ «Z», не можуть розцінюватися судом як власноручний запис особи про те, що він відмовляється від надання пояснень. Так само, посилання посадової особи, яка направила протокол до суду на те, що в телефонному режимі особа в категоричній формі відмовився давати пояснення, не є належним чином зафіксованою відмовою давати пояснення [189].

В інших випадках відзначається те, що у протоколі про адміністративне правопорушення, пов'язане з корупцією, не викладено суті адміністративного правопорушення [190] або ж не додано необхідних документів (вказано, що до протоколу додаються відомості Державного реєстру актів цивільного стану громадян, такі документи в описі не зазначені і до матеріалів справи їх не додано) [191].

Керівникам підрозділів ДСР Національної поліції особливо слід звернути увагу на недопустимість не виправлення недоліків, вказаних судом, оскільки це може призвести до пропуску строків притягнення винних осіб до адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією. У постанові Жовтоводського міського суду Дніпропетровської області від 20 січня 2022 року у справі №176/166/22 наголошено, що

недоліки, які було зазначено в постанові Жовтководського міського суду Дніпропетровської області від 02.12.2021 року не були виправлені. Після доопрацювання матеріали справи повторно були направлені на адресу суду для прийняття рішення, відповідно до вимог чинного законодавства. Однак, недоліки на які вказував суд у постанові від 02.12.2021 року, усунуті не були. Тому суд зазначив як висновок, що про невиконання посадовою особою управління стратегічних розслідувань в Дніпропетровській області ДСР Національної поліції України, яка склала протокол про адміністративне правопорушення, вимог ст. 256 КУпАП унеможливило призначення справи до розгляду, а відтак матеріали повторно було відправлено на доопрацювання [189].

Також важливим є дотримання вимог законодавства щодо часу виявлення та вчинення адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією. Однією з підстав направлення матеріалів справи про адміністративне правопорушення, пов'язане з корупцією, на доопрацювання було невказання часу вчинення делікту. Зокрема, в постанові Дубенського міськрайонного суду Рівненської області від 30 березня 2023 року у справі № 559/945/23 було відзначено, що відповідно до ч. 4 ст. 38 КУпАП адміністративне стягнення за вчинення правопорушення, пов'язаного з корупцією... може бути накладено протягом шести місяців з дня його виявлення, але не пізніше двох років з дня його вчинення. Одночасно за п.7 ст. 247 КУпАП провадження в справі про адміністративне правопорушення не може бути розпочато, а розпочате підлягає закриттю за обставин закінчення на момент розгляду справи про адміністративне правопорушення строків, передбачених ст. 38 цього Кодексу. При цьому, в протоколі зазначено час можливого вчинення адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією, – 06.12.2021, проте не вказано день його виявлення [191].

Існують й інші недоліки оформлення протоколів про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією, складені працівника підрозділів ДСР

Національної поліції. У сучасних умовах існує потреба розроблення методичних рекомендацій та проведення спеціалізованих занять у системі службової підготовки працівників підрозділів ДСР Національної поліції щодо правильного оформлення протоколів про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією, а також матеріалів, які надсилаються для розгляду до суду.

Відповідно до Положень про ДСР та слідчі підрозділи Національної поліції інформаційно-аналітичні повноваження цих підрозділів як суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства полягають у можливостях одержувати інформацію, документи і матеріали від учасників бюджетного процесу чи інших осіб, які володіють відповідними даними, а також користуватися інформаційними ресурсами суб'єктів правоохоронної діяльності та інших органів публічної адміністрації. З точки зору дослідження інформаційно-аналітичних заходів як складових елементів адміністративно-правових інструментів в діяльності поліції науковці також вказують на повноваження щодо формування баз (банків) даних, що входять до єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ України, здійснення інформаційно-пошукової та інформаційно-аналітичної роботи, а також не лише на використання інформації з баз даних інших суб'єктів, але й на здійснення інформаційної взаємодії з іншими органами державної влади України, органами правопорядку іноземних держав та міжнародними організаціями [192, с. 631]. Підвищенню ефективності використання цих повноважень у сучасних умовах сприяє процес цифровізації бюджетної системи який спрямованим, у першу чергу, на подолання недоліків здійснення бюджетного контролю і забезпечення законності у сфері державних закупівель, запровадження новітніх інформаційних технологій при здійсненні бюджетного планування, механізмів залучення представників громадянського суспільства у бюджетний процес і реалізації принципу прозорості та публічності, яка має велике значення для здійснення контролю за витрачанням бюджетних коштів [193, с. 469].

Науковців відзначають, що бюджетний контроль, як різновид фінансового контролю, повинен проходити цифрову трансформацію [193, с. 470], оскільки цифровізація забезпечує органи бюджетного контролю інформацією в реальному часі та сприяє своєчасному ухваленню рішень [194, с. 16]. Слід відзначити, що цифровізація бюджетного процесу дозволяє й іншим суб'єктами протидії бюджетній деліктності, у тому числі й підрозділам Національної поліції, більш ефективно виконувати свої функції.

Можливість одержувати необхідну інформацію та документи передбачена в Законі України «Про оперативно-розшукову діяльність» та Кримінальному процесуальному кодексі України. Зокрема, оперуповноважені ДСР наділені повноваженнями ознайомлюватися з документами та даними, що характеризують діяльність підприємств, установ та організацій, вивчати їх, за рахунок коштів, що виділяються на утримання підрозділів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, виготовляти копії з таких документів, на вимогу керівників підприємств, установ та організацій – виключно на території таких підприємств, установ та організацій, а з дозволу слідчого судді в порядку, передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом України, – витребувати документи та дані, що характеризують діяльність підприємств, установ, організацій, а також спосіб життя окремих осіб, підозрюваних у підготовці або вчиненні кримінального правопорушення, джерело та розміри їх доходів, із залишенням копій таких документів та опису вилучених документів особам, в яких вони витребувані, та забезпеченням їх збереження і повернення в установленому порядку. Вилучення оригіналів первинних фінансово-господарських документів забороняється, крім випадків, передбачених Кримінальним процесуальним кодексом України (стаття 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність») [72]. Одержання відповідних даних та інформації передбачає офіційне звернення до посадових осіб учасників бюджетних правовідносин із зазначенням конкретних документів (їх копій),

які необхідно подати.

Здійснення інформаційно-пошукової та інформаційно-аналітичної роботи передбачає можливість користуватися відкритими інформаційними ресурсами, метою функціонування яких є забезпечення прозорості у бюджетному процесі. Згідно з Законом України «Про відкритість використання публічних коштів» від 11 лютого 2015 р. № 183-VIII з 2015 р. почав працювати Єдиний веб-портал використання публічних коштів edata.gov.ua [70]. E-data є офіційним інформаційним ресурсом, на якому розміщується інформація про використання коштів державного і місцевих бюджетів. Доступ до цієї інформації є вільним та безоплатним. Портал забезпечує прозорість бюджетного процесу і процедур на державному та місцевому рівнях, а також дозволяє громадянам контролювати використання коштів розпорядниками, одержувачами бюджетних коштів, державними підприємствами, Пенсійним фондом України. E-data являє собою поєднання трьох порталів відкритих даних: Spending.gov.ua, Proifi.gov.ua та Openbudget.gov.ua. [70]. Концепцію створення інтегрованої інформаційно-аналітичної системи «Open Budget» – Прозорий бюджет було схвалено Кабінетом Міністрів України 11 лютого 2016 р. [195].

Поліцейські, реалізуючи свої інформаційно-аналітичні повноваження у сфері протидії порушенням бюджетного законодавства, можуть отримувати дані з сайтів:

– <https://prozorro.gov.ua> – офіційний портал оприлюднення інформації про публічні закупівлі України. Згідно з Законом України «Про публічні закупівлі» портал є відкритим ресурсом, який пропонує доступ до всієї інформації з центральної бази даних про електронні тендерні торги, що були оголошені з 31 липня 2016 року;

– <https://usr.minjust.gov.ua> – безкоштовний пошук відомостей у Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань;

– <https://public.nazk.gov.ua> – проект має на меті спростити подання

публічними службовцями їх декларацій майнового стану, доступ до них та їх перевірку;

– <https://opendatabot.ua> – використовує виключно публічну інформацію, відповідно до положень Закону України «Про доступ до публічної інформації» [196, с. 39-40].

Основним нормативно-правовим актом, який регулює формування та використання баз даних Міністерства внутрішніх справ є Положення про єдину інформаційну систему Міністерства внутрішніх справ (затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 14 листопада 2018 р. № 1024 – в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 15 серпня 2023 р. № 866) [197]. Єдина інформаційна система МВС призначена для автоматизації та технологічного забезпечення обміну даними між суб'єктами єдиної інформаційної системи МВС, зокрема в інтересах національної безпеки, захисту прав та законних інтересів громадян, суспільства і держави, забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку [197]. До електронних інформаційних ресурсів цієї системи, використання яких поліцейськими сприятиме реалізації повноважень у сфері протидії порушенням бюджетного законодавства, доцільно віднести відомості:

- 1) що містяться в Єдиному реєстрі досудових розслідувань про правопорушення, провадження за якими здійснюються працівниками органів Національної поліції, а також осіб, яким вручено повідомлення про підозру та стосовно яких закінчено досудове розслідування у кримінальному провадженні та Єдиному державному реєстрі судових рішень у справах про адміністративні правопорушення та про притягнення осіб до кримінальної відповідальності за рішеннями суду, що набрали законної сили;
- 2) про персонально-довідковий облік;
- 3) про виявлені кримінальні та адміністративні правопорушення, осіб, які їх вчинили, рух кримінальних проваджень; обвинувачених, обвинувальний акт щодо яких надіслано до суду;

4) про осіб, які скоїли адміністративні правопорушення, провадження у справах за якими здійснюється поліцією;

5) про зареєстровані кримінальні та адміністративні корупційні правопорушення, осіб, які їх вчинили, та результати розгляду цих правопорушень у судах;

6) що формуються у процесі провадження оперативно-розшукової діяльності відповідно до закону [197].

Формування і користування більшістю із цих відомостей урегульовано окремими наказами МВС України. Зокрема, затверджені інструкції по роботі із інформаційними підсистемами «Адміністративна практика» інформаційно-комунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України» [198] та «СОСТА» інформаційно-комунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України» (інформаційні ресурси з обліку організованих груп та злочинних організацій, злочинних спільнот та сфер злочинної діяльності) [199], положення про автоматизовану інформаційну систему оперативного призначення (серед завдань – підвищення рівня інформаційно-аналітичного забезпечення оперативно-розшукової діяльності Національної поліції України) [200], порядок доступу до відомостей інформаційно-аналітичної системи «Облік відомостей про притягнення особи до кримінальної відповідальності та наявності судимості» [201] та інші.

Організаційні повноваження на підзаконному нормативно-правовому рівні (Положення про ДСР) передбачають можливість скликати наради, утворювати консультативні, дорадчі та інші допоміжні органи і служби, а також залучати до виконання окремих робіт, участі у вивченні окремих питань вчених і фахівців, представників інститутів громадянського суспільства. Ці повноваження мають організаційний характер, оскільки за їх допомогою організуються (створюються) передумови ефективного виконання основних функцій оперативних підрозділів. Перелік таких повноважень не слід вважати вичерпним. До організаційних також належить

повноваження щодо налагодження взаємодії з іншими суб'єктами протидії порушенням бюджетного законодавства, планування заходів, контролю за виконанням таких заходів.

Для слідчого організаційні повноваження отримали правове закріплення в Інструкції з організації діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України (затверджена наказом МВС України від 06 липня 2017 року № 570)[102]. Відповідно до норм цієї інструкції організація роботи слідчих підрозділів Національної поліції України передбачає ефективну участь слідчих у захисті особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охороні прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження шляхом. Організаційні повноваження реалізуються у процесі планування, аналітичної, методичної і статистичної роботи слідчих підрозділів та під час координація їх діяльності.

Норми цієї інструкції визначають й зміст таких видів діяльності. Зокрема, заходи щодо організації слідчої роботи формуються в планах роботи як слідчого підрозділу, так і відповідного органу (підрозділу) поліції. Вони повинні відповідати оперативній обстановці, що складається, прогнозу її розвитку, вимогам законодавства стосовно завдань і функцій слідчих підрозділів, бути цілеспрямованими, чітко сформульованими, максимально конкретизованими і реальними для виконання, а також забезпеченими фінансовими, матеріально-технічними і кадровими ресурсами. При формуванні планів заходів обов'язково визначаються строки їх виконання і відповідальні виконавці [102].

Таким чином, повноваження підрозділів Національної поліції щодо протидії порушенням бюджетного законодавства слід поділити на:

- повноваження здійснювати оперативно-розшукову діяльність;
- кримінально-процесуальні повноваження;
- адміністративно-юрисдикційні повноваження;
- інформаційно-аналітичні повноваження;
- організаційні повноваження.

Висновки до розділу 2

Запропоновано основними функціями підрозділів Національної поліції як суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства вважати профілактичну, оперативно-розшукову та кримінально-процесуальну (слідчу), які не лише відображають основний зміст діяльності поліції, але й відповідають функціям суб'єктів системи протидії порушенням бюджетного законодавства.

Доведено, що профілактична функція підрозділів Національної поліції як суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства передбачає не лише діяльність оперативних та слідчих підрозділів щодо встановлення та усунення причин і умов бюджетних деліктів за допомогою оперативно-розшукової та слідчої профілактики, але й щодо адміністративно-юрисдикційної діяльності у справах про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією.

Запропоновано закріпити профілактичну функцію підрозділів ДСР як суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства у Положенні про Департамент стратегічних розслідувань Національної поліції України, виклавши пп. 13 п.1 розділу III у такій редакції: «вживає заходи щодо захисту бюджетних коштів від злочинних посягань ОГ і ЗО, забезпечення правомірності застосування процедур закупівлі товарів, робіт і послуг, цільового використання бюджетних коштів, **а також щодо профілактики кримінальних правопорушень у бюджетній сфері**».

Обґрунтовано доцільність згрупувати повноваження підрозділів Національної поліції щодо протидії порушенням бюджетного законодавства таким чином:

- повноваження здійснювати оперативно-розшукову діяльність;
- кримінально-процесуальні повноваження;
- адміністративно-юрисдикційні повноваження;

- інформаційно-аналітичні повноваження;
- організаційні повноваження.

На підставі аналізу судової практики констатовано наявність випадків уникнення від адміністративної відповідальності посадовими особами розпорядників чи одержувачів бюджетних коштів через недоліки протоколів про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією, складеними поліцейськими підрозділів Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції (у протоколі не викладено суті адміністративного правопорушення, відсутні пояснення особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, не зазначення часу вчинення правопорушення тощо). У зв'язку з цим обґрунтовано, що у сучасних умовах існує потреба розроблення методичних рекомендацій та проведення спеціалізованих занять у системі службової підготовки працівників підрозділів ДСР Національної поліції щодо правильного оформлення протоколів про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією, а також матеріалів, які надсилаються для розгляду до суду.

Доведено, що інформаційно-аналітичні повноваження оперативних та слідчих підрозділів Національної поліції як суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства полягають у можливостях одержувати інформацію, документи і матеріали від учасників бюджетного процесу чи інших осіб, які володіють відповідними даними, а також користуватися інформаційними ресурсами суб'єктів правоохоронної діяльності та інших органів публічної адміністрації.

РОЗДІЛ 3. ВЗАЄМОДІЯ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ З ІНШИМИ СУБ'ЄКТАМИ ПРОТИДІЇ ПОРУШЕННЯМ БЮДЖЕТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

3.1. Поняття та форми взаємодії підрозділів Національної поліції з іншими суб'єктами протидії порушенням бюджетного законодавства

Налагодження результативної взаємодії суб'єктів протидії протиправним проявам було та залишається актуальним завданням держави. Як відзначає О. З. Гладун, низький рівень взаємодії правоохоронних і контролюючих органів як на стадії контрольно-перевірочної діяльності, так і на стадіях дослідчої перевірки та досудового розслідування, зумовлює неефективність заходів протидії злочинам у сфері виконання бюджету [202, с. 118]. Однією з цілей прийняття Стратегії боротьби з організованою злочинністю є побудова ефективної системи боротьби з організованою злочинністю, що складається з різних підсистем, серед яких є й координації та взаємодії. При цьому до суб'єктів боротьби з організованою злочинністю відносять спеціально визначений підрозділ у структурі Національної поліції (державні органи, основною функцією яких є боротьба з організованою злочинністю), так і органи державного фінансового контролю (державні органи, що беруть участь у боротьбі з організованою злочинністю в межах виконання покладених на них інших основних функцій) [49]. У плані заходів з реалізації цієї стратегії передбачається розроблення та вжиття заходів щодо системної протидії організованій злочинності у бюджетній сфері на основі консолідації зусиль відповідних державних органів [85].

У Положенні про ДСР передбачено функції, які дозволяють налагоджувати узгоджену діяльність з іншими суб'єктами протидії порушенням бюджетного законодавства. Зокрема, ДСР:

- 1) виконує в межах компетенції та в установленому Кримінальним процесуальним кодексом України порядку письмові доручення слідчого, вказівки прокурора та ухвали слідчого судді щодо проведення слідчих

(розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій в кримінальному провадженні;

2) бере участь в межах компетенції та відповідно до чинного законодавства у виконанні запитів правоохоронних органів інших держав або міжнародних правоохоронних організацій, а також у виконанні міжнародних договорів України, установчих актів та правил міжнародних правоохоронних організацій, членом яких є Україна;

3) забезпечує взаємодію та координацію діяльності органів (підрозділів) Національної поліції України, а також збір, оброблення, узагальнення та аналіз інформації з питань протидії організованим злочинності;

4) організовує в установленому порядку взаємодію підрозділів ДСР з іншими органами та підрозділами, а також науково-дослідними установами Національної поліції України при здійсненні оперативно-службової діяльності, у тому числі за конкретними злочинами;

5) організовує в установленому порядку взаємодію підрозділів ДСР з відповідними підрозділами інших правоохоронних, розвідувальних, контррозвідувальних органів України, іншими органами державної влади, підприємствами, установами, організаціями, у тому числі громадськими, а також з правоохоронними органами іноземних держав і міжнародними організаціями з питань, віднесених до компетенції ДСР;

6) узагальнює практику застосування законодавства з питань, що належать до компетенції ДСР, готує та вносить в установленому порядку пропозиції щодо його вдосконалення;

7) розробляє самостійно або спільно з іншими органами (підрозділами) Національної поліції України проекти нормативно-правових актів з питань, віднесених до компетенції ДСР, з метою приведення у відповідність до чинного законодавства організовує перегляд чинних нормативно-правових актів, які регламентують діяльність ДСР;

8) бере участь у розробленні спільно із структурними підрозділами

Національної поліції України та іншими правоохоронними органами проектів міжнародних договорів України у сфері боротьби з корупцією та організованою злочинністю, забезпечує їх виконання;

9) бере участь у наукових дослідженнях та розробленні за їх результатами державних програм боротьби зі злочинністю, а також підготовці інформаційно-аналітичних, методичних матеріалів щодо стану та підвищення ефективності протидії корупції та злочинам, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями;

10) організовує підготовку матеріалів до засідань та оперативних нарад керівництва Національної поліції України та МВС з актуальних питань боротьби з корупцією та організованою злочинністю;

11) співпрацює із засобами масової інформації щодо інформування громадськості про діяльність ДСР шляхом проведення прес- конференцій, брифінгів, інтернет-конференцій, прямих телефонних ліній, розміщення статей, інтерв'ю, коментарів, підготовки теле- і радіопередач, виготовлення та розповсюдження інформаційно-презентаційної продукції.

Ці функції є різнопланові, включають як правову, так й організаційну складову, мають як внутрішньо системне, так зовнішнє спрямування. Разом з тим усі вони мають на меті організацію ефективної взаємодії підрозділів ДСР з іншими суб'єктами протидії порушенням бюджетного законодавства.

Аналіз нормативно-правових актів, які регулюють діяльність слідчих підрозділів, також дозволяє акцентувати на важливості їх взаємодії з іншими учасниками відносин – як правило в межах діяльності щодо досудового розслідування. На рівні МВС України прийнятий окремий нормативно-правовий акт, який регламентує основні аспекти їх взаємодії – Інструкцію з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні, затверджена наказом Міністерства внутрішніх справ України від 07 липня 2017 року № 575 [135]. Таким чином, у правових нормах закріплюється важливість взаємодії цих

підрозділів Національної поліції як необхідної умови виконання своїх завдань і функцій, у тому числі щодо протидії порушенням бюджетного законодавства.

Взаємодію розглядають як одну з базових категорій філософії, яка характеризується такими рисами: універсальність і «всебічність» взаємодії в розумінні просторових, часових та причинно-наслідкових характеристик об'єктивної реальності; активність суб'єктів взаємодії, динамічність взаємообміну і взаємозбагачення інформацією; самовизначення й самореалізацію людини в процесі взаємодії; зв'язок із рефлексією [203, с. 95].

Більшість дослідників взаємодії як управлінської та правової категорії базуються на філософських аспектах цього явища. Взаємодію як управлінську категорію розглядають як спільну діяльність учасників, що заснована на позитивній реакції одного учасника на вплив іншого через побудовану (існуючу) систему зв'язків між ними, що супроводжується процесами обміну інформацією (комунікацією) [204, с. 16].

У дослідженнях діяльності суб'єктів протидії протиправним явищам взаємодію розглядають як:

– управлінський процес, який полягає у діяльності кількох (не менше двох) суб'єктів профілактики, які впливають один на одного та на об'єкт засобами і методами, що властиві кожному учаснику, для досягнення спільної профілактичної мети (взаємодія суб'єктів профілактики адміністративних правопорушень) [3, с. 135];

– а) погоджену діяльність двох і більше суб'єктів, що вирішують ту саму проблему різними методами та засобами правоохоронних органів, суб'єкти яких здійснюють розкриття та розслідування злочинів; б) організаційно-тактичний прийом одержання нового знання, одержати яке окремо кожному суб'єкту взаємодії не завжди вдається; в) організаційно-розпорядчу діяльність, основу на взаємній довірі сторін, об'єднаних єдиним завданням розкриття та розслідування злочинів і боротьби зі злочинністю (криміналістичний аспект) [205, с. 441–442];

– сумісну погоджену діяльність, врегульовану та здійснювану відповідно до вимог чинного законодавства, яка може набувати різноманітних форм і уособлена численною сукупністю заходів, загальною метою реалізації яких є забезпечення формування безпекового середовища в державі (взаємодія органів Національної поліції України та інститутів громадянського суспільства) [206, с. 150];

– безпосередню організаційну форму системної та консолідованої діяльності правоохоронних органів, які утворено та наділено нормами чинного законодавства України відповідними повноваженнями, в межах території окремого регіону, яка проявляється у обміні інформацією між правоохоронними органами; сумісному виконанні спеціальних операцій, направлених на досягнення спільних завдань; спільному вирішенні питань, щодо конкретних методів, засобів та способів, які в процесі зазначеної діяльності будуть використовуватись тощо (взаємодія правоохоронних органів на регіональному рівні) [207, с. 48].

У наукових працях також пропонуються визначення взаємодії окремих суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства. Зважаючи на важливість безпосереднього впливу на бюджетну деліктність дослідники акцентують увагу на взаємодії саме цієї групи суб'єктів – органів бюджетного (фінансового) контролю між собою або ж з правоохоронними органами. На думку Ю. І. Пивовара взаємодію суб'єктів фінансового контролю слід розглядати як врегульовану фінансово-правовими та адміністративно-правовими нормами, погоджену за метою, часом і місцем діяльність суб'єктів фінансового контролю, за якої вони чинять взаємний вплив один на одного і на суспільні відносини з метою виявлення відхилень від встановлених стандартів і порушень принципів законності, ефективності й економії використання матеріальних і фінансових ресурсів, спрямований на можливість вжиття коригуючих заходів, притягнення до відповідальності, здійснення заходів для запобігання або мінімізації таких порушень у майбутньому [208, с. 10]. На відміну від цього деталізованого визначення

щодо змістовних характеристик та завдань, на які спрямована погоджена діяльність, Д. Л. Зима наголошує на наявності у суб'єктів повноважень чи відповідних прав щодо здійснення фінансового контролю та їх непідпорядкуванні один одному під час поєднання зусиль [209, с. 17].

О. З. Гладун у контексті дослідження діяльності правоохоронних та контролюючих органів щодо протидії злочинам у сфері виконання бюджету їх взаємодію пропонує розуміти як погоджену дію (співпрацю) між двома та більше державними органами щодо протидії злочинам, яка передбачає їх тісний взаємозв'язок і взаємодоповнюваність та полягає у розробці й впровадженні системи заходів з метою припинення злочинних проявів, виявлення, скорочення, усунення причин і умов злочинів та кримінально-правового впливу на осіб, які їх вчинили [202, с. 119]. Тобто відзначається як погодженість дій, так і їх спрямованість, так і практичний аспект – розробка й впровадження системи заходів. І.В. Писарчук, доводячи, що обов'язковою складовою поліпшення протидії нецільовому використанню бюджетних коштів службовими особами є впровадження нових підходів до вдосконалення взаємодії оперативних підрозділів Департаменту захисту економіки з органами бюджетного контролю, взаємодію розглянув як процес невід'ємного інформаційного забезпечення їхньої діяльності, що удосконалює процес виявлення нецільового використання бюджетних коштів службовими особами [32, с. 5], а основний її зміст полягає в тому, що вона дає змогу поліпшити інформаційне забезпечення, з'ясувати причини, передумови й умови порушень, скоротити обсяги перевірок, забезпечуючи високий рівень результативності [32, с. 127].

Ю.С. Назар, проаналізувавши попередньо наведені дефініції, пропонує взаємодію суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства розуміти як управлінський процес, який полягає у діяльності кількох (не менше двох) суб'єктів протидії, котрі впливають один на одного та на об'єкт засобами і методами, що властиві кожному суб'єкту, задля досягнення спільної мети – обмеження кількості проявів порушень бюджетного

законодавства до фінансово безпечного, соціально толерантного рівня [3, с. 198].

Автори усіх наведених визначень у відповідних дефініціях наводять риси, які характерні для взаємодії будь-яких суб'єктів протидії (діяльність двох і більше суб'єктів; взаємовплив цих суб'єктів; наявність певних повноважень; спільність мети), а також відзначають її особливості сфери, в якій відбувається взаємодія. Ці риси дозволяють виокремити ознаки взаємодії.

До таких ознак відносять: 1) взаємодія передбачає об'єднання зусиль задля досягнення встановленої мети, завдань, цілей; 2) реалізація взаємодії можлива на імперативних та диспозитивних засадах; 4) різноплановість використання форм і способів здійснення взаємодії; 5) зовнішня вираженість взаємодії через юридичні акти, дії, результати вирішення судових справ; 6) можливість реалізації різних типів взаємодії [210, с. 27-28], або ж зовнішній прояв (відображення) здійснення відповідним органом своїх функціональних прав та обов'язків; нормативно-правова урегульованість, що реалізуються в межах компетенції цих органів; відображення основних закономірностей взаємодії; обумовлюються метою та завданнями діяльності відповідного органу (її посадової особи), на досягнення яких вони спрямовані [211, с. 167], або ж узгодженість (скоординованість) діяльності; спільність діяльності; мета діяльності; певний зміст діяльності; наявність як мінімум двох суб'єктів [212, с. 195].

На нашу думку, серед усіх ознак взаємодії (і позначених як ознаки, і зазначених у дефініціях) слід виокремити ті, які характеризують взаємодію як управлінське явище, та ті, які відмежовують взаємодію підрозділів Національної поліції з іншими суб'єктами протидії порушенням бюджетного законодавства від інших видів узгодженої діяльності. Як було доведено у працях Ю.С. Назара ознаками будь-якої взаємодії в управлінській системі є наявність не менше двох суб'єктів, які мають спільну мету діяльності, задля досягнення якої узгоджено діють [213, с. 13-14].

Взаємодія суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства передбачає, що підрозділи Національної поліції (оперативні та слідчі) узгоджено діють або між собою, або з іншими органами публічної влади чи громадськістю. Тобто взаємодія виникає лише у випадку узгодженого виконання певних завдань підрозділом Національної поліції та іншим суб'єктом.

При цьому суб'єкти повинні бути зацікавлені у здійсненні узгоджених заходів – мати спільний інтерес, який в юриспруденції у багатьох випадках позначається як спільна мета. Такою метою для усіх суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства пропонують вважати обмеження кількості проявів порушень бюджетного законодавства до фінансово безпечного, соціально толерантного рівня [3, с. 198]. На нашу думку, необхідно вказувати не лише спільну мету діяльності суб'єктів протидії – обмеження бюджетної деліктності, але й мету, задля якої ці суб'єкти взаємодіють. Такою метою є ефективне виконання властивих кожному із суб'єктів функцій, що досягається за допомогою взаємодії з іншими суб'єктами системи протидії порушенням бюджетного законодавства. При цьому слід відзначити, що кожен із суб'єктів, у тому числі й підрозділи Національної поліції, можуть виконувати основні нормативно-визначені функції щодо протидії бюджетній деліктності й самостійно, однак ефективне виконання можливе лише у взаємодії з правоохоронними, контролюючими органами чи іншими суб'єктами.

Тобто функціональний аспект є одним із ключових у визначенні взаємодії. Саме аналіз функцій дозволяє і визначити місце підрозділів Національної поліції у системі суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства, і виокремити напрями діяльності, в яких взаємодія є необхідною для ефективності усієї роботи щодо протидії порушенням бюджетного законодавства. Також важливо наголосити на зовнішньому вираженні взаємодії – її форми можуть бути не лише організаційними (оскільки сам процес взаємодії є організацією узгоджених дій), але й

правовими, внаслідок яких виникають, змінюються чи припиняються певні правові відносини у бюджетній сфері.

Таким чином, взаємодію підрозділів Національної поліції з іншими суб'єктами протидії порушенням бюджетного законодавства слід розуміти як функціонально-обумовлену, організаційну та правову узгоджену діяльність цих суб'єктів з метою ефективного виконання своїх функцій щодо обмеження кількості проявів порушень бюджетного законодавства до фінансово безпечного, соціально толерантного рівня.

Чи не найважливішим для практичного застосування елементом у структурі взаємодії є її форми. Правильно обрані форми взаємодії сприяють підвищенню її якості та ефективності, тому аналіз сутності форми взаємодії та її різновидів є важливим етапом в процесі дослідження загального механізму взаємодії Національної поліції України [211, с. 167] з іншими суб'єктами. Визначення форм взаємодії підрозділів ДСР як суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства передбачає врахування як норм, які визначають форми взаємодії оперативних підрозділів боротьби з організованою злочинністю, так і напрацювання науковців. В Інструкції про взаємодію правоохоронних органів у сфері боротьби з організованою злочинністю як форми взаємодії вказано:

- проведення спільного аналізу стану, структури організованої злочинності, причин і умов, що сприяють діяльності організованих груп, прогнозування тенденцій поширення організованої злочинності;

- обмін оперативною інформацією, що становить інтерес для боротьби з організованою злочинністю;

- розроблення й реалізація спільних програм, планів у сфері боротьби з організованою злочинністю;

- створення робочих груп для підготовки законопроектів, пропозицій про зміни й доповнення до законодавства;

- проведення узгоджених оперативно-розшукових, профілактичних та інших заходів;

- підготовка й проведення спільних колегій, нарад, семінарів з питань вдосконалення взаємодії;
- розроблення навчальних програм та проведення занять у системі професійної підготовки;
- удосконалення міжнародного співробітництва у сфері боротьби з організованою злочинністю.
- інформування громадськості про результати діяльності у сфері боротьби з організованою злочинністю [214].

Більшість запропонованих ще у 2011 році форм взаємодії мають організаційний характер, однак застосування окремих з них може мати юридичний ефект. Наприклад розроблення й реалізація спільних програм, планів у сфері боротьби з організованою злочинністю може отримати правову форму – постанова Кабінету Міністрів України, указ Президента України чи спільних наказ МВС України з іншими центральними органами виконавчої влади. У протидії порушенням бюджетного законодавства також можливим є використання цих форм. При цьому їх перелік не є вичерпним.

Формою взаємодії суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства вважають зовнішній, як правило, нормативно-закріплений, прояв узгодженої діяльності цих суб'єктів з метою попередження, виявлення, припинення порушень бюджетного законодавства, застосування заходів відповідальності та усунення негативних наслідків вчинення цих деліктів [65, с. 5]. Науковці, пропонуючи визначення форм взаємодії підрозділів Національної поліції у різних сферах діяльності, також наголошують на зовнішньому прояві (вираженні) «функціонально-обумовлених дій Національної поліції України з місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, узгоджених за часом, місцем, засобами та цілями» [211, с. 167] або ж «змісту узгодженої діяльності цих суб'єктів (підрозділів превентивної діяльності поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень) в конкретних діях з метою організації та реалізації профілактичних заходів» [215, с. 5]. Тобто береться до уваги

основний критерій розуміння форми як зовнішнього прояву, а також наголошується на суб'єктах та сфері взаємодії.

З цієї точки зору формами взаємодії підрозділів Національної поліції з іншими суб'єктами протидії порушенням бюджетного законодавства слід вважати зовнішній, як правило, нормативно-закріплений, прояв узгодженої діяльності цих суб'єктів з метою попередження, виявлення, припинення та розслідування порушень бюджетного законодавства.

У наведених прикладах нормативно-правових актів форми взаємодії закріплюються без їх віднесення до певних груп. Класифікувати форми взаємодії пропонують у наукових дослідженнях у тому числі й для можливості їх групування у нормативно-правових актах. Як відзначає М.В. Ковалів саме класифікація дозволяє забезпечити правильну орієнтацію в масиві форм взаємодії; забезпечити процес вивчення; допомогти швидше знайти закономірності, що впливають на їх розвиток та зміну, і, як результат, визначити шляхи й конкретні заходи щодо підвищення ефективності спільної правоохоронної роботи різних суб'єктів [216, с. 180].

Науковці, які досліджують форми взаємодії правоохоронних органів, підрозділів Національної поліції в окремих сферах діяльності, пропонують різні форми взаємодії або з їх групуванням [217, с. 330; 218, с. 100; 219, с. 106-108; 220, с. 139-140; 216, с. 181] або без такого [221, с. 85; 222, с. 44-46]. При цьому як одні, так й інші автори відзначають на явність чи відсутність правових результатів використання тієї чи іншої форми взаємодії. Зокрема, критерієм поділу форм взаємодії підрозділів Національної поліції України та центрів соціальних служб для сім'ї, дітей і молоді пропонують вважати настання чи ненастання правових наслідків [223, с. 167], а форми взаємодії патрульної поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень розрізняють залежно від результату використання – якщо суб'єкти взаємодії використовують правові форми, то наслідком буде виникнення, зміна або припинення правових відносин, якщо ж організаційні – то такого результату не буде [224, с. 423].

Тобто форми взаємодії як узгодженої діяльності окремих підрозділів Національної поліції з іншими суб'єктами суспільних відносин поділяють на правові та організаційні, беручи до уваги настання чи ненастання юридичного ефекту.

Такий же поділ форм пропонується й у дослідженнях взаємодії суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства. На думку О. В. Герман, ці суб'єкти взаємодіють, використовуючи правові (нормотворчість, укладення адміністративних договорів та правозастосування) та організаційні (неправові) (участь у діяльності координаційних структур (органів); проведення спільних організаційних заходів з метою прийняття узгодженого управлінського рішення, забезпечення його виконання та аналізу процесу і підсумків виконання; реалізація узгоджених заходів щодо протидії порушенням бюджетного законодавства) форми управління [65, с. 5-6]. Слід підтримати такий поділ форм взаємодії на групи та взяти його за основу для дослідження форм взаємодії підрозділів Національної поліції з іншими суб'єктами протидії порушенням бюджетного законодавства. При цьому варто уточнити окремі терміни. Нормотворчість як категорія широко використовувалася [213, с. 76; 65, с. 5; 224, с. 423; 225; 226; 227; 228] до прийняття 24 серпня 2023 року Закону України «Про правотворчу діяльність» [229]. Відповідно до статті 2 цього закону правотворча діяльність – це діяльність, що здійснюється органами державної влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими особи та інші суб'єкти, наділені Конституцією України та (або) законом повноваженнями щодо прийняття (видання) нормативно-правових актів з метою: 1) планування розроблення та прийняття (видання) нормативно-правових актів; 2) розроблення проектів нормативно-правових актів; 3) прийняття (видання) нормативно-правових актів; 4) ведення обліку нормативно-правових актів; 5) здійснення правового моніторингу [229]. Тобто на законодавчому рівні закріплено поняття правотворчої діяльності, яка охоплює прийняття (видання) нормативно-правових актів з відповідними

стадіями правотворчого процесу. Тому доцільним є використання замість поняття нормотворчість – поняття правотворчість.

Обсяг участі підрозділів ДСР у правотворчій діяльності окреслений функціями ДСР. Так, ДСР може готувати та вносити пропозиції до законодавства України з питань, що належать до його компетенції, у тому числі й з питань протидії бюджетним деліктам. Для якісного виконання цієї функції ДСР узагальнює практику застосування законодавства. Такі пропозиції подаються в центральний орган управління Національної поліції, якщо вони підтримані Головою Національної поліції, то їх спрямовують Міністру внутрішніх справ. Проекти підзаконних нормативно-правових актів чи проекти внесення змін до них ДСР може розробляти самостійно або спільно з іншими органами (підрозділами) Національної поліції України та в установленому порядку подавати на розгляд Голові Національної поліції.

У Положенні про слідчі підрозділи Національної поліції України розроблення пропозицій щодо вдосконалення законодавства України на основі вивчення практики застосування слідчими норм права також закріплено як функцію відповідних підрозділів [102]. Як і підрозділи ДСР, слідчі підрозділи у правотворчості виконують функції розроблення пропозицій до нормативно-правових актів. Тобто законодавством не надано можливості підрозділам Національної поліції, які протидіють бюджетній деліктності, видавати самостійно чи спільно з іншими суб'єктами протидії нормативно-правові акти.

Крім того, необхідно врахувати й визначення терміну законодавство у Законі України «Про правотворчу діяльність» як взаємопов'язану та упорядковану систему нормативно-правових актів України і чинних міжнародних договорів, до якої належать не лише Закони України, але й підзаконні нормативно-правові акти, у тому числі й накази міністерств, що містять норми права. У зв'язку з цим пп. 38, 39 п. 1 розділу III Положення про ДСР дещо дублюють один одного. Доцільно викласти п. 39 скасувати, п. 38 п. 1 розділу III Положення про ДСР у такій редакції: «38) узагальнює

практику застосування законодавства з питань, що належать до компетенції ДСР, розробляє самостійно або спільно з іншими органами (підрозділами) Національної поліції України та вносить в установленому порядку пропозиції щодо його вдосконалення, з метою приведення у відповідність до чинного законодавства організовує перегляд чинних нормативно-правових актів, які регламентують діяльність ДСР;».

При підготовці проєктів нормативно-правових актів у сфері протидії порушенням бюджетного законодавства підрозділам Національної поліції слід врахувати вимоги, які визначені у Законі України «Про правотворчу діяльність». Зокрема, оцінка впливу проєкту нормативно-правового акта на суспільні відносини повинна містити:

- актуальність та важливість проблеми, яка потребує врегулювання шляхом прийняття (видання) нормативно-правового акта;
- альтернативні шляхи вирішення проблеми, яка потребує правового врегулювання, з визначенням економічних, соціальних, фінансових, бюджетних, екологічних, демографічних, регуляторних, інвестиційних, гендерних, дискримінаційних, корупційних та інших наслідків, а також стану виконання Україною міжнародних зобов'язань для кожного з альтернативних шляхів;
- кількісні та якісні показники, за якими оцінюється прогнозований вплив на суспільні відносини кожного з альтернативних шляхів;
- найбільш оптимальний шлях вирішення проблеми з поясненням причинно-наслідкового зв'язку між обраним шляхом та очікуваним впливом на суспільні відносини проєкту нормативно-правового акта;
- способи здійснення правового моніторингу та критерії (показники) його здійснення у разі прийняття проєкту нормативно-правового акта;
- критерії (показники), за якими здійснюватиметься правовий моніторинг у разі прийняття проєкту нормативно-правового акта [229].

Науковці серед прикладів використання правових форм взаємодії у діяльності окремих підрозділів Національної поліції (патрульна поліція, підрозділів превентивної діяльності) називають участь у підготовці, а в окремих випадках й ініціювання прийняття місцевих та регіональних програм профілактики правопорушень чи комплексних програм протидії злочинності [224, с. 423; 215, с. 132]. Підрозділи ДСР як суб'єкти протидії порушенням бюджетного законодавства також використовують цю форму взаємодію. Зокрема, Управління стратегічних розслідувань в Полтавській області Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України визначене як співрозробник Комплексної програми щодо забезпечення законності, правопорядку, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян та оборонної роботи на 2021 – 2027 роки (затверджена рішенням сесії Полтавської обласної ради від 23.02.2021 № 131), серед заходів якої є забезпечення припинення і попередження незаконної діяльності суспільно небезпечних організованих груп і злочинних організацій, у тому числі в органах державної влади та місцевого самоврядування, які впливають на криміногенну ситуацію; протидія корупції серед посадових осіб в області [230].

Дослідження проблем використання адміністративних договорів у діяльності поліції, а також як форми взаємодії суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства актуалізувалися останнім часом. Науковці відзначають, що адміністративний договір в діяльності Національної поліції відіграє важливу роль, оскільки завдячуючи останньому можливо побудувати злагоджену діяльність відповідних суб'єктів спрямованих на вироблення єдиної мети щодо превенції (профілактики) правопорушень, забезпечення основних прав й свобод людини та громадянина [231, с. 593-594], а також підтримання публічної безпеки та порядку на відповідній адміністративно-територіальній одиниці (область, район, місто, село, селище) [232, с. 131]. У протидії порушенням бюджетного законодавства адміністративний договір вважають дієвим способом узгодити діяльність відповідних суб'єктів та

пропонують на нормативно-правовому рівні передбачити як правову форму взаємодії укладення адміністративних договорів, що сприятиме поширенню цієї форми у діяльності не підпорядкованих один одному суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства [233, с. 32, 34], а також як перспективний напрям покращення ефективності організації діяльності правоохоронних, антикорупційних органів та органів бюджетного контролю [3, с. 205].

Законодавче визначення адміністративного договору надано у п. 16 ч. 1 ст. 4 Кодексу адміністративного судочинства України, відповідно до якого адміністративним договором вважається спільний правовий акт суб'єктів владних повноважень або правовий акт за участю суб'єкта владних повноважень та іншої особи, що ґрунтується на їх волеузгодженні, має форму договору, угоди, протоколу, меморандуму тощо, визначає взаємні права та обов'язки його учасників у публічно-правовій сфері і укладається на підставі закону: а) для розмежування компетенції чи визначення порядку взаємодії між суб'єктами владних повноважень; б) для делегування публічно-владних управлінських функцій; в) для перерозподілу або об'єднання бюджетних коштів у випадках, визначених законом; г) замість видання індивідуального акта; ґ) для врегулювання питань надання адміністративних послуг [81]. У сфері протидії порушенням бюджетного законодавства підрозділи Національної поліції як суб'єкти владних повноважень укладають, як правило, адміністративні договори про взаємодію. Метою таких договорів є визначити процедури узгодженої діяльності різних суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства. У випадку їх укладення підрозділами Національної поліції важливим є визначити порядок та обсяг передання інформації, яка стала відомою кожній із сторін договору, форми та порядок проведення як організаційних заходів, так і спільних заходів з безпосередньої реалізації протидії, підстави та процедури залучення представників однієї сторони до виконання заходів, ініційованих іншою.

Прикладом укладення адміністративних договорів за участю підрозділів ДСР, в яких узгоджується діяльність щодо протидії протиправним явищам, у тому числі й бюджетній деліктності, є Меморандум про співпрацю між Північним офісом Держаудитслужби та Департаментом стратегічних розслідувань Національної поліції України, підписаний 20 липня 2022 року. Цей адміністративний договір передбачає співпрацю та консолідацію зусиль сторін-підписантів з метою:

- забезпечення ефективної взаємодії між відомствами з питань розгляду звернень ДСР,
- перевірок закупівель,
- передача ДСР матеріалів ревізій,
- залучення спеціалістів Північного офісу Держаудитслужби до перевірок, що проводяться ДСР та інших питань, які виникають під час виконання покладених на відомства завдань [234]. Представники відповідних суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства відзначили важливість не допускати розтрата бюджетних коштів і допомоги, отриманої від міжнародних партнерів та наголосили на тому, що спільними зусиллями вдасться максимально ефективно викрити та припинити фінансові оборудки з державними коштами і спрямувати їх на відновлення країни, унеможливити виведення коштів за тіншовими схемами [235].

Ще одним прикладом є Меморандум про співпрацю Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції та Національного агентства з питань запобігання корупції. Меморандум передбачає, що ці суб'єкти консолідують свої зусилля та можливості для виявлення порушень, пов'язаних із корупцією. Зокрема – виявлення ознак необґрунтованості активів, набутих посадовими та службовими особами у власність, а також набуття таких активів у власність іншими громадянами за дорученням посадовців. У Меморандумі окреслено алгоритм взаємодії і оперативного обміну інформацією, у тому числі за фактами порушення вимог

антикорупційного законодавства, вчасного вжиття заходів та притягнення винних осіб до відповідальності [236].

Практика укладення адміністративних договорів про взаємодію ДСР базується на загальних нормах щодо диспозитивності договірної регулювання. Однак для публічної адміністрації важливим є забезпечення чітких меж компетенції на рівні нормативно-правових актів. Тому доцільним є закріплення у Положенні про Департамент стратегічних розслідувань Національної поліції України нормативних конструкцій, які б регламентували можливість укладення адміністративних договорів. Для цього пропонуємо:

1) пп. 39 п. 1 розділу III Положенні про Департамент стратегічних розслідувань Національної поліції України викласти у такій редакції: «розробляє самостійно або спільно з іншими органами (підрозділами) Національної поліції України проекти нормативно-правових актів **та адміністративних договорів** з питань, віднесених до компетенції ДСР, з метою приведення у відповідність до чинного законодавства організує перегляд чинних нормативно-правових актів, які регламентують діяльність ДСР;

2) абзац 1 п. 1 розділу V викласти у такій редакції: «ДСР у межах своїх повноважень видає накази організаційно-розпорядчого характеру, **а також укладає адміністративні договори**».

Особливості взаємодії підрозділів Національної поліції з іншими суб'єктами протидії порушенням бюджетного законодавства під час правозастосування визначаються як його загальнотеоретичним змістом, так й характерними формами реалізації норм права цими суб'єктами протидії деліктності. Науковці відзначають, що правозастосування характеризується низкою ознак, найсуттєвіші з яких: правозастосування здійснюють специфічні суб'єкти (державні органи, посадові особи, інші спеціально-уповноважені особи) на основі юридичних норм для досягнення специфічного результату (індивідуально-конкретизованого рішення) [237, с.

32]; державно-владний характер правозастосовної діяльності (акти (рішення), які виносяться за результатами правозастосування тягнуть за собою юридичні наслідки, а їх невиконання – передбачені законом примусові заходи); правозастосування здійснюється у спеціально передбаченому нормами права порядку на основі закріплених процедур та відповідно до чіткої процесуальної послідовності [65, с. 138; 238, с. 59-60].

Взаємодія під час правозастосування здійснюється, передусім, шляхом надання юридично значущої інформації від одного суб'єкта іншому, що зумовлює необхідність прийняття правозастосовного акту суб'єктом, який інформацію отримав [215, с. 145]. У випадках взаємодії суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства йде мова про передання інформації про вчинення або ж готування до вчинення бюджетного делікту. Підрозділи Національної поліції отримують інформацію у більшості випадків від органів бюджетного контролю, що зумовлює вжиття ними відповідних заходів реагування (передусім, перевірки інформації) та прийняття процесуальних рішень.

У звіті про результати діяльності Держаудитслужби, її міжрегіональних територіальних органів за січень – грудень 2023 року зазначено, що з метою вжиття заходів до порушників фінансової дисципліни, органами Держаудитслужби до правоохоронних органів за цей період передано 952 матеріали ревізій та перевірок зі свого боку, правоохоронними органами у січні – грудні 2023 року за матеріалами проведених заходів розпочато 422 досудових розслідування та 22 досудових розслідування – за результатами участі у перевірках правоохоронних органів. З початку звітнього року долучено до кримінальних проваджень 381 матеріал заходів контролю органів Держаудитслужби, вжито 52 інших заходи реагування та складено 110 протоколів про вчинення корупційних діянь. У звітньому періоді вручено 136 письмових повідомлень про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, в тому числі за матеріалами заходів, проведених за власною ініціативою – 91, за зверненням правоохоронних органів – 31 [239].

Ще однією формою взаємодії підрозділів Національної поліції з іншими суб'єктами протидії порушенням бюджетного законодавства під час правозастосування є передання матеріалів про адміністративне правопорушення, пов'язане з корупцією до суду з відповідним їх судовим розглядом. У цьому випадку підрозділи ДСР складають протокол про адміністративне правопорушення, пов'язане з корупцією, додають до нього відповідні матеріали, в яких міститься необхідна інформація для розгляду та прийняття рішення судом про притягнення до відповідальності посадових осіб розпорядників бюджетних коштів. У матеріалах також можуть міститися дані про причини та умови вчинення адміністративного правопорушення, які може використати суд для внесення у відповідний державний орган чи орган місцевого самоврядування, або посадовій особі пропозиції про вжиття заходів щодо усунення цих причин та умов у порядку ст. 282 КУпАП.

Правові форми взаємодії дозволяють удосконалювати правову основу протидії порушенням бюджетного законодавства, запроваджувати нові механізми узгодженої діяльності, у тому числі за допомогою адміністративно-договірного регулювання відносин, реалізовувати завдання та виконувати функції під час узгодженого правозастосування. Результати використання цих форм мають зовнішнє вираження – правовий акт. Але для досягнення такого результату необхідним є здійснення чисельних інших дій, які подекуди регламентуються правовими нормами, а подекуди – ні, і при цьому не мають юридичного ефекту – виникнення, зміни чи припинення правових відносин. Тобто мова йде про організаційні форми управління, які стали основою для виокремлення організаційних форм взаємодії суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства.

Організаційні форми взаємодії мають більш допоміжний характер, оскільки можуть виступати як наслідком правової, так і передувати їй, а також створювати необхідні умови для здійснення дій, які мають юридичну форму [240, с. 42]. У наукових дослідженнях організаційними формами взаємодії вважають: участь у діяльності координаційних органів, проведення

координаційних нарад та інших спільних організаційних заходів з метою прийняття та забезпечення виконання узгодженого управлінського рішення, реалізація узгоджених заходів щодо профілактики правопорушень [126, с. 6]; обмін інформацією, проведення спільного аналізу, вивчення та оцінювання оперативної обстановки, проведення спільних нарад, розробка спільних планів з розподілом ролей та функцій, спільне опрацювання та оцінювання наслідків проведених спільних заходів з метою вдосконалення подальшої взаємодії [242, с. 177]; проведення міжвідомчих нарад; проведення спільних заходів; організація постійно діючих робочих груп з числа представників суб'єктів взаємодії; навчання, підвищення кваліфікації, запрошення фахівців з числа учасників взаємодії; організація спільних семінарів, конференцій, в тому числі науково практичних; організація спільних наукових, моніторингових досліджень, соціологічних опитувань [205, с. 43]; проведення координаційних нарад керівників правоохоронних органів; обмін інформацією з питань протидії злочинності та забезпечення правопорядку; проведення спільних цільових заходів для виявлення та припинення злочинів і порушень правопорядку, а також усунення причин та умов, які сприяють їх учиненню; проведення спільних семінарів, конференцій, курсів підвищення кваліфікації; видання спільних наказів, інструкцій, вказівок, підготовка інформаційних листів та інших організаційно-розпорядчих документів; розробка та затвердження узгоджених планів координаційної діяльності; підготовка спільних інформаційних листів, довідок, оглядів, випуск спільних бюлетенів (збірок) та інших видань; формування статистичних даних і подальше їх використання в посиленні боротьби зі злочинністю на території держави, що в комплексі підвищує якість роботи правоохоронних органів [242, с. 80] тощо. У сфері протидії порушенням бюджетного законодавства О. В. Герман основними організаційними формами взаємодії пропонує вважати: участь у діяльності координаційних структур (органів); проведення спільних організаційних заходів з метою прийняття узгодженого управлінського рішення, забезпечення його виконання та аналізу процесу і

підсумків виконання; реалізація узгоджених заходів щодо протидії порушенням бюджетного законодавства [65, с. 164].

На нашу думку, під час визначення які саме форми взаємодії належать до організаційних важливим є не розпорошувати їх, тим самим збільшуючи класифікаційні ряди, що негативно впливатиме на їх використання у практичній діяльності, а також зважати на основну ознаку організаційної форми – відсутність юридичного ефекту. У цьому контексті до організаційних форм взаємодії важко віднести обмін інформацією, оскільки, як було уже відзначено, надання інформації у вигляді протоколу про адміністративне правопорушення, чи інформації від Держаудитслужби про вчинення бюджетного делікту з відповідними матеріалами ревізії, зумовлює необхідність юридично значущих дій інших суб'єктів (судів, підрозділів Національної поліції тощо). Тому така форма не може вважатися організаційною.

Організаційні форми взаємодії повинні мати як і будь-які форми зовнішнє вираження. Також важливим є дотримання послідовності в організації, прийнятті та виконанні рішень. Тому доцільним є, беручи до уваги поділ організаційних форм взаємодії суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства, такі форми за участю підрозділів Національної поліції поділити на установчі та реалізаційні. Установчі форми взаємодії дозволяють сформулювати умови для прийняття управлінського рішення та його безпосередньо прийняти (створення та участь у роботі координаційних структур, участь у координаційних нарадах), а реалізаційні – узгоджено ці рішення виконувати.

У сучасних умовах участь представників підрозділів Національної поліції у діяльності різноманітних координаційних структур є достатньо поширеною практикою [243]. Така участь, на думку О.В. Герман як форма взаємодії дозволяє суб'єктам протидії порушенням бюджетного законодавства організувати планову узгоджену діяльність, а координаційному органу забезпечити виконання основної функції –

координацію різних за компетенцією та підпорядкуванням структур [65, с. 147].

Прикладом участі підрозділів Національної поліції у діяльності координаційних структур є створення та функціонування міжвідомчої робочої групи при Рівненській обласній прокуратурі, метою створення якої є забезпечення взаємодії між правоохоронними органами, налагодження постійного обміну інформацією, координації заходів, спрямованих на ефективне та своєчасне виявлення, розкриття та розслідування правопорушень, пов'язаних з розкраданням і нецільовим використанням бюджетних коштів. До складу цієї координаційної структури увійшли представники Слідчого управління Головного управління Національної поліції в Рівненській області, Управління стратегічних розслідувань в Рівненській області ДСР Національної поліції України, Рівненської обласної прокуратури, Управління Західного офісу Держаудитслужби в Рівненській області та інших правоохоронних і контролюючих органів. Міжвідомчій робочій групі було поставлено завдання забезпечити невідкладне вжиття заходів, спрямованих на швидке та ефективне виявлення, розкриття і розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з розкраданням і нецільовим використанням бюджетних коштів (в сфері проведення закупівель за державні кошти, будівництва, ремонту доріг, об'єктів соціальної інфраструктури та використання бюджетних коштів в медичній галузі), обмін та одержання інформації щодо їх вчинення на території Рівненської області. А для цього було зобов'язано підрозділи правоохоронних органів Рівненської області першочергово надавати групі інформацію, необхідну для її діяльності [244].

Існують й інші приклади участі у роботі координаційних структур представників підрозділів Національної поліції. Однак, слід погодитися з позицією авторів, які відзначають, що недоліки координації діяльності суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства мають як нормативно-правовий, так й інституційний характер. Тому пропонують

створити координаційні структури (міжвідомчі координаційні ради) на центральному та регіональному рівнях [65, с. 156] або ж Координаційний центр протидії порушенням бюджетного законодавства, який би об'єднав представників вищих органів державної влади, Рахункової палати, Міністерства фінансів України, Державної аудиторської служби України, Державної казначейської служби України, а також правоохоронних і антикорупційних органів (прокуратури, Бюро економічної безпеки України, Національної поліції, НАБУ, ДБР, НАЗК) [3, с. 210].

Спільні організаційні заходи, які проводяться з метою прийняття узгодженого управлінського рішення та забезпечення його виконання у сфері протидії порушенням бюджетного законодавства можуть мати різноманітні форми – круглі столи, координаційні і погоджувальні засідання, робочі та оперативні наради тощо. Однак найбільш поширені та забезпечені відповідним правовим регулюванням координаційні наради, які проводять органи прокуратури в межах реалізації координаційної функції. Як відзначає, М. В. Ковалів, сьогодні координаційна діяльність прокуратури України набуває особливого значення в умовах воєнного стану, гнучкої зміни форм кримінальної поведінки [245, с. 229].

На розгляд координаційних нарад виносяться питання, пов'язані з виконанням завдань, що потребують комплексного вирішення за умови узгодженості дій органів прокуратури та правоохоронних органів. Щодо протидії порушенням бюджетного законодавства такими завданнями можуть бути:

- розробка та впровадження у діяльність правоохоронних органів, прокуратури, органів бюджетного контролю та інших суб'єктів пріоритетів кримінально-правової політики, сучасних підходів до протидії бюджетній злочинності;

- визначення основних напрямів та проблем у правозастосовній і правоохоронній діяльності щодо запобігання та протидії бюджетній злочинності на основі аналізу її структури, динаміки та прогнозування

тенденцій, підготовка пропозицій щодо шляхів вирішення відповідних проблем із метою сприяння у виконанні завдань кримінального провадження;

- розробка, узгодження і реалізація спільних заходів, спрямованих на запобігання, виявлення, розкриття, припинення та розслідування кримінальних правопорушень у бюджетній сфері, причин та умов, які сприяли їх вчиненню;

- підготовка пропозицій щодо вдосконалення законодавства, яке регулює протидію злочинності у бюджетній сфері.

На координаційних нарадах із керівниками правоохоронних органів заслуховується інформація щодо їхньої діяльності у сфері протидії злочинності. У разі необхідності на координаційні наради запрошуються представники інших державних органів та органів місцевого самоврядування з метою інформування про діяльність з питань запобігання і протидії кримінальним правопорушенням. Достатньо часто запрошуються представники органів бюджетного контролю – Державної аудиторської служби, Державної казначейської служби, і дещо рідше – Рахункової палати.

Рішення координаційної наради оформлюється постановою. У резолютивній частині постанови наради зазначаються спільні узгоджені заходи та їх виконавці, строки виконання, а також інформування про проведену роботу. Підписана головою та учасниками координаційної наради постанова невідкладно надсилається керівникам правоохоронних органів та прокуратур відповідного рівня для організації виконання узгоджених заходів, а також для відома та врахування при здійсненні діяльності згідно з компетенцією – керівникам інших органів, представники яких були присутні на координаційній нараді.

Постанова координаційної наради є обов'язковою для виконання всіма зазначеними у ній правоохоронними органами. Виконання передбаченого заходу в повному обсязі повинно бути завершено у строки, визначені постановою координаційної наради.

Голова координаційної наради організовує опрацювання та узагальнення інформації учасників наради про результати проведеної роботи щодо виконання узгоджених заходів, її вплив на стан законності й ефективність протидії злочинності та за результатами приймає рішення про продовження строку виконання постанови координаційної наради або зняття з контролю [246].

Серед прикладів організації та проведення відповідними прокуратурами координаційних нарад, учасниками яких були представники оперативних чи (та) слідчих підрозділів поліції, та на яких розглядалися питання узгодженості дій у процесі протидії порушенням бюджетного законодавства є координаційні наради керівників правоохоронних органів у: прокуратурі Хмельницької області (розглядалися питання активізації діяльності оперативних підрозділів щодо виявлення фактів розкрадання бюджетних коштів, насамперед при будівництві, експлуатації та ремонті автошляхів, державних закупівель) [247]; прокуратурі Черкаської області (було окреслено коло проблемних питань, у вирішенні яких правоохоронці повинні вжити першочергових заходів. Зокрема, протидія злочинам під час використання бюджетних коштів, привласненні земель, у першу чергу якщо суб'єкти кримінального правопорушення – високопосадовці) [248]; Житомирської обласної прокуратури (було наголошено, що активізації потребує робота з протидії корупції, викриття фактів незаконного витрачання бюджетних коштів, у тому числі під час публічних закупівель у сфері охорони дитинства, будівництва та утримання автошляхів) [249].

У наведених у пресі прикладах координаційних нарад, на яких розглядалися питання протидії порушенням бюджетного законодавства за участю представників підрозділів Національної поліції, про проблемні аспекти цієї форми взаємодії не вказувалося. Однак, такі аспекти справляють певний негативний вплив на стан організації спільних заходів протидії бюджетній деліктності. У літературі відзначається, що в окремих випадках недооцінюються умови та фактори раціональності: склад учасників,

зацікавлених у вирішення управлінської проблеми; способи актуалізації інтелектуального та посадового потенціалу учасників; час та тривалість проведення заходів; фіксація результатів обговорення та надання їм публічної форми; контроль за виконанням результатів обговорення [213, с. 113]. Також до негативних факторів слід віднести у багатьох випадках певний формалізм та відсутність конкретики у рішеннях про узгоджену діяльність – доцільним є у кожному рішенні визначати конкретних виконавців, послідовність їх дій, у тому числі щодо надання інформації, закріплювати координаційні повноваження одного суб'єкта (головного виконавця) щодо інших, конкретні терміни проведення заходів та терміни звітування про їх результати.

Реалізаційні форми взаємодії підрозділів Національної поліції з іншими суб'єктами протидії порушенням бюджетного законодавства можуть мати різні прояви. Основні серед них спільна реалізація заходів протидії та узгодження окремих організаційних дій суб'єктів. Такі форми можуть бути визначені у постанові координаційної наради або ж у спільних організаційних документах суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства, або ж узгоджуватися в іншому порядку (зокрема, в межах спільних дій оперативних підрозділів Національної поліції та інших правоохоронних органів). У випадку зазначення узгодженого заходу в постанові координаційної наради його виконання в повному обсязі повинно бути завершено у строки, визначені постановою координаційної наради. Відповідно до п. 13 Порядку координації діяльності правоохоронних органів у сфері протидії злочинності у разі неможливості виконання заходу в передбачений постановою наради строк голова координаційної наради за пропозицією відповідного учасника наради або з власної ініціативи не пізніше ніж за 5 робочих днів до завершення строку виконання заходу продовжує його та визначає кінцеву дату реалізації [246].

Реалізаційні форми взаємодії підрозділів Національної поліції України з іншими суб'єктами протидії порушенням бюджетного законодавства

можуть бути спрямовані як на профілактику таких порушень, так і на їх виявлення та відповідне реагування. Прикладом взаємодії підрозділів ДСР Національної поліції з підрозділами Бюро економічної безпеки з метою попередити протиправні діяння, які посягають на встановлений порядок надходжень до бюджету, є проведення зустрічі керівників Департаменту стратегічних розслідувань Національної України і підрозділу детективів захисту економіки у сфері обігу підакцизних товарів та відділу Департаменту аналізу інформації та управління ризиками Бюро економічної безпеки з представниками української асоціації виробників тютюнових виробів «Укртютюн» з метою створення пропозицій щодо вдосконалення регуляторних механізмів, спрямованих на підвищення прозорості на ринку підакцизних товарів [250].

Взаємодія оперативних підрозділів поліції та Бюро економічної безпеки з метою викриття злочинів у бюджетній сфері та затримання винних осіб відбувається достатньо регулярно. Як приклад, внаслідок проведення спільних заходів підрозділами ДСР Національної поліції та Бюро економічної безпеки за процесуального керівництва Спеціалізованої прокуратури у сфері оборони Східного регіону повідомлено про підозру керівнику одного з департаментів Дніпровської міської ради та його заступнику за фактом розтрати майна (ч. 4, ч. 5 ст. 191 КК України). За даними слідства, посадовці міськради організували схему розкрадання бюджетних коштів, виділених на реалізацію програми щодо сприяння територіальній обороні Дніпра [251].

Ще одним прикладом реалізаційної форми взаємодії є заходи проведені протягом 2023 року співробітниками Управління стратегічних розслідувань в Запорізькій області ДСР Національної поліції України спільно з фахівцями Державної служби з надзвичайних ситуацій щодо перевірки 76 найпростіших укриттів розташованих в закладах освіти на предмет їх доступності, укомплектованості, проведення поточних ремонтів тощо. У результаті цих спільних заходів розпочато чотири кримінальних провадження за фактом

зловживання і розкрадання бюджетних коштів виділених на ремонт укриттів, п'ять осіб отримали повідомлення про підозру [252].

Таким чином, підрозділи Національної поліції, виконуючи функції щодо протидії порушенням бюджетного законодавства, використовують правові та організаційні форми взаємодії. До правових слід віднести правотворчість, укладення адміністративних договорів та правозастосування, а сукупність організаційних доцільно поділити на установчі та реалізаційні. Окремі з форм взаємодії отримали нормативно-правове закріплення, однак комплексного правового регулювання взаємодії підрозділів Національної поліції з іншими суб'єктами протидії порушенням бюджетного законодавства немає. Доцільним є розроблення та затвердження постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства», у якій були б визначено поняття такої взаємодії, основні засади, напрями та форми узгодженої діяльності цих суб'єктів.

3.2 Взаємодія підрозділів Національної поліції з органами бюджетного контролю у протидії порушенням бюджетного законодавства

Питання наявності, ефективності та правового забезпечення взаємодії підрозділів Національної поліції з іншими суб'єктами протидії деліктності були та залишаються важливими для функціонування системи органів правопорядку. Повномасштабна військова агресія росії та запровадження воєнного стану лише їх актуалізували. Так, у Комплексному стратегічному плані реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки (схвалений указом Президента України від 11 травня 2023 року № 273/2023) [2] відзначено, що органи правопорядку, у тому числі й Національна поліція України, в ході збройної агресії

російської федерації проти України зіштовхнулись з проблеми, що вплинули на здатність органів правопорядку ефективно виконувати свої функції із забезпечення національної безпеки України в низці аспектів. Водночас у суспільства зберігся чіткий запит на рішучі та позитивні зміни у правоохоронній сфері після перемоги України. При цьому серед основних пріоритетів реформування органів правопорядку визначено покращення взаємодії цих органів між собою та зі складовими сектору безпеки і оборони, а серед напрямів реформування передбачено: посилення системної взаємодії з інститутами громадянського суспільства у сфері протидії злочинності; удосконалення механізмів та розвиток міжвідомчої координації у сфері кримінальної юстиції; удосконалення координації діяльності та взаємодії органів правопорядку на основі системності й процесуальної економії зі збереженням гарантій дотримання прав людини тощо [2].

Конкретні заходи з реалізація цих напрямів реформування повинні враховувати й необхідність удосконалення механізмів взаємодії органів правопорядку з іншими суб'єктами протидії порушенням бюджетного законодавства. У системі цих суб'єктів значну роль відіграють органи Державної аудиторської служби України, частина результатів діяльності яких зумовлена взаємодією з поліцією та іншими правоохоронними органами. Упродовж січня – вересня 2023 року загальна сума виявлених Держаудитслужбою фінансових порушень, що призвели до втрат фінансових і матеріальних ресурсів, становить понад 209,2 млрд грн, з них коштів бюджетів усіх рівнів та бюджетних установ – більш як 42,3 млрд грн. За результатами заходів до правоохоронних органів у звітному періоді передано 803 матеріали ревізій та перевірок зі свого боку, правоохоронними органами у січні – вересні 2023 року за матеріалами проведених заходів розпочато 344 досудових розслідування та 11 досудових розслідувань – за результатами участі у перевірках правоохоронних органів [239].

Протидія порушенням бюджетного законодавства розглядається як складна управлінська система, елементи якої, з одного боку, є цілісними

відносно самостійними утвореннями з відокремленими функціями, а з іншого – повинні взаємодіяти між собою та із зовнішнім середовищем. Саме відносини взаємодії дозволяють вести мову не про функціонування окремих елементів, а про системність впливу на певні соціальні явища – у нашому випадку бюджетну деліктність. Такий вплив здійснюють суб'єкти, наділені правовими нормами повноваженнями щодо профілактики, припинення, розслідування порушень бюджетного законодавства, а також притягнення до юридичної відповідальності фізичних та юридичних осіб, які вчинили бюджетні делікти. Нормативно-правові акти закріплюють такі повноваження за сукупністю, як правило, державно-владних суб'єктів, серед яких основні функції виконують органи бюджетного контролю та правоохоронні органи. Діяльність Державної аудиторської служби та інших суб'єктів бюджетного контролю спрямована на протидію бюджетним деліктам, покарання за які передбачені фінансово-правовими та адміністративно-правовими нормами, що, як відзначає І. Я. Петрик, зумовлює вибір ними відповідного правового інструментарію під час протидії порушенням бюджетного законодавства – застосування заходів впливу фінансово-правового характеру та заходів адміністративної відповідальності. Діяльність ж правоохоронних органів однаковою мірою спрямована як на протидію кримінальним, так й адміністративним (зокрема, пов'язаним з корупцією у бюджетній сфері) правопорушенням, і лише частково – фінансовим. Однак, спільний об'єкт впливу – бюджетна деліктність зумовлює необхідність їх взаємодії, незважаючи на використання органами бюджетного контролю та правоохоронними органами різних методів та форм протидії порушенням бюджетного законодавства, закріплених у різних галузях права [253, с. 195].

Крім того, для підрозділів Національної поліції взаємодія з органами бюджетного контролю зумовлена ще й таким: кожен із суб'єктів контролю наділений ексклюзивними правами щодо проведення фінансового контролю за додержанням бюджетного законодавства, якими не наділені підрозділи Національної поліції; працівники суб'єктів контролю володіють

специфічними знаннями, які можна використовувати в процесі протидії злочинам у бюджетній сфері, залучаючи їх як спеціалістів [254, с. 242]. При цьому кожен із органів бюджетного контролю наділений різними повноваженнями у цій сфері й взаємодіє з підрозділами Національної поліції на підставі різних правових механізмів у межах нормативно-визначених повноважень.

Відповідно до ст. 110 Бюджетного кодексу України до повноважень Рахункової палати належить здійснення контролю за надходженням та використанням коштів Державного бюджету України, у тому числі за виконанням довгострокових зобов'язань у рамках державно-приватного партнерства, утворенням, обслуговуванням і погашенням державного боргу, ефективністю управління коштами державного бюджету, використанням коштів місцевих бюджетів у частині трансфертів, що надаються з державного бюджету, а також за надходженням закріплених за місцевими бюджетами загальнодержавних податків і зборів або їх частки та за використанням коштів місцевих бюджетів у частині видатків, які визначаються функціями держави і передані на виконання Автономній Республіці Крим та місцевому самоврядуванню. Важливість цих повноважень визначається, передусім, статусом Рахункової палати як вищого органу аудиту України, який організаційно, функціонально та фінансово незалежний. При цьому слід враховувати, що Рахункова палата підзвітна Верховній Раді України, оскільки від її імені здійснює контроль за надходженням коштів до Державного бюджету України та їх використанням [69].

Для визначення напрямів взаємодії підрозділів Національної поліції з Рахунковою палатою та її територіальними управліннями важливим є розуміння меж проведення державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту), який забезпечується Рахунковою палатою шляхом здійснення фінансового аудиту, аудиту ефективності, аудиту відповідності, експертизи, аналізу та інших контрольних заходів. Фінансовий аудит полягає у перевірці, аналізі та оцінці правильності ведення, повноти обліку і достовірності

звітності щодо надходжень і витрат бюджету, встановлення фактичного стану справ щодо цільового використання бюджетних коштів, дотримання законодавства при здійсненні операцій з бюджетними коштами. Аудит ефективності передбачає встановлення фактичного стану справ та надання оцінки щодо своєчасності і повноти бюджетних надходжень, продуктивності, результативності, економності використання бюджетних коштів їх розпорядниками та одержувачами, стану внутрішнього контролю розпорядників бюджетних коштів. Аудит відповідності полягає у перевірці законності, своєчасності та повноти прийняття управлінських рішень, відповідності діяльності об'єктів контролю законодавству та кращим практикам у відповідній сфері (ст. 4 Закону України «Про Рахункову палату») [69].

На рівні законодавчих норм встановлено й що саме підлягає державному зовнішньому фінансовому контролю (аудиту). Зокрема, відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 7 Закону України «Про Рахункову палату» фінансовий аудит, аудит ефективності та аудит відповідності здійснюється щодо: надходжень до державного бюджету податків, зборів, обов'язкових платежів та інших доходів, включаючи адміністрування контролюючими органами таких надходжень; проведення витрат державного бюджету, включаючи використання бюджетних коштів на забезпечення діяльності Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, Конституційного Суду України, Верховного Суду України, вищих спеціалізованих судів, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Вищої ради правосуддя, Офісу Генерального прокурора та інших органів, безпосередньо визначених Конституцією України; використання коштів державного бюджету, наданих місцевим бюджетам та фондам загальнообов'язкового державного соціального і пенсійного страхування; здійснення таємних видатків державного бюджету; управління об'єктами державної власності, що мають фінансові наслідки для державного бюджету, включаючи забезпечення відрахування (сплати) до державного бюджету

коштів, отриманих державою як власником таких об'єктів, та використання коштів державного бюджету, спрямованих на відповідні об'єкти; надання кредитів з державного бюджету та повернення таких коштів до державного бюджету; операцій щодо державних внутрішніх та зовнішніх запозичень, державних гарантій, обслуговування і погашення державного та гарантованого державою боргу; використання кредитів (позик), залучених державою до спеціального фонду державного бюджету від іноземних держав, банків і міжнародних фінансових організацій, виконання міжнародних договорів України, що призводить до фінансових наслідків для державного бюджету, у межах, які стосуються таких наслідків; здійснення закупівель за рахунок коштів державного бюджету; виконання державних цільових програм, інвестиційних проектів, державного замовлення, надання державної допомоги суб'єктам господарювання за рахунок коштів державного бюджету; управління коштами державного бюджету центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів; стану внутрішнього контролю розпорядників коштів державного бюджету; інших операцій, пов'язаних із надходженням коштів до державного бюджету та їх використанням; виконання кошторису адміністративних витрат Національного банку України; надходжень закріплених за місцевими бюджетами загальнодержавних податків і зборів або їх частки та використання коштів місцевих бюджетів у частині видатків, які визначаються функціями держави і передані на виконання Автономній Республіці Крим та місцевому самоврядуванню [69].

Визначаються на законодавчому рівні й механізми взаємодії Рахункової палати з іншими суб'єктами протидії порушенням бюджетного законодавства. Науковці завдання і повноваження Рахункової палати як суб'єкта взаємодії у сфері протидії порушенням бюджетного законодавства і пропонують класифікувати залежно від суб'єктів взаємодії – регламентують узгоджену діяльність Рахункової палати з: 1) вищими органами державної

влади; 2) іншими органами державного фінансового контролю; 3) правоохоронними органами [255, с. 308].

Основні напрями взаємодії Рахункової палати з підрозділами Національної поліції у протидії порушенням бюджетного законодавства окреслені у нормах, що регулюють Відносини Рахункової палати з правоохоронними органами. Так, Рахункова палата у разі виявлення при здійсненні заходів державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту) ознак кримінального або адміністративного правопорушення протягом семи днів повідомляє про них органи Бюро економічної безпеки України та інші відповідні правоохоронні органи. Відповідні правоохоронні органи за наслідками розгляду матеріалів Рахункової палати інформують її про вжиті заходи реагування (ст. 41 Закону України «Про Рахункову палату») [69].

Тобто основною формою взаємодії підрозділів Національної поліції та Рахункової палати є передання юридично значущих матеріалів у межах правозастосування. Виявлені представниками Рахункової палати ознаки кримінального правопорушення фіксуються у відповідних документах (звітах) та повідомляються Національній поліції. Обов'язком поліцейських є перевірити отриману інформацію, кваліфікувати діяння, вжити заходів щодо реагування (внести дані в Єдиний реєстр досудових розслідувань чи здійснити інші дії) і повідомити про результати Рахункову палату.

У 2023 році Рахунковою палатою за результатами заходів державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту) надіслано 4 повідомлення Національній поліції щодо виявлених ознак кримінальних правопорушень [256]. Наприклад поліції за результатами аудиту ефективності використання коштів державного бюджету, виділених Міністерству культури та інформаційної політики України з фонду боротьби з гострою респіраторною хворобою COVID-19, спричиненою коронавірусом SARS-CoV-2, та її наслідками для здійснення заходів, спрямованих на запобігання виникненню та поширенню, локалізацію та ліквідацію спалахів, епідемій та пандемій гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-

CoV-2 (було виявлено на 659,3 млн грн використання коштів державного бюджету з порушенням чинного законодавства, 134,9 млн грн. – нецільове використання бюджетних коштів, на 34,4 млн грн порушення, допущені при плануванні бюджетних коштів) було повідомлено про виявлені під час аудиту ознаки кримінальних правопорушень шляхом надсилання рішення Рахункової палати та Звіту про результати аудиту [257].

У Звіті Рахункової палати за 2023 рік відзначено, що такі ж повідомлення було надіслано підрозділам Національної поліції за результатами аудиту ефективності використання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на забезпечення окремих видатків районних рад, спрямованих на виконання їх повноважень, аудиту ефективності використання коштів державного бюджету, виділених на заходи з реалізації державної політики у сфері відновлення та збереження національної пам'яті, забезпечення діяльності Національного меморіального комплексу Героїв Небесної Сотні – Музею Революції Гідності та Галузевого державного архіву Українського інституту національної пам'яті, функціонування Національного музею Голодомору-геноциду та на будівництво об'єктів загальнодержавного значення у сфері культури, аналізу управління об'єктами Національного заповідника «Києво-Печерська лавра» (Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника), що мають фінансові наслідки для державного бюджету. Внаслідок перевірки інформації в одних випадках за вказаними фактами не виявлено ознак кримінального правопорушення, а в інших слідчими управліннями поліції розпочато кримінальне провадження за частиною 4 статті 191 КК України та іншими статтями Кримінального кодексу України [256].

На законодавчому рівні правовий статус Держаудитслужби як суб'єкта протидії порушенням бюджетного законодавства закріплений, передусім, у нормах Закону України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні». Відповідно до статті 2 цього закону серед головних завдань органу державного фінансового контролю

(Держаудитслужби) є здійснення державного фінансового контролю за правильністю визначення потреби в бюджетних коштах та взяттям зобов'язань, ефективним використанням коштів, а також за дотриманням бюджетного законодавства суб'єктами публічної адміністрації та іншими установами відповідно до законодавства. А у статті 8, крім деталізації цього завдання шляхом закріплення відповідних контрольних функцій, передбачено, що орган державного фінансового контролю розробляє пропозиції щодо усунення виявлених недоліків і порушень та запобігання їм у подальшому.

Як центральний орган виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів та який реалізує державну політику у сфері державного фінансового контролю визначають норми законодавства правовий статус Державної аудиторської служби України. Бюджетний кодекс України до повноважень органів цієї служби з контролю за дотриманням бюджетного законодавства відносить здійснення контролю за:

- 1) цільовим, ефективним та результативним використанням коштів державного бюджету та місцевих бюджетів (включаючи проведення державного фінансового аудиту);
- 2) цільовим використанням і своєчасним поверненням кредитів (позик), одержаних під державні (місцеві) гарантії;
- 3) достовірністю визначення потреби в бюджетних коштах при складанні планових бюджетних показників;
- 4) відповідністю взятих бюджетних зобов'язань розпорядниками бюджетних коштів відповідним бюджетним асигнуванням, паспорту бюджетної програми;
- 5) відповідністю взятих розпорядниками бюджетних коштів довгострокових зобов'язань за енергосервісом затвердженим в установленому порядку умовам закупівлі енергосервісу;

6) відповідністю взятих розпорядниками бюджетних коштів довгострокових зобов'язань у рамках державно-приватного партнерства умовам договорів, укладених у рамках державно-приватного партнерства, та вимогам бюджетного законодавства;

7) веденням бухгалтерського обліку, а також складанням фінансової і бюджетної звітності, паспортів бюджетних програм та звітів про їх виконання, кошторисів та інших документів, що застосовуються в процесі виконання бюджету;

8) станом внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту у розпорядників бюджетних коштів.

У Положенні про Державну аудиторську службу України (затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 3 лютого 2016 р. № 43) [258] ці повноваження деталізовано та на підставі інших законодавчих актів доповнено. Зокрема, Держаудитслужба також здійснює контроль за: досягненням економії бюджетних коштів і результативності в діяльності розпорядників бюджетних коштів; дотриманням законодавства на всіх стадіях бюджетного процесу щодо державного і місцевих бюджетів; дотриманням законодавства про закупівлі; усуненням виявлених недоліків і порушень; реалізацією інвестиційних проектів; законним та ефективним використанням публічних коштів та інших активів для використання (впровадження) інформаційних технологій (систем, процесів, ресурсів); законністю та правомірністю витрат бенефіціарів (партнерів) у межах виконання спільних операційних програм прикордонного та транскордонного співробітництва. Крім того, до повноважень віднесено здійснення оцінки управління бюджетними коштами, досягнення їх економії, стану фінансової і господарської діяльності, ефективності і результативності в діяльності підконтрольних установ [258].

Щодо безпосереднього здійснення заходів протидії порушенням бюджетного законодавства, то, крім контрольних функцій, Держаудитслужба вживає в установленому порядку заходів до усунення виявлених під час

здійснення державного фінансового контролю порушень законодавства та притягнення до відповідальності винних осіб, а саме:

- вимагає від керівників та інших службових осіб підконтрольних установ усунення виявлених порушень законодавства;

- звертається до суду в інтересах держави, якщо підконтрольною установою не забезпечено виконання вимог до усунення виявлених під час здійснення державного фінансового контролю порушень законодавства з питань збереження і використання активів;

- проводить аналіз стану дотримання фінансової дисципліни та про його результати повідомляє органам виконавчої влади, іншим державним органам та органам місцевого самоврядування;

- готує і подає до відповідних державних органів пропозиції щодо усунення виявлених недоліків і порушень та запобігання їм у подальшому;

- здійснює контроль за виконанням вимог і пропозицій, поданих Держаудитслужбою та її територіальними органами міністерствам, іншим центральним органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування за результатами державного фінансового контролю, та інформує про це Кабінет Міністрів України і Міністерство фінансів України;

- застосовує заходи впливу за порушення бюджетного законодавства, накладає стягнення до осіб, винних у порушенні законодавства;

- передає правоохоронним органам матеріали ревізій, перевірок державних закупівель у разі встановлення порушень законодавства, що передбачають кримінальну відповідальність або містять ознаки корупційних діянь [258].

Тобто у Положенні про Державну аудиторську службу України, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 3 лютого 2016 р. № 43 [258] зазначено лише, що Держаудитслужба застосовує заходи впливу за порушення бюджетного законодавства, накладає адміністративні стягнення на осіб, винних у порушенні законодавства, а також передає в установленому порядку правоохоронним органам матеріали за результатами

державного фінансового контролю у разі встановлення порушень законодавства, за які передбачено кримінальну відповідальність або які містять ознаки корупційних діянь, а в Порядку оформлення Держаудитслужбою та її міжрегіональними територіальними органами матеріалів про адміністративні правопорушення, затвердженому наказом Державної аудиторської служби України від 01 грудня 2016 року № 168 [259] визначаються особливості адміністративно-юрисдикційної діяльності у випадку виявлення бюджетних деліктів, у тому числі й складання протоколів про адміністративне правопорушення, передбачене статтею 164-12 КУпАП «Порушення бюджетного законодавства».

Підставою як для досудового розслідування, так і для проведення оперативно-розшукових заходів можуть бути відомості, отримані від органів Держаудитслужби у порядку взаємодії. У статті 7 Закону України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» задекларовано, що орган державного фінансового контролю координує свою діяльність з органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади, іншими контролюючими органами, а також із органами Національної поліції України. При цьому у частині 2 цієї статті обов'язок надавати відомості про обставини, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, закріплений лише щодо Бюро економічної безпеки України. Однак, аналіз інших норм цього закону дозволяє стверджувати про певні обов'язкові інформаційні та організаційні відносини й з іншими правоохоронними органами, у тому числі й Національною поліцією. Відповідно до приписів статей 8, 11 та 12 Закону України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні»: звернення, отримані органом державного фінансового контролю, в яких повідомляється про крадіжки, розтрати, недостачі, інші правопорушення, негайно пересилаються правоохоронним органам для прийняття рішення згідно з законодавством; позапланова виїзна ревізія проводиться органами фінансового контролю у разі надходження доручення щодо проведення

ревізії, у тому числі й від Національної поліції України, в якому містяться факти, що свідчать про порушення підконтрольними установами законів України; працівники органу державного фінансового контролю зобов'язані у випадках виявлення зловживань і порушень чинного законодавства передавати правоохоронним органам матеріали ревізій, а також повідомляти про виявлені зловживання і порушення державним органам і органам, уповноваженим управляти державним майном; при вилученні документів у зв'язку з їх підробкою або виявленими зловживаннями працівник органу державного фінансового контролю зобов'язаний негайно повідомити про це правоохоронні органи.

Крім того, слід відзначити й певні недоліки нормопроекткування у цьому законодавчому акті. Як бачимо і загальні засади, і конкретні випадки взаємодії Держаудитслужби з правоохоронними органами закріплюються в різних статтях Закону України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні». При цьому у ньому присутня й стаття 14 «Взаємовідносини органу державного фінансового контролю з правоохоронними органами», в якій не лише не здійснено узагальнення наведених вище приписів та не визначено зміст взаємовідносин, але й зведено взаємовідносини Держаудитслужби з правоохоронними органами до сприяння останніми службовим особам органу державного фінансового контролю та зобов'язано органи Національної поліції вжити заходів для припинення протидії виконанню обов'язків працівників Держаудитслужби, забезпечити нормальне проведення ревізії, охорону працівників органу державного фінансового контролю, документів та матеріалів, що перевіряються, а також вжити заходів для притягнення винних осіб до встановленої законом відповідальності.

На підзаконному нормативно-правовому рівні взаємодія Національної поліції з Держаудитслужбою у протидії порушенням бюджетного законодавства окремого правового регулювання не отримала. Для взаємовідносин ці суб'єкти використовують, передусім, норми спільного

наказу Головного контрольно-ревізійного управління, Міністерства внутрішніх справ, Служби безпеки України, Генеральної прокуратури від 19 жовтня 2006 року № 346/1025/685/53 «Про затвердження Порядку взаємодії органів державної контрольно-ревізійної служби, органів прокуратури, внутрішніх справ, Служби безпеки України» [260]. У п. 1.1 Порядку відзначено, що цей нормативно-правовий акт спрямований на забезпечення ефективної взаємодії між органами Держаудитслужби (у тексті вжито поняття органи державної контрольно-ревізійної служби) та правоохоронними органами (у тексті до них віднесено органи прокуратури, внутрішніх справ і Служби безпеки України) з питань розгляду звернень правоохоронних органів, призначення, організації та проведення ревізій за ними, передачі їм матеріалів ревізій за власною ініціативою органів Держаудитслужби, зворотного інформування про результати розгляду переданих матеріалів, виділення спеціалістів органів Держаудитслужби, інших питань, що мають місце при виконанні органами Держаудитслужби та правоохоронними органами покладених на них завдань. Крім загальних положень, в яких визначаються нормативно-правові акти, які стали підставою для прийняття Порядку, та пояснення окремих термінів, Порядок містить механізм призначення і організації органами Держаудитслужби ревізій за зверненнями правоохоронних органів, процедуру виділення спеціаліста для участі у перевітках, що проводяться правоохоронними органами, особливості підписання, розгляду та направлення звернень правоохоронних органів та органів Держаудитслужби, а також як здійснюється взаємне інформування цих державних органів.

У наукових працях останніх років хоча й відзначали позитивний вплив нормативно-правового закріплення механізму взаємодії правоохоронних органів та органів фінансового контролю, що було здійснено за допомогою цього Порядку, однак у більшості автори наголошували на недоліках його дії у сучасних умовах (розроблення Порядку на основі законів, які або втратили чинність, або були докорінно змінені [3, с. 195], без внесення відповідних

доповнень до його тексту; окремі приписи Порядку не базуються на чинних нормах законів України [3, с. 364]; негативний вплив на правозастосовну практику, про що відзначається у судових рішеннях). При цьому пропонувалося розробити новий спільний наказ правоохоронних органів, які здійснюють протидію порушенням бюджетного законодавства, та Держаудитслужби про їх взаємодію або ж закріпити основні засади взаємодії правоохоронних органів та органів бюджетного контролю на законодавчому рівні [3, с. 197]. Підтримуючи необхідність приведення підзаконних актів у відповідність з реаліями сучасного становища держави та нормами вищих за юридичною силою нормативно-правових актів, вважаємо за доцільне скасувати спільний наказ Головного контрольно-ревізійного управління, Міністерства внутрішніх справ, Служби безпеки України, Генеральної прокуратури від 19 жовтня 2006 року № 346/1025/685/53 «Про затвердження Порядку взаємодії органів державної контрольно-ревізійної служби, органів прокуратури, внутрішніх справ, Служби безпеки України». Механізми ж взаємодії кожного із правоохоронних органів та Держаудитслужби доцільно закріпити на рівні двосторонніх адміністративних договорів про взаємодію, у яких враховувались би особливості функціонування кожного із правоохоронних органів, у тому числі й підрозділів Національної поліції.

До 30 червня 2024 року підрозділам Національної поліції була надано право звертатися до органів Держаудитслужби для проведення ревізії відповідно до норм Закону України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні». Зокрема, відповідно до п. 5 ч. 5 ст. 11 цього закону позапланова виїзна ревізія могла проводитись органами фінансового контролю у разі надходження доручення щодо проведення ревізії від Національної поліції України, в якому містяться факти, що свідчать про порушення підконтрольними установами законів України, а п. 2 ч. 14 ст. 11 Закону України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» визначав, що посадові особи органу Держаудитслужби вправі приступити до проведення ревізії за зверненням

підрозділів Національної поліції за наявності копії рішення суду про дозвіл на проведення позапланової виїзної ревізії, в якому зазначаються підстави проведення такої ревізії, дата її початку та дата закінчення, а у разі проведення ревізії щодо суб'єктів господарської діяльності, не віднесених до підконтрольних установ, – також номер кримінального провадження, орган, що здійснює досудове розслідування, дата та підстави повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення [68]. Деталізувався порядок проведення ревізій за зверненнями правоохоронних органів, серед яких є й підрозділи Національної поліції у пп. 27-34 Порядку проведення інспектування Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами (затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 20 квітня 2006 р. № 550) [87]. Зокрема, за зверненням правоохоронного органу органи державного фінансового контролю в межах своєї компетенції проводять планові та позапланові виїзні ревізії за місцезнаходженням об'єкта контролю. У разі ненадання правоохоронним органом рішення суду про проведення позапланової виїзної ревізії, але за наявності у зверненні правоохоронного органу фактів, що свідчать про порушення вимог законів, контроль за дотриманням яких віднесено до компетенції органу державного фінансового контролю, можливе включення ревізії об'єкта контролю до плану проведення заходів державного фінансового контролю на наступний плановий період за умови, що така установа не ревізувалася органами державного фінансового контролю у плановому порядку протягом поточного календарного року [87].

Законом України від 20 червня 2024 року «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення роботи Бюро економічної безпеки України» [264] доручення Національної поліції щодо проведення ревізії у підконтрольних установах було вилучено як підставу для проведення позапланової ревізії органами Держаудитслужби. На нашу думку такі зміни законодавства не сприяють покращенню протидії бюджетним порушенням. Однак механізм звернення підрозділів Національної поліції

щодо фактів, що свідчать про порушення вимог законів, контроль за дотриманням яких віднесено до компетенції Держаудитслужби залишається незмінним, хоча й менш забезпеченим обов'язками Держаудитслужби. Тому доцільним є продовження здійснення взаємодії між підрозділами Національної поліції та органами Держаудитслужби за допомогою надсилання звернень від поліцейських та належним їх розглядом і відповідним реагуванням органами Держаудитслужби.

У зв'язку з цим важливим є дотримання вимог п. 28 Порядку проведення інспектування Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами щодо форми і змісту звернення. Зокрема, звернення повинно бути підписане керівником правоохоронного органу чи його заступником і повинно містити: повну назву об'єкта контролю, дані про його місцезнаходження, організаційно-правову форму; інформацію про належність об'єкта контролю до підконтрольних установ; обґрунтування необхідності проведення ревізії; перелік питань, на які відповідно до компетенції органів державного фінансового контролю необхідно дати відповідь; зазначення періоду проведення ревізії об'єкта контролю [87].

Таким чином, органи Державної аудиторської служби України та підрозділи Національної поліції України протидіють порушенням бюджетного законодавства, використовуючи закріплені у нормативно-правових актах форми і методи, які різняться між собою. Однак, спільний об'єкт протидії – бюджетна деліктність зумовлює необхідність їх взаємодії на теоретичному рівні, а законодавчі норми є підставою для впровадження практичних аспектів узгодженої діяльності та взаємодопомоги цих суб'єктів. Норми, які визначають загальні засади та окремі механізми взаємодії Держаудитслужби та Національної поліції, містяться як у законах, так і підзаконних нормативно-правових актах.

Серед останніх виокремлюється спільний наказ Головного контрольно-ревізійного управління, Міністерства внутрішніх справ, Служби безпеки

України, Генеральної прокуратури від 19 жовтня 2006 року № 346/1025/685/53 «Про затвердження Порядку взаємодії органів державної контрольно-ревізійної служби, органів прокуратури, внутрішніх справ, Служби безпеки України», який і за змістом, і за підставами прийняття, і за регулюючим впливом на суспільні відносини є таким, що не відповідає реаліям сьогодення. Підтримуємо думки науковців щодо доцільності скасування цього нормативно-правового акту, а порядок взаємодії кожного із правоохоронних органів, у тому числі й Національної поліції, та Держаудитслужби пропонуємо закріпити на рівні двосторонніх адміністративних договорів про взаємодію.

У Бюджетному кодексі України до органів бюджетного контролю віднесено Державну казначейську службу України (Казначейство), яка є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів і яка реалізує державну політику у сферах казначейського обслуговування бюджетних коштів, коштів клієнтів відповідно до законодавства, бухгалтерського обліку виконання бюджетів [262].

До повноважень Державної казначейської служби України з контролю за дотриманням бюджетного законодавства відповідно до ст. 112 Бюджетного кодексу України належить здійснення контролю за: 1) веденням бухгалтерського обліку всіх надходжень і витрат державного бюджету та місцевих бюджетів, крім випадків, передбачених законодавством, складанням та поданням фінансової і бюджетної звітності; 2) бюджетними повноваженнями при зарахуванні надходжень бюджету; 3) відповідністю кошторисів розпорядників бюджетних коштів показникам розпису бюджету; 4) відповідністю взятих бюджетних зобов'язань розпорядниками бюджетних коштів відповідним бюджетним асигнуванням, паспорту бюджетної програми; 5) відповідністю платежів взятим бюджетним зобов'язанням та відповідним бюджетним асигнуванням. Крім того, Державна казначейська служба в межах своїх повноважень забезпечує

організацію та координацію діяльності головних бухгалтерів бюджетних установ та контроль за виконанням ними своїх повноважень шляхом оцінки їх діяльності.

Як суб'єкт протидії порушенням бюджетного законодавства Державна казначейська служба наділена повноваженнями надавати попередження про неналежне виконання бюджетного законодавства з вимогою щодо усунення порушення бюджетного законодавства, а також складати протоколи про порушення бюджетного законодавства учасниками бюджетного процесу, на підставі яких зупиняти в межах повноважень, передбачених законом, операції з бюджетними коштами, а також ініціювати призупинення бюджетних асигнувань (пп. 6 п. 6 Положення про Державну казначейську службу України) [262]. Протягом 2023 року органами Державної казначейської служби України оформлено 2 328 протоколів про порушення бюджетного законодавства та складено 1 432 розпорядження про зупинення операцій з бюджетними коштами на рахунках розпорядників (одержувачів) бюджетних коштів, з них: при виконанні державного бюджету – 532 протоколи та 415 розпоряджень; при виконанні місцевих бюджетів – 1796 протоколів та 1017 розпоряджень. Станом на 01.01.2024 за результатами застосованих заходів впливу розпорядниками (одержувачами) бюджетних коштів усунуто 2 046 порушень бюджетного законодавства на загальну суму 252,0 млн гривень [263].

Також слід відзначити роль підрозділів Державної казначейської служби України у протидії порушенням бюджетного законодавства під час публічних закупівель. Відповідно до ч. 2 ст. 7 Закону України «Про публічні закупівлі» ці підрозділи вживають такі заходів:

- 1) до здійснення оплати за договором про закупівлю перевіряють наявність річного плану, договору про закупівлю та звіту про результати проведення закупівлі з використанням електронної системи закупівель, що підтверджують проведення процедури закупівлі (спрощеної закупівлі) та за результатами якої укладено договір про закупівлю;

2) не допускають здійснення платежів із рахунка замовника згідно з узятим фінансовим зобов'язанням за договором про закупівлю у випадках: відсутності або невідповідності встановленим законодавством вимогам необхідних документів; відміни процедури закупівлі (спрощеної закупівлі); набрання законної сили рішенням суду про визнання результатів процедури закупівлі недійсною та (або) договору про закупівлю нікчемним; оскарження на період призупинення процедури закупівлі; наявності відповідного рішення органу оскарження [264].

Очевидно, що інформація про конкретні порушення бюджетного законодавства відповідними учасниками бюджетного процесу, становить оперативний інтерес для правоохоронних органів. Якщо є ознаки вчинення бюджетних деліктів організованими групами осіб, то така інформація повинна бути надана підрозділам ДСР. Також взаємодія може відбуватися за допомогою взаємного інформування про виявлені порушення під час проведення державних закупівель; отримання інформації щодо бюджетних програм, які повинні виконуватися в порядку, установленому Кабінетом Міністрів України; отримання інформації про розмір фінансування та порядок використання коштів згідно з кодом класифікації видатків. Організація взаємодії між підрозділами Національної поліції України та підрозділами Державної казначейської служби України здійснюється через направлення відповідних листів (у разі взаємного інформування), а також способом надання запитів на отримання інформації [254, с. 239].

Порядок розгляду письмових запитів поліції органами Державної казначейської служби визначений у розділі XVI Регламенту роботи Державної казначейської служби України та її територіальних органів. Підрозділи Національної поліції уповноважені надсилати запити відповідно до положень Кримінального процесуального кодексу України, законів України «Про запобігання корупції», «Про Національну поліцію», «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю». Запити поліції, що надійшли на

розгляд до органів Державної казначейської служби, реєструються Управлінням діловодства (службами діловодства територіальних органів), в день їх отримання та передаються на розгляд Голові Державної казначейської служби чи його заступникам (начальнику (заступнику) територіального органу) в установленому порядку. У разі потреби за запитами поліції відповідно до законодавства надаються копії документів органів Державної казначейської служби, завірені в установленому порядку [265].

Висновки до розділу 3

Запропоновано взаємодію підрозділів Національної поліції з іншими суб'єктами протидії порушенням бюджетного законодавства розуміти як функціонально-обумовлену, організаційну та правову узгоджену діяльність цих суб'єктів з метою ефективного виконання своїх функцій щодо обмеження кількості проявів порушень бюджетного законодавства до фінансово безпечного, соціально толерантного рівня.

Обґрунтовано, що формами взаємодії підрозділів Національної поліції з іншими суб'єктами протидії порушенням бюджетного законодавства доцільно вважати зовнішній, як правило, нормативно-закріплений, прояв узгодженої діяльності цих суб'єктів з метою попередження, виявлення, припинення та розслідування порушень бюджетного законодавства.

Доведено, що підрозділи Національної поліції, виконуючи функції щодо протидії порушенням бюджетного законодавства, використовують правові та організаційні форми взаємодії. До правових слід віднести правотворчість, укладення адміністративних договорів та правозастосування, а сукупність організаційних доцільно поділити на установчі та реалізаційні. Установчі форми взаємодії дозволяють сформулювати умови для прийняття управлінського рішення та його безпосередньо прийняти (створення та

участь у роботі координаційних структур, участь у координаційних нарадах), а реалізаційні – узгоджено ці рішення виконувати (спільна реалізація заходів протидії та узгодження окремих організаційних дій суб'єктів).

Відзначено, що окремі з форм взаємодії отримали нормативно-правове закріплення, однак комплексного правового регулювання взаємодії підрозділів Національної поліції з іншими суб'єктами протидії порушенням бюджетного законодавства немає. Запропоновано розроблення та затвердження постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства», у якій були б визначено поняття такої взаємодії, основні засади, напрями та форми узгодженої діяльності цих суб'єктів, серед яких й адміністративні договори. Також з метою приведення підзаконних актів у відповідність з реаліями сучасного становища держави та нормами вищих за юридичною силою нормативно-правових актів, доведено доцільність скасувати спільний наказ Головного контрольно-ревізійного управління, Міністерства внутрішніх справ, Служби безпеки України, Генеральної прокуратури від 19 жовтня 2006 року № 346/1025/685/53 «Про затвердження Порядку взаємодії органів державної контрольно-ревізійної служби, органів прокуратури, внутрішніх справ, Служби безпеки України». Механізми ж взаємодії кожного із правоохоронних органів та Держаудитслужби доцільно закріпити на рівні двосторонніх адміністративних договорів про взаємодію, у яких враховувались би особливості функціонування кожного із правоохоронних органів, у тому числі й підрозділів Національної поліції.

Доведено доцільність закріплення у Положенні про Департамент стратегічних розслідувань Національної поліції України нормативних конструкцій, які б регламентували можливість укладення адміністративних договорів. Для цього запропоновано:

3) пп. 39 п. 1 розділу III Положенні про Департамент стратегічних розслідувань Національної поліції України викласти у такій редакції: «розробляє самостійно або спільно з іншими органами (підрозділами)

Національної поліції України проекти нормативно-правових актів **та адміністративних договорів** з питань, віднесених до компетенції ДСР, з метою приведення у відповідність до чинного законодавства організує перегляд чинних нормативно-правових актів, які регламентують діяльність ДСР;

4) абзац 1 п. 1 розділу V викласти у такій редакції: «ДСР у межах своїх повноважень видає накази організаційно-розпорядчого характеру, **а також укладає адміністративні договори**».

Обґрунтовано, що основною формою взаємодії підрозділів Національної поліції та Рахункової палати є передання юридично значущих матеріалів у межах правозастосування. Виявлені представниками Рахункової палати ознаки кримінального правопорушення фіксуються у відповідних документах (звітах) та повідомляються Національній поліції. Обов'язком поліцейських є перевірити отриману інформацію, кваліфікувати діяння, вжити заходів щодо реагування (внести дані в Єдиний реєстр досудових розслідувань чи здійснити інші дії) і повідомити про результати Рахункову палату.

Доведено, що дієвим механізмом взаємодії підрозділів Національної поліції з органами Державної аудиторської служби та Державної казначейської служби у протидії порушенням бюджетного законодавства є направлення запитів та звернень від поліції до органів бюджетного контролю з відповідним реагуванням останніх. Законом України від 20 червня 2024 року «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення роботи Бюро економічної безпеки України» доручення Національної поліції щодо проведення ревізії у підконтрольних установах було вилучено як підставу для проведення позапланової ревізії органами Державної аудиторської служби. Однак механізм звернення підрозділів Національної поліції щодо фактів, що свідчать про порушення вимог законів, контроль за дотриманням яких віднесено до компетенції Державної аудиторської служби залишається незмінним.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення і запропоновано нове вирішення наукового завдання, пов'язаного з характеристикою адміністративно-правового статусу та діяльності підрозділів Національної поліції України щодо протидії порушенням бюджетного законодавства. У результаті дослідження сформульовано низку наукових та практичних висновків, пропозицій і рекомендацій, до основних із яких можна віднести такі:

1. Доведено, що протидія порушенням бюджетного законодавства займала важливе місце у структурі пріоритетних напрямів роботи підрозділів Міністерства внутрішніх справ України. За часів незалежності нормативно-правові акти наділяли підрозділи, які безпосередньо функціонували у складі Міністерства внутрішніх справ, а тепер функціонують як підрозділи Національної поліції, повноваженнями, які дозволяли протидіяти бюджетній деліктності. Хоча з початком діяльності Бюро економічної безпеки України коло цих повноважень звузилося, однак слід відзначити певну стабільність нормотворця у підході щодо необхідності захисту бюджетної сфери держави саме за допомогою діяльності підрозділів системи МВС України.

2. Відзначено, що у сучасних умовах важливим є збереження позитивного досвіду та методик діяльності підрозділів системи МВС України щодо протидії порушенням бюджетного законодавства, врахування недоліків їх забезпечення і діяльності – неналежне нормативно-правове забезпечення розмежування повноважень з іншими суб'єктами, оперативність передачі інформації та узгодженої діяльності загалом тощо, що актуалізує питання створення ефективної системи взаємодії суб'єктів, які протидіють бюджетній деліктності, із нормативно-правовим закріплення координаційного центру такої системи.

3. Доведено, що систему суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства у сучасних умовах складають ті, що

функціонують на: а) загальносоціальному рівні – суб'єкти правотворчості (формування державної політики протидії порушенням бюджетного законодавства – Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України, центральні органи виконавчої влади, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування); б) спеціальному рівні: суб'єкти правозастосування (органи бюджетного контролю – Рахункова палата України, Міністерство фінансів України, Державна аудиторська служба України, Державна казначейська служба України, місцеві фінансові органи, головні розпорядники бюджетних коштів; правоохоронні та антикорупційні органи – Бюро економічної безпеки України, Національна поліція, Державне бюро розслідувань, Національне антикорупційне бюро України, Національне агентство з питань запобігання корупції, прокуратура; суди – загальні та адміністративні) та громадськість. У цій системі підрозділи Національної поліції, серед яких найбільшим обсягом повноважень наділені підрозділи Департаменту стратегічних розслідувань та слідчі підрозділи, належать до групи правоохоронних та антикорупційних органів (суб'єкти правозастосування), які на спеціальному рівні здійснюють функції щодо профілактики, припинення, проведення оперативно-розшукових заходів, розслідування кримінальних правопорушень у бюджетній сфері, віднесених до підслідності поліції. Проведення цих заходів характеризується не лише попереджувальним впливом на умови та причини такого делікту як привласнення, розтрата бюджетних коштів або заволодіння ними шляхом зловживання службовим становищем, але й сприяють усуненню детермінант інших порушень бюджетного законодавства.

4. Доведено, що адміністративно-правовим статусом підрозділів Національної поліції як суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства є закріплена на нормативно-правовому рівні сукупність змістовних (мета, завдання, функції, повноваження) та організаційно-структурних елементів, які дають змогу цим суб'єктам впливати на бюджетну деліктність і взаємодіяти з іншими суб'єктами системи.

Запропоновано елементи цього статусу поділити на дві групи – змістовні та організаційно-структурні. За допомогою змістовних елементів нормативно закріплюється бажаний результат певної діяльності та як його слід досягати, а визначення організаційно-структурних елементів сприяє належній організації відповідної діяльності, розподілу функцій між різними структурами, узгодженості у протидії бюджетним деліктам.

5. Обґрунтовано, що метою діяльності підрозділів Національної поліції як суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства слід вважати зниження бюджетної деліктності до мінімального рівня шляхом виконання нормативно закріплених завдань і функцій в межах відповідних повноважень забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку.

6. Запропоновано основними функціями підрозділів Національної поліції як суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства вважати профілактичну, оперативно-розшукову та кримінально-процесуальну (слідчу), які не лише відображають основний зміст діяльності поліції, але й відповідають функціям суб'єктів системи протидії порушенням бюджетного законодавства.

7. Доведено, що профілактична функція підрозділів Національної поліції як суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства передбачає не лише діяльність оперативних та слідчих підрозділів щодо встановлення та усунення причин і умов бюджетних деліктів за допомогою оперативно-розшукової та слідчої профілактики, але й щодо адміністративно-юрисдикційної діяльності у справах про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією. Запропоновано закріпити профілактичну функцію підрозділів ДСР як суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства у Положенні про Департамент стратегічних розслідувань Національної поліції України, виклавши пп. 13 п.1 розділу III у такій редакції: «вживає заходи щодо захисту бюджетних коштів від злочинних посягань ОГ і ЗО, забезпечення правомірності застосування

процедур закупівлі товарів, робіт і послуг, цільового використання бюджетних коштів, **а також щодо профілактики кримінальних правопорушень у бюджетній сфері».**

8. Обґрунтовано доцільність згрупувати повноваження підрозділів Національної поліції щодо протидії порушенням бюджетного законодавства таким чином: повноваження здійснювати оперативно-розшукову діяльність; кримінально-процесуальні повноваження; адміністративно-юрисдикційні повноваження; інформаційно-аналітичні повноваження; організаційні повноваження.

9. Відзначено, адміністративно-юрисдикційні повноваження підрозділи Національної поліції у цій сфері реалізують, передусім, за допомогою складання протоколів про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією. На підставі аналізу судової практики констатовано наявність випадків уникнення від адміністративної відповідальності посадовими особами розпорядників чи одержувачів бюджетних коштів через недоліки протоколів про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією, складеними поліцейськими підрозділів Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції (у протоколі не викладено суті адміністративного правопорушення, відсутні пояснення особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, не зазначення часу вчинення правопорушення тощо). У зв'язку з цим обґрунтовано, що у сучасних умовах існує потреба розроблення методичних рекомендацій та проведення спеціалізованих занять у системі службової підготовки працівників підрозділів Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції щодо правильного оформлення протоколів про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією, а також матеріалів, які надсилаються для розгляду до суду.

10. Доведено, що інформаційно-аналітичні повноваження оперативних та слідчих підрозділів Національної поліції як суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства полягають у можливостях

одержувати інформацію, документи і матеріали від учасників бюджетного процесу чи інших осіб, які володіють відповідними даними, а також користуватися інформаційними ресурсами суб'єктів правоохоронної діяльності та інших органів публічної адміністрації.

11. Запропоновано взаємодію підрозділів Національної поліції з іншими суб'єктами протидії порушенням бюджетного законодавства розуміти як функціонально-обумовлену, організаційну та правову узгоджену діяльність цих суб'єктів з метою ефективного виконання своїх функцій щодо обмеження кількості проявів порушень бюджетного законодавства до фінансово безпечного, соціально толерантного рівня.

12. Обґрунтовано, що формами взаємодії підрозділів Національної поліції з іншими суб'єктами протидії порушенням бюджетного законодавства доцільно вважати зовнішній, як правило, нормативно-закріплений, прояв узгодженої діяльності цих суб'єктів з метою попередження, виявлення, припинення та розслідування порушень бюджетного законодавства. Доведено, що підрозділи Національної поліції, виконуючи функції щодо протидії порушенням бюджетного законодавства, використовують правові та організаційні форми взаємодії. До правових слід віднести правотворчість, укладення адміністративних договорів та правозастосування, а сукупність організаційних доцільно поділити на установчі та реалізаційні. Установчі форми взаємодії дозволяють сформулювати умови для прийняття управлінського рішення та його безпосередньо прийняти (створення та участь у роботі координаційних структур, участь у координаційних нарадах), а реалізаційні – узгоджено ці рішення виконувати (спільна реалізація заходів протидії та узгодження окремих організаційних дій суб'єктів).

13. Відзначено, що окремі з форм взаємодії отримали нормативно-правове закріплення, однак комплексного правового регулювання взаємодії підрозділів Національної поліції з іншими суб'єктами протидії порушенням бюджетного законодавства немає. Запропоновано розроблення та

затвердження постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства», у якій були б визначено поняття такої взаємодії, основні засади, напрями та форми узгодженої діяльності цих суб'єктів, серед яких й адміністративні договори. Також з метою приведення підзаконних актів у відповідність з реаліями сучасного становища держави та нормами вищих за юридичною силою нормативно-правових актів, доведено доцільність скасувати спільний наказ Головного контрольно-ревізійного управління, Міністерства внутрішніх справ, Служби безпеки України, Генеральної прокуратури від 19 жовтня 2006 року № 346/1025/685/53 «Про затвердження Порядку взаємодії органів державної контрольно-ревізійної служби, органів прокуратури, внутрішніх справ, Служби безпеки України». Механізми ж взаємодії кожного із правоохоронних органів та Державної аудиторської служби доцільно закріпити на рівні двосторонніх адміністративних договорів про взаємодію, у яких враховувались би особливості функціонування кожного із правоохоронних органів, у тому числі й підрозділів Національної поліції.

14. Доведено доцільність закріплення у Положенні про Департамент стратегічних розслідувань Національної поліції України нормативних конструкцій, які б регламентували можливість укладення адміністративних договорів. Для цього запропоновано: пп. 39 п. 1 розділу III Положенні про Департамент стратегічних розслідувань Національної поліції України викласти у такій редакції: «розробляє самостійно або спільно з іншими органами (підрозділами) Національної поліції України проекти нормативно-правових актів **та адміністративних договорів** з питань, віднесених до компетенції ДСР, з метою приведення у відповідність до чинного законодавства організовує перегляд чинних нормативно-правових актів, які регламентують діяльність ДСР; абзац 1 п. 1 розділу V викласти у такій редакції: «ДСР у межах своїх повноважень видає накази організаційно-розпорядчого характеру, **а також укладає адміністративні договори**».

15. Обґрунтовано, що основною формою взаємодії підрозділів Національної поліції та Рахункової палати є передання юридично значущих матеріалів у межах правозастосування. Виявлені представниками Рахункової палати ознаки кримінального правопорушення фіксуються у відповідних документах (звітах) та повідомляються Національній поліції. Обов'язком поліцейських є перевірити отриману інформацію, кваліфікувати діяння, вжити заходів щодо реагування (внести дані в Єдиний реєстр досудових розслідувань чи здійснити інші дії) і повідомити про результати Рахункову палату.

16. Доведено, що дієвим механізмом взаємодії підрозділів Національної поліції з органами Державної аудиторської служби та Державної казначейської служби у протидії порушенням бюджетного законодавства є направлення запитів та звернень від поліції до органів бюджетного контролю з відповідним реагуванням останніх. Законом України від 20 червня 2024 року «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення роботи Бюро економічної безпеки України» доручення Національній поліції щодо проведення ревізії у підконтрольних установах було вилучено як підставу для проведення позапланової ревізії органами Державної аудиторської служби. Однак механізм звернення підрозділів Національної поліції щодо фактів, що свідчать про порушення вимог законів, контроль за дотриманням яких віднесено до компетенції Державної аудиторської служби залишається незмінним.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про затвердження плану пріоритетних дій Уряду на 2024 рік : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 лютого 2024 року № 137-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/137-2024-%D1%80#Text>.
2. Про Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки : Указ Президента України від 11 травня 2023 року № 273/2023. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/273/2023#Text>.
3. Назар Ю.С. Протидія порушенням бюджетного законодавства : монографія. Львів: СПОЛОМ. 2021. 453 с.
4. Брегін І. М. Історико-правовий аналіз діяльності підрозділів МВС України як суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 4. С.342-345. URL : http://www.lsej.org.ua/4_2024/82.pdf.
5. Резнік О. М. Історико-правовий аналіз діяльності правоохоронних органів України із забезпечення фінансово-економічної безпеки держави. *Юридичний науковий електронний журнал Запорізького національного університету*. 2018. № 2. С. 154–157. URL : http://lsej.org.ua/2_2018/42.pdf.
6. Барановський О.В. Правові та організаційні основи діяльності міліції України щодо протидії економічній злочинності на етапі розбудови незалежної держави (історико-правовий аспект). *Правовий часопис Донбасу*. 2018. № 4 (65). С. 55-62. URL : <https://ljd.dnuvs.in.ua/wp-content/uploads/2021/10/4-1.pdf>.
7. Про стан виконання законів і постанов Верховної Ради України з питань і правопорядку і заходи щодо посилення боротьби із злочинністю : Постанова Верховної Ради України від 26 січня 1993 року № 2931-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2931-12#Text>.

8. Про утворення Державної служби боротьби з економічною злочинністю : Постанова Кабінету Міністрів України від 05 липня 1993 року № 510. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/510-93-%D0%BF#Text>.

9. Про організацію діяльності підрозділів Державної служби боротьби з економічною злочинністю Міністерства внутрішніх справ України : Наказ МВС України від 03 вересня 2012 року № 769. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1588-12>.

10. Василичук В. І., Сливенко В. Р. Правовий статус суб'єктів профілактики злочинів у бюджетній сфері. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. 2013. Вип. 2. С. 251-263. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvlduvs_2013_2_30.

11. Войтович А. Д. Основні напрями протидії злочинам в бюджетній сфері. *Актуальні проблеми діяльності ДСБЕЗ та підготовки фахівців для її підрозділів* : тези доповідей та повідомлень. ЛьвДУВС. 2012. С. 55-57. URL : https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/976/1/konf_dsbs2012.pdf.

12. Василичук В. І. Деякі шляхи оперативно-розшукової профілактики нецільового використання бюджетних коштів. *Актуальні проблеми діяльності ДСБЕЗ та підготовки фахівців для її підрозділів* : тези доповідей та повідомлень. ЛьвДУВС. 2012. С. 46-47. URL : https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/976/1/konf_dsbs2012.pdf.

13. Дараган В. В. Протидія злочинам у сфері державних закупівель підрозділами Державної служби боротьби з економічною злочинністю : монограф. Дніпропетровськ : ДДУВС. 2014. 152 с.

14. Скалозуб Л. П. Збірник методичних рекомендацій з викриття та документування злочинів у бюджетній сфері. Скалозуб Л. П., Василичук В. І., Сливенко В. Р. та ін. К.: ДДСБЕЗ. 2009. 427 с.

15. Протидія злочинам, що вчиняються у бюджетній сфері : навч. посібник. Баб'як А.В., Живко З.Б., Йосипів А.О., Марко С.І., Назар Ю.С. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ. 2010. 168 с.

16. Ортинський В. Л. Теоретичні основи, правові та організаційні проблеми протидії нелегальній економіці засобами оперативно-розшукової діяльності: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. юрид. наук : спец. 21.07.04. Х., 2004. 36 с.

17. Ніщета І. М. Правові та організаційно-тактичні основи діяльності оперативних підрозділів ДСБЕЗ з протидії злочинам, пов'язаним з порушенням бюджетного законодавства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук. : спец. 21.07.04. Львів, 2008. 20 с.

18. Розум С. Ю. Історико-правові засади формування нормативно-правової бази підрозділів МВС України по боротьбі з організованою злочинністю і корупцією. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Юридичні науки.* 2018. № 3. Т. 29(68). С. 12-17. URL : http://www.juris.vernadskeyjournals.in.ua/journals/2018/3_2018/3_2018.pdf.

19. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю : Закон України від 30 червня 1993 року № 3341-ХІІ. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3341-12/ed20130609#Text>.

20. Про невідкладні додаткові заходи щодо посилення боротьби з організованою злочинністю і корупцією: Указ Президента України від 06 лютого 2003 року № 84/2003. URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/84/2003>.

21. Про схвалення Концепції державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю : Указ Президента України від 21 жовтня 2011 року № 1000/2011. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1000/2011#Text>.

22. УБОЗівці зробили акцент на хабарниках у судах та посадовців обласного рівня. URL : <https://poltava.to/project/529>.

23. Закарпатський УБОЗ викрив незаконну оборудку з бюджетними коштами, виділеними на реконструкцію вулиць Ужгорода. URL : <https://zakarpatty.net.ua/News/45232-Zakarpatskyi-UBOZ-vykryv-nezakonnu>

oborudku-z-biudzhetnymy-koshtamy-vydileny-my-na-rekonstruktsiiu-vulyts-Uzhhoroda.

24. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування органів внутрішніх справ : Закон України від 12 лютого 2015 року № 193-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/193-19#Text>.

25. Про утворення територіального органу Національної поліції : Постанова Кабінету Міністрів України від 13 жовтня 2015 року № 830. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/830-2015-%D0%BF#Text>.

26. Вязмікін С. А. Завдання та повноваження Департаменту захисту економіки Національної поліції України. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2016. № 1. С. 133-140.

27. Про затвердження Положення про Департамент захисту економіки Національної поліції України: Наказ Національної поліції України від 07 листопада 2015 року № 81.

28. Петрик І. Я., Шевчук М. В. Система суб'єктів оперативно-розшукової діяльності у сфері протидії порушенням бюджетного законодавства. *Теорія та практика протидії злочинності у сучасних умовах*: збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції (9 листопада 2018 року). Львів: ЛьвДУВС. 2018. С. 155-157.

29. Шевчук М. В. Відносини щодо використання бюджетних коштів як об'єкт правової охорони : дис... д-ра філософ. : 081 Право. Львів, 2020. 206 с.

30. Звіт про діяльність Національної поліції України за 2017 рік. URL : https://media-www.npu.gov.ua/npu-pre-prod/sites/1/Docs/Dialnist/Richni_zvity/zvitnpu2017textgrafic.pdf.

31. Звіт Голови Національної поліції України С. Князева про результати роботи відомства за 2018 рік. URL : https://media-www.npu.gov.ua/npu-pre-prod/sites/1/Docs/Dialnist/Richni_zvity/Zvit_NPU_2018.pdf.

32. Писарчук І. В. Організаційно-правові основи діяльності оперативних підрозділів у протидії нецільовому використанню бюджетних коштів службовими особами: дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.09. Львів, 2018. 251 с.

33. Вязмікін С. А. Виявлення та припинення правопорушень у сфері державних закупівель товарів, робіт і послуг підрозділами захисту економіки національної поліції України. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2016. № 3. С. 69-77.

34. Василевич Я. В. Шляхи вдосконалення оперативно-розшукової протидії привласненню та розтраті бюджетних коштів. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2017. № 2. С. 183-192.

35. Слободянюк Т. М. Департамент захисту економіки Національної поліції України: окремі проблеми діяльності. *Грані права: XXI століття* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 19 травня 2018 р.) том 2. С. 292-294. URL : <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/09ade4da-72fd-47b1-9804-fa43661e2dc3/content>.

36. Купранець І. М., Василичук В. І. Департамент захисту економіки Національної поліції як суб'єкт протидії кримінальній корупції. *Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 9 грудня 2016 року). С. 256-257. URL : <https://elar.naiu.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/2106022f-1067-4f6f-8552-de759da3560b/content>.

37. Сиймовський Р. М. Взаємодія підрозділів Департаменту захисту економіки з іншими суб'єктами у профілактиці адміністративно караних порушень порядку провадження господарської діяльності у сфері пасажирських перевезень. *Порівняльно-аналітичне право*. 2018. № 6. С. 316–319.

38. Гладкий В. В. Департамент захисту економіки НП України та протидія професійній злочинності в сфері економіки: адміністративно-правовий контекст. *Problems and Achievements of Modern Science* : materials of the International scientific-practical conf. (Cork, May 6, 2019). Vol.7. P. 37–44. URL : <http://openarchive.nure.ua/handle/document/8621>.

39. Про ліквідацію територіального органу Національної поліції: Постанова Кабінету Міністрів України від 02 вересня 2019 року № 841. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/841-2019-%D0%BF>.

40. Дараган В. В. Щодо проблем передачі функцій підрозділів захисту економіки іншим підрозділам Національної поліції України. *Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави* : тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 06 грудня 2019 р.). С. 87-89. URL : https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/06_12_2019/pdf/26.pdf.

41. Про утворення територіального органу Національної поліції : Постанова Кабінету Міністрів України від 09 жовтня 2019 року № 867. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/867-2019-%D0%BF#Text>.

42. Резнік О. М. Розвиток та становлення МВС України як суб'єкта захисту фінансової системи. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2016. № 4/1. С. 181–186.

43. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо запровадження діяльності Бюро економічної безпеки України та пов'язаного з цим удосконалення роботи деяких державних правоохоронних органів : Закон України від 17 листопада 2021 року № 1888-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1888-20#n74>.

44. Про затвердження Положення про основи організації розкриття злочинів органами внутрішніх справ України : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 24 вересня 2010 року № 456. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0105-11#Text>.

45. Кікінчук В. В. Типові слідчі ситуації початкового етапу розслідування викрадень бюджетних коштів в агропромисловому комплексі. *Право і Безпека*. 2013. № 2. С. 131-136. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2013_2_26.

46. Степанюк Р. Л. Профілактична діяльність слідчого у справах про злочини, пов'язані з незаконним використанням бюджетних коштів службовими особами. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2006. № 34. С. 78-82. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vkhnuvs_2006_34_14.

47. Брегін І. М. Підрозділи Національної поліції у системі суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 2. С. 232-235. URL : http://www.lsej.org.ua/2_2024/57.pdf.

48. Резнік О. М. Адміністративно-правові засади діяльності правоохоронних органів із забезпечення фінансово-економічної безпеки України: дис. на здобуття наук. ступеня докт. юрид. наук : спец. 12.00.07. Суми, 2019. 509 с.

49. Стратегія боротьби з організованою злочинністю : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2020 року № 1126-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1126-2020-%D1%80#Text>.

50. Тимошенко О. О. Правові стимули в протидії контрабанді зброї і боєприпасів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2023. Вип. 75(2). С. 136-140.

51. Горун О. Ю. Протидія ворожій медіа-пропаганді в умовах правового режиму військового стану в Україні. *Інформація і право*. 2023. № 1. С. 116-128. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Infpr_2023_1_12.

52. Мовчан Р. О., Бурда П. О. Кримінально-правова протидія несанкціонованому поширенню військово значущої інформації за проектом Кримінального кодексу України. *Правова держава*. 2023. № 50. С. 54-62. URL : <http://pd.onu.edu.ua/issue/view/16732/9563>.

53. Ігнатів О. Протидія злочинності: поняття та сутність. *Юридична Україна*. 2009. № 3. С. 92–97.
54. Бандурка О. М. Литвинов О. М. Система протидії злочинності : поняття та сутність. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2015. № 2. С. 168–177.
55. Комарницька І. І. Актуальні питання протидії злочинам у фінансовій сфері. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 1. С. 344–347. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/anprogr_2023_1_58.
56. Коропатнік І. М., Карелін В. В. До питання протидії корупції в системі оборонних закупівель у Міністерстві оборони України. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія : Юридичні науки*. 2023. № 5. С. 58–64. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnjju_2023_5_10.
57. Андросович Л. Г. Протидія організованих злочинності у фінансовій системі. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Юридичні науки*. 2018. Т. 29(68). № 4. С. 149–153. URL : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/UZTNU_law_2018_29\(68\)_4_26](http://nbuv.gov.ua/UJRN/UZTNU_law_2018_29(68)_4_26).
58. Литвинов О. М. Соціально-правовий механізм протидії злочинності в Україні (теоретичні та практичні засади): дис. на здобуття наук. ступеня докт. юрид. наук : спец. 12.00.08. Харків. 2010. 432 с.
59. Євсюков Є. В. Методологія правового статусу адміністративних органів в умовах воєнного стану. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 6. С. 446–450. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/anprogr_2023_6_78.
60. Заморська Л. І. Системний підхід у дослідженнях правової реальності. *Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України*. 2016. № 7. С. 38–44.
61. Сурмін Ю. П., Штика Л. Г., Бакуменко В. Д., Гогіна Л. М. Словник системного аналізу в державному управлінні. К. : Вид-во НАДУ. 2006. 148 с.

62. Бакуменко В. Д., Кравченко С. О. *Методологія системних досліджень в державному управлінні* : навч. посіб. Київ: ВПЦ АМУ, 2011. 116 с.
63. *Управління органами Національної поліції України* : підручник. О. М. Бандурка, О. І. Безпалова, О. В. Джафарова та ін. За заг. ред. В. В. Сокурєнка. Харків : Стильна типографія, 2017. 580 с.
64. Колесник М. О. Поняття «система» і «механізм» щодо протидії злочинності неповнолітніх : проблеми співвідношення. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2014. Вип. 25. С. 203–206.
65. Герман О. В. *Адміністративно-правове забезпечення взаємодії суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства* : дис... д-ра філософ. : 081 Право. Львів, 2021. 206 с.
66. Про початок діяльності Бюро економічної безпеки : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 листопада 2021 року № 1493-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1493-2021-%D1%80#Text>.
67. Бюджетний кодекс України 08 липня 2010 року № 2456-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>.
68. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні : Закон України 26 січня 1993 року № 2939-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-12#Text>.
69. Про Рахункову палату : Закон України від 02 липня 2015 року № 576-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-19#Text>.
70. Про відкритість використання публічних коштів : Закон України від 11 лютого 2015 року № 183-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183-19#Text>.
71. Про Національну поліцію : Закон України від 02 липня 2015 року № 580-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/580-19>.
72. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18 лютого 1992 року № 2135-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text>.

73. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю : Закон України від 30 червня 1993 року № 3341-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3341-12#Text>.

74. Про Державне бюро розслідувань : Закон України від 12 листопада 2015 року № 794-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-19#Text>.

75. Про Бюро економічної безпеки України : Закон України від 28 січня 2021 року № 1150-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-20#Text>.

76. Про Національне антикорупційне бюро України : Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1698-VII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text>.

77. Про прокуратуру : Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1697-VII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text>.

78. Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>.

79. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07 грудня 1984 року № 8073-X. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.

80. Кримінальний кодекс України від 05 квітня 2001 року №2341-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

81. Кодекс адміністративного судочинства України від 06 липня 2005 року № 2747-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.

82. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

83. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 жовтня 2008 року «Про невідкладні заходи з посилення фінансово-бюджетної дисципліни та мінімізації негативного впливу світової фінансової кризи на економіку України» : Указ Президента України від 24 жовтня 2008 року №

965/2008. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/965/2008#Text> (втрапив чинність)

84. Про Раду з фінансової стабільності : Указ Президента України від 24 березня 2015 року № 170/2015. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/170/2015#Text>.

85. Про затвердження плану заходів з реалізації Стратегії боротьби з організованою злочинністю : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 вересня 2022 року № 850-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/850-2022-%D1%80#Text>.

86. Деякі питання здійснення державного фінансового контролю : Постанова Кабінету Міністрів України від 07 травня 2022 року від № 561. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/561-2022-%D0%BF#Text>.

87. Про затвердження Порядку проведення інспектування Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами : Постанова Кабінету Міністрів України від 20 квітня 2006 року № 550. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/550-2006-%D0%BF#Text>.

88. Про затвердження Порядку повернення бюджетних коштів до відповідного бюджету в разі їх нецільового використання : Постанова Кабінету Міністрів України від 22 грудня 2010 року № 1163. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1163-2010-%D0%BF#Text>.

89. Про запровадження національного механізму координації взаємодії органів державної влади з метою захисту фінансових інтересів України та Європейського Союзу : Постанова Кабінету Міністрів України від 25 жовтня 2017 року № 1110. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1110-2017-%D0%BF#Text>.

90. Про затвердження Порядку зменшення бюджетних асигнувань розпорядникам бюджетних : Постанова Кабінету Міністрів України від 17 березня 2011 року № 255. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/255-2011-%D0%BF#Text>.

91. Про затвердження Порядку електронної інформаційної взаємодії Бюро економічної безпеки України, Міністерства внутрішніх справ України та центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України : Наказ Бюро економічної безпеки України та Міністерства внутрішніх справ України від 22 листопада 2022 року № 342/760. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1530-22#Text>.

92. Про політичні партії в Україні : Закон України від 05 квітня 2001 року № 2365-III . URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14#Text>.

93. Герман О. В. Координація діяльності суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 5. С. 121- 124. URL: http://www.lsej.org.ua/5_2020/28.pdf.

94. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02 червня 2016 року № 1402-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>.

95. Кузьменко О.В., Чорна В.Г., Кожура Л.О. Фінансова відповідальність органів публічного адміністрування, що діють за принципом субсидіарності. *Наукові перспективи*. 2024. №1(43). С.668-678.

96. Питання Ради громадського контролю при Бюро економічної безпеки : Постанова Кабінету Міністрів України від 18 серпня 2021 року № 872. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/872-2021-%D0%BF#n15>.

97. Музика-Стефанчук О. А., Пришва Н. Ю. До питання про належне управління у сфері оподаткування та бюджетно-податковій сфері. To the issue of good governance in tax and fiscal sphere. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 1. С. 426-429. URL : http://lsej.org.ua/1_2024/100.pdf.

98. План основних заходів Національної поліції України на 2022 рік. URL : https://media-www.npu.gov.ua/npu-pre-prod/sites/1/Docs/Dialnist/plzny_zahodiv/Plan_osnov_zahodiv_NPU_2022.pdf.

99. Звіт Національної поліції України про результати роботи у 2022 році. URL : <https://media-www.npu.gov.ua/npu-pre-prod/sites.pdf>.

100. Привласнили 1,5 мільйона гривень бюджетних коштів: слідчі поліції повідомили про підозру учасникам ОЗГ, яке очолив заступник мера одного з міст Вінниччини. URL : <https://www.npu.gov.ua/news/pryvlasnyly-15-miliona-hryven-biudzhethnykh-koshtiv-slidchi-politsii-povidomyly-pro-pidozru-uchasnykam-ozgh-iake-ocholyv-zastupnyk-mera-odnoho-z-mist-vinnychchynu>.

101. Поліцейські Київщини скерували до суду обвинувальний акт відносно директора підприємства за заволодіння бюджетними коштами. URL : <https://www.npu.gov.ua/news/politseiski-kyivshchyny-skeruvaly-do-sudu-obvynuvalnyi-akt-vidnosno-dyrektora-pidpriemstva-za-zavolodinnia-biudzhethnykh-koshtamy>.

102. Про організацію діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 06 липня 2017 року № 570. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0918-17#Text>.

103. Про затвердження Положення про Департамент стратегічних розслідувань Національної поліції України : Наказ Національної поліції України від 23 жовтня 2019 року № 1077. URL : <http://tranzit.ltd.ua/nakaz/files/pdf>.

104. Упродовж минулого року за матеріалами співробітників ДСР направлено до суду 226 кримінальних проваджень щодо організованих злочинних груп. URL : <https://www.npu.gov.ua/news/uprodovzh-mynuloho-roku-za-materialamy-spivrobotnykiv-dsr-napravleno-do-sudu-226-kryminalnykh-provadzhen-shchodo-orhanizovanykh-zlochynnykh-grup>.

105. Білозьоров Є.В. Діяльнісний підхід у правознавстві: об'єкти пізнання та чинники ефективності. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. № 1-2. С. 15–19. URL : http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2022/1-2/1-2_2022.pdf.

106. Шемшученко Ю. С., Пархоменко Н. М. Правовий статус. Юридична енциклопедія: В 6 т.: Редкол. : Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. К.: «Укр. енцикл.», 1998. Т. 5: П-С. 2003. С. 44.

107. Миколенко О. І., Миколенко О. М. Адміністративно-правовий статус як категорія адміністративного права. *Правова держава*. 2023. № 52. С. 65-73.

108. Приймаченко Д. В., Легеза Є. О. Деякі аспекти вдосконалення адміністративно-правового статусу державної служби фінансового моніторингу України. *Правова позиція*. 2022. № 3. С. 35-40. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/vamsup_2022_3_9.

109. Башкатова В. В., Світличний О. П. Національне агентство з питань запобігання корупції: адміністративно-правовий статус. *Право. Людина. Довкілля*. 2019. Vol. 10, № 3. С. 103-109.

110. Бригінець О.О. Адміністративно-правовий статус Державної податкової служби України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07. Ірпінь, 2011. 18 с.

111. Балика Г. О. Адміністративно-правовий статус Пенсійного фонду України дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07. Запоріжжя, 2015. 221с..

112. Козлова Ю. С. Адміністративно-правовий статус Національного банку України як суб'єкта державного фінансового моніторингу: поняття, зміст та складові структурні елементи. *Правова позиція*. 2022. № 2. С. 131-136. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/vamsup_2022_2_29.

113. Угровецький О. П. Система оподаткування в Україні: становлення, реформування, адміністрування: монографія. Харків: ТД «Золота миля». 2008. 308 с.

114. Рибалка Н. О. Адміністративно-правовий статус органів державного фінансового контролю в умовах реформування міжбюджетних відносин. *Наше право*. 2015. № 3. С. 50-56. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nashp_2015_3_10.

115. Попова С. М., Касенко І. В. Адміністративно-правовий статус органів державного фінансового контролю в умовах реформування міжбюджетних відносин. *Наше право*. 2015. № 2. С. 35-41.

116. Мороз Є. С. Органи державного фінансового контролю як суб'єкти адміністративно-деліктного процесу в Україні: дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07. Київ, 2018. 243 с.

117. Катрич Д. К. Адміністративно-правовий статус Національної поліції України: *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. Випуск 36. Том 2. 2016. С. 31-35. URL : http://www.visnyk-juris.uzhnu.uz.ua/file/No.36/part_2/9.pdf.

118. Безега В. В. Характеристика адміністративно-правового статусу Національної поліції як суб'єкта сектору безпеки та оборони. *Підприємництво, господарство і право*. № 3. 2020. С. 121-127. URL : <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/3/21.pdf>.

119. Кочеров М. В. Щодо змісту адміністративно-правового статусу Національної поліції України як суб'єкта забезпечення реформ. *Держава та регіони. Серія : Право*. 2019. № 1. С. 169-174.

120. Ластович Д.М. Поняття адміністративно-правового статусу поліції як суб'єкта надання поліцейських послуг. *Наше право*. № 6. 2015. С. 71- 75.

121. Мороз О. Б., Костовська К. М. Адміністративно-правовий статус підрозділів ювенальної превенції національної поліції як суб'єктів профілактики правопорушень. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2022. Вип. 69. С. 304-310. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2022_69_53.

122. Васюк С. В. Адміністративно-правовий статус підрозділів організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування Національної поліції України: дис... д-ра філософ. : 081 Право. Львів, 2022. 216 с.

123. Назар Т. Я. Адміністративно-правовий статус підрозділів ювенальної превенції Національної поліції як суб'єктів профілактики правопорушень. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 4. С. 190. URL : http://www.lsej.org.ua/4_2020/46.pdf.

124. Петрухін К. Є. Особливості адміністративно-правового статусу слідчих підрозділів органів внутрішніх справ. *Форум права*. 2014. № 1. С. 412–417. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.

125. Огурченко В. Г. Адміністративно-правовий статус Національної поліції України як провідного суб'єкта реалізації оперативно-розшукової функції: теоретико-правовий аналіз. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 11. С. 398-401. URL : http://lsej.org.ua/11_2023/96.pdf.

126. Кройтор О. М. Адміністративно-правовий статус патрульної поліції як суб'єкта профілактики правопорушень : дис... д-ра філософ. : 081 Право. Львів, 2023. 208 с.

127. Сікорський О. П. Адміністративно-правовий статус державного департаменту у справах громадянства, імміграції та реєстрації фізичних осіб МВС України: автореф дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07. Харків, 2011. 19 с.

128. Савчук Р. М. Функції правоохоронних органів як структурний елемент їх адміністративно-правового статусу. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 1 С. 441-444. URL : http://lsej.org.ua/1_2024/104.pdf.

129. Майоров В. В. Національна поліція України та властивості її адміністративно-правового статусу. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 2. С. 92. URL: http://lsej.org.ua/2_2020/24.pdf

130. Лавренова О. І. Адміністративно-правовий статус державної служби як центрального органу виконавчої влади : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07. Одеса, 2014. 20 с.

131. Запотоцька О. В. Поняття та елементи адміністративно-правового статусу Національного банку України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2017. Вип. 42. С. 166-170. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2017_42_40.

132. Данчул О. С. Профілактика адміністративних правопорушень державною службою охорони при МВС України: дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07. Львів, 2015. 181с.

133. Комісаров О. Г. Процес цілепокладання в організації діяльності органів внутрішніх справ України на сучасному етапі розвитку : дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07. Запоріжжя, 2002. 237 с.

134. Структура Національної поліції. URL : <https://www.npu.gov.ua/pro-policiyu/struktura-nacionalnoyi-policiyi>.

135. Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні: Наказ Міністерства внутрішніх справ України 07 липня 2017 року № 575. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17#Text>.

136. Про протидію торгівлі людьми : Закон України від 20 вересня 2011 року № 3739-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3739-17#Text>.

137. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07 грудня 2017 року № 2229-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>.

138. Туркот М. С. Внутрішні війська Міністерства внутрішніх справ України як суб'єкт протидії злочинності. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2013. № 4. С. 44–48.

139. Кельман О. Г. Проблеми протидії злочинності : підручник. К. : Національна академія прокуратури України. 2010. 347 с.

140. Рижкова С. А. До сутності поняття протидії адміністративним правопорушенням іноземців в діяльності ДМС України. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. № 2. С. 146-150. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdduvs_2022_2_27.

141. Тильчик О. В. Адміністративно-правове забезпечення протидії тінізації економіки : теорія і практика : дис. на здобуття наук. ступеня докт. юрид. наук : спец. 12.00.07. Ірпінь, 2018. 477 с.
142. Турлова Ю. А. Протидія екологічній злочинності: поняття, мета та завдання. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. Вип. 6(1). С. 143-147. URL : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/apvu_2017_6\(1\)__36](http://nbuv.gov.ua/UJRN/apvu_2017_6(1)__36).
143. Корольова В. В. Функції поліції України як юридична категорія. *Legal bulletin ["KROK", University. University of economics and human sciences in Warsaw]*. 2022. Iss. 4. С. 69-73. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/legbul_2022_4_12.
144. Троян В. А. Завдання та функції Національної поліції України як складова реалізації її публічно-сервісної діяльності. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2016. № 4 (75). С. 12–18.
145. Денисюк Д. С. Функції Національної поліції: поняття та класифікація. *Юридичний електронний науковий журнал*. 2016. № 4. С.114-117. URL : http://lsej.org.ua/4_2016/32.pdf.
146. Проневич О. С. Функції поліції (міліції): нормативно-доктринальна інтерпретація. *Право і безпека*. № 4. 2010. С. 141-146.
147. Криштанович М. Ф. Функції Національної поліції України в системі забезпечення публічної безпеки й порядку в державі. *Публічне управління у сфері державної безпеки та митної справи*. № 2 (25). 2020. С. 192-195.
148. Нікітін Д. Ю. Запобігання злочинам щодо нецільового використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2018. Вип. 2(5.2). С. 147-150. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pjuv_2018_2%285.2%29__32.
149. Миронюк Т. В. Правові та організаційні засади оперативно-розшукової профілактики : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.09. Київ, 2011. 19 с.

150. Міжнародна поліцейська енциклопедія: у 10 т.: відп. ред.: В. В. Коваленко, Є. М. Моїсєєв, В. Я. Тацій, Ю. С. Шемшученко. К.: Атіка, 2010. Т. VI. Оперативно-розшукова діяльність поліції (міліції). 1128 с.

151. Купранець І. М. Оперативно-розшукова профілактика злочинів у сфері економіки: поняття та сутність. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2015. № 2. С. 321-329.

152. Ортинський В. Л., Некрасов В. А. та ін. Попередження та розкриття злочинів, пов'язаних з порушенням бюджетного законодавства: навч. посіб. Львів: ВАТ «Львівська книжкова фабрика «Атлас», 2009. 198 с.

153. Басалик С. А., Матняк В. М. Аспекти та сутність оперативного пошуку в оперативно-розшуковій діяльності. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 11. С. 449-451. URL : http://lsej.org.ua/11_2023/109.pdf.

154. Нагачевський В. С. Оперативно-розшукове виявлення та документування злочинів, вчинених службовими особами у сфері державних закупівель: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.09. Львів, 2013. 20 с.

155. Скалозуб Л. П., Василичук В. І. Причини і умови, які сприяють вчиненню злочинів у бюджетній сфері та шляхи їх усунення. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. 2011. Вип. 3. С. 306–315.

156. Завидяк В. Особливості тактики проведення слідчих (розшукових) дій при розслідуванні кримінальних правопорушень у бюджетній сфері. *Слово Національної школи суддів України*. 2022. № 1–2 (38–39). URL : http://slovo.nsj.gov.ua/images/pdf/2022_1_2_38_39/Zavudnyak.pdf.

157. Антонюк А.Б. Визначення процесуального статусу слідчого у кримінальному провадженні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 2 С. 270-273. URL : http://www.lsej.org.ua/2_2021/67.pdf.

158. Черненко О. О., Превентивна діяльність слідчого: кримінологічний аналіз змісту та основних напрямків. *Право і суспільство*. 2016. № 2. Частина 2. С. 163-169.

159. Топчій В. В., Колб О. Г., Ковальчук В. С., Сутність і зміст кримінально-процесуальних засад запобігання злочинам в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 2. С. 477-480. URL : http://www.lsej.org.ua/2_2024/120.pdf.

160. Топчій В. В., Колб О. Г., Ковальчук В. С. Про необхідність активізації наукових досліджень, що стосуються кримінально-процесуальних засад запобігання злочинності. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 1. С. 462-465. URL : http://www.lsej.org.ua/1_2024/109.pdf.

161. Нікітіна-Дудікова Г. Ю. Профілактична діяльність у структурі криміналістичної методики розслідування кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканості дітей. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 5. С. 586-590. URL : http://lsej.org.ua/5_2022/140.pdf.

162. Журавель В. Волбуєв А. Слідча профілактика: сучасний стан і шляхи вдосконалення. *Вісник Академії правових наук України*. 2006. № 1 (44). С. 155–164.

163. Янковий М. О. Профілактична діяльність слідчого під час розслідування незаконного заволодіння транспортним засобом. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 3. С. 669-671. URL : http://lsej.org.ua/3_2024/164.pdf.

164. Дмитрієв А. А. Концепція і повноваження кримінальної поліції як складова національної поліції України. *Європейські перспективи*. 2015. Вип. 7. С. 83-87.

165. Троян В. А. Особливості публічно-сервісних повноважень Національної поліції у сфері охорони прав і свобод людини та інтересів держави. *Наше право*. 2017. № 1. С. 33-42.

166. Глухова В. А. Актуальні проблеми правового регулювання статусу та повноважень підрозділів поліції особливого призначення. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2016. № 1. С. 19-23.

167. Личенко І. О., Павлюк Н. М. Адміністративно-правовий захист права власності Національною поліцією України: монографія. Львів: Навчально-науковий інститут права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка», 2021. 261 с.

168. Проневич О. С. Повноваження Національної поліції України: доктринально-правовий вимір. *Журнал східноєвропейського права*. 2018. № 48. С. 24-35. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/jousepr_2018_48_6.

169. Погорецький М. А., Старенький О. С. Науковий висновок щодо законності реалізації повноважень начальником слідчого відділення органу Національної поліції як керівником органу досудового розслідування. *Вісник кримінального судочинства*. 2019. № 4. С. 185-192.

170. Лемеш Д. Л. Адміністративні повноваження працівника поліції як основа його правового статусу. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. Вип. 2(1). С. 103-107.

171. Драган О. В. Щодо повноважень Національній поліції України в умовах воєнного стану. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 1. С. 375-379. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/anpror_2024_1_68.

172. Огурченко В. Г. Дослідження структурних елементів адміністративно-правового статусу Національної поліції України як провідного суб'єкта реалізації оперативно-розшукової функції. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. Том 34 (73). № 5. 2023. С. 46-52.

173. Огурченко В. Г. Класифікація повноважень підрозділів Національної поліції при реалізації оперативно-розшукової функції як напряму адміністративної діяльності. *Право та державне управління*. 2023 р., № 4. С. 86-90.

174. Матвійчук В. В. Завдання інформаційного забезпечення оперативного обслуговування об'єктів економіки підрозділами ДСБЕЗ МВС України. *Організація інформаційно-аналітичної роботи підрозділів ДСБЕЗ МВС України у протидії економічним злочинам: доповіді провідних вчених, представників громадськості, державних службовців та працівників підрозділів ДСБЕЗ на міжвідомчому семінарі-наradі*. К., 2009. С. 110–113.

175. Антонюк А. Б., Мазурець О. О., Визначення процесуального статусу слідчого у кримінальному провадженні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 2. С. 270-273. URL : http://www.lsej.org.ua/2_2021/67.pdf.

176. Мудрецька Г. В. Взаємодія органів досудового розслідування з оперативними підрозділами при розслідуванні викрадень бюджетних коштів у сфері державних закупівель. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 1. С. 731-734. URL : http://lsej.org.ua/1_2024/178.pdf.

177. Про затвердження Державної програми щодо запобігання і протидії корупції на 2011-2015 роки : Постанова Кабінету Міністрів України від 28 листопада 2011 року № 1240. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1240-2011-%D0%BF#Text>.

178. Про затвердження Державної антикорупційної програми на 2023-2025 роки : Постанова Кабінету Міністрів України від 04 березня 2023 року № 220. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220-2023-%D0%BF#n28>.

179. Бондаренко О. С., Куліш А. М. Взаємозв'язок корупції та фінансово-економічної безпеки України : аналіз причинно-наслідкового зв'язку. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 2. С. 326-329. URL : http://lsej.org.ua/2_2024/81.pdf.

180. Савчук В. О., Бондаренко О. С., Участь правоохоронних органів у процесі забезпечення економічної безпеки держави. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 8. С. 304-308. URL : http://www.lsej.org.ua/8_2023/70.pdf.

181. Тітунова К. В., Кіріленко Ф. О. Боротьба Національної поліції з корупцією в Україні. *Правовий часопис Донбасу*. 2017. № 2 (60). С. 152-160.

182. Пчелін В. Б. Органи Національної поліції України як суб'єкт запобігання та протидії корупції в Україні. *Право і безпека – Право и безопасность – Law and Safety*. 2019. № 1 (72). С. 72-77.

183. Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 06 листопада 2015 року № 1376. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1496-15#Text>.

184. Бездольний М. Ю. Адміністративно-правові засади діяльності органів внутрішніх справ щодо протидії корупції: дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07. Харків, 2009. 197 с.

185. Гайдук А. В. Заходи адміністративного примусу у боротьбі з корупцією в Україні: дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07. Київ, 2006. 202 с.

186. Гулак О. В., Сіра А. В. До питання правомірності складання органами Національної поліції протоколу про адміністративне правопорушення за недотримання вимог фінансового контролю без отримання інформації від Національного агентства з питань запобігання корупції. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія ПРАВО*. 2018. Випуск 52. Том 2. С. 39-43.

187. Завальний М. В. Порухення справи про адміністративне правопорушення та її розслідування. *Університетські наукові записки*. 2009. № 4. С. 160–165.

188. Брулевич В. В., Ковач О. В. Адміністративна відповідальність у сфері корупції: аналіз правового регулювання. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 1. С. 339-342. URL : http://lsej.org.ua/1_2024/78.pdf.

189. Постанова Жовтоводського міського суду Дніпропетровської області від 20 січня 2022 року у справі №176/166/22. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102592874#>.

190. Постанова Герцаївського районного суду Чернівецької області від 29 квітня 2022 року у справі № 559/945/23. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109925866>.

191. Постанова Дубенського міськрайонного суду Рівненської області від 30 березня 2023 року у справі № 559/945/23. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109925866>.

192. Брусаков О. В. Адміністративно-правові інструменти в превентивній діяльності Національної поліції України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 2. С. 630-633. URL : http://lsej.org.ua/2_2024/157.pdf.

193. Сідор М. І. Вплив цифровізації на бюджетну систему України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 4. С. 467-471. URL : http://www.lsej.org.ua/4_2024/113.pdf.

194. Павлюк К. В., Шапоренко О. О. Підвищення ефективності витраток державного бюджету в умовах реформ. *Наукові праці НДФІ*. 2016. Вип. 4. С. 15–33.

195. Про схвалення Концепції створення інтегрованої інформаційно-аналітичної системи «Прозорий бюджет» : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 11 лютого 2016 року № 92-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/92-2016-%D1%80#Text>.

196. Алгоритм дій працівників підрозділів стратегічних розслідувань при виявленні та документуванні кримінальних правопорушень із зловживання владою або службовим становищем : метод. рекомендації. Санакоєв Д. Б., Неклеса О. В., Юр'єв Д.С. та ін. Дніпро: ДДУВС, 2020. 44 с.

197. Про затвердження Положення про єдину інформаційну систему Міністерства внутрішніх справ та переліку пріоритетних електронних інформаційних ресурсів її суб'єктів : Постанова Кабінету Міністрів України

від 14 листопада 2018 року № 1024. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1024-2018-%D0%BF#n69>.

198. Про затвердження Інструкції з формування та ведення інформаційної підсистеми «Адміністративна практика» інформаційно-комунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України» : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 13 березня 2023 року № 180. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0727-23#Text>.

199. Про затвердження Інструкції з формування та ведення інформаційної підсистеми «СОСТА» інформаційно-комунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України» : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 08 листопада 2023 року № 902. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z2041-23#Text>.

200. Про затвердження Положення про автоматизовану інформаційну систему оперативного призначення єдиної інформаційної системи МВС : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 20 жовтня 2017 року № 870. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1433-17#Text>.

201. Порядок доступу до відомостей інформаційно-аналітичної системи «Облік відомостей про притягнення особи до кримінальної відповідальності та наявності судимості»: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 30 березня 2022 року № 207. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0426-22#Text>.

202. Гладун О. Взаємодія правоохоронних та контролюючих органів щодо протидії злочинам у сфері виконання бюджету. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2009. № 1. С. 115-121. URL : http://www.visnyknaru.gov.ua/files/issues-2009/Visnyk-NAPU_1_2009.pdf.

203. Устименко Ю. С. Філософські, соціологічні та психологічні витоки проблеми взаємодії. *Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія"]*. Серія : Педагогіка. 2016. Т. 269, Вип. 257. С. 93-97. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchduped_2016_269_257_19.

204. Шевчук Є. В. Детермінація поняття «взаємодія» як економічної та управлінської категорії. *Бізнес Інформ*. 2018. № 7. С. 14-19. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2018_7_3.

205. Салтевський М. В. Криміналістика (у сучасному викладі) : підручник. Київ : Кондор, 2008. 588 с.

206. Пилип В. В. Взаємодія органів Національної поліції України та інститутів громадянського суспільства: поняття та засади. *Bulletin of Kharkiv National University of Internal Affairs*. 2023. 102(3 (Part 1), pp. 140-151. URL : <https://visnyk.univd.edu.ua/index.php/VNUAF/article/view/572>.

207. Русецький, А. А. Адміністративно-правове забезпечення взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів на регіональному рівні в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. юрид. наук : спец. 12.00.07. Харків, 2019. 44 с.

208. Пивовар Ю.І. Організаційно-правові засади взаємодії міліції і органів фінансового контролю: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07. Київ, 2008. 21 с.

209. Зима Д.Л. Теоретико-правові питання координації державного фінансового контролю: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07. Київ. 2008. 20 с.

210. Личенко І.О. Органи публічного управління та судової влади: питання адміністративно-правової взаємодії. *Журнал східноєвропейського права*. 2023. № 114. С. 23–29. URL : http://easternlaw.com.ua/wp-content/uploads/2023/09/lychenko_114.pdf.

211. Забожчук О. В. Зміст форм взаємодії Національної поліції України з місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування. *Право і суспільство*. 2022. № 3. С. 167-172. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pis_2022_3_27.

212. Степанюк Р. Л. Криміналістичне забезпечення розслідування злочинів, вчинених у бюджетній сфері України : монографія. За заг. ред. А. Ф. Волобуєва. Харків : Вид-во ХНУВС. 2012. 382 с.

213. Назар Ю. С. Взаємодія органів внутрішніх справ із місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування у профілактиці адміністративних правопорушень : монографія. Львів. 2012. 160 с.

214. Про затвердження Інструкції про взаємодію правоохоронних органів у сфері боротьби з організованою злочинністю : Наказ Міністерства внутрішніх справ України та Центрального управління Служби безпеки України від 07 липня 2011 року № 822/19560. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0822-11#Text>.

215. Демський Н. В. Адміністративно-правове регулювання взаємодії підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України з іншими суб'єктами профілактики правопорушень : дис... д-ра філософ. : 081 Право. Львів, 2023. 235 с.

216. Ковалів М. В. Форми взаємодії органів внутрішніх справ і громадськості у сфері охорони громадського порядку. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична.* 2011. Випуск 2. С. 179-187.

217. Палькін М. В. До проблеми визначення форм взаємодії кримінальної міліції з іншими суб'єктами протидії злочинності. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ.* 2012. № 1. С. 328-334.

218. Грень Р. Р. Взаємодія оперативних підрозділів правоохоронних органів України у протидії злочинам у сфері обігу наркотичних засобів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету.* 2016. № 38 (2). С. 99-102.

219. Бурбика В.О. Адміністративно-правові засади взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами: дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук. : спец. 12.00.07. Суми, 2017. 251 с.

220. Комзюк А. В. Форми взаємодії Національної поліції з громадськістю у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку. *Вісник*

Харківського національного університету внутрішніх справ. 2020. № 3. С. 135-143.

221. Кікінчук В. Ю. *Форми взаємодії Національної поліції з іншими суб'єктами забезпечення публічної безпеки та порядку в державі*. *Право.ua*. 2017. № 1. С. 81-86. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/pravo_2017_1_16.

222. Русецький А. А. *Адміністративно-правові форми взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів на регіональному рівні*. *Європейські перспективи*. 2018. № 3. С. 42-47.

223. Назар Т. Я. *Адміністративно-правове забезпечення взаємодії підрозділів національної поліції України та центрів соціальних служб у профілактиці правопорушень* : монографія. Львів, СПОЛОМ, 2021. 196 с.

224. Кройтор О. М. *Форми взаємодії патрульної поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень*. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 10. С. 422-425. URL: <http://lsej.org.ua/index.php/ostannij-vipusk>.

225. Шестопалова Л., Мельничук М. *Особливості нормотворчості в органах внутрішніх справ*. *Вісник Академії управління МВС*. 2009. № 2. С. 134-142. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ucnavs_2009_2_12.4.

226. Христинченко Н. *Адміністративно-правове регулювання державного управління нормотворчою діяльністю*. *Вісник Академії управління МВС*. 2010. № 3(15). С. 19-24. URL : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ucnavs_2010_3\(15\)_3](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ucnavs_2010_3(15)_3).

227. Безпалова О. І. *Роль відомчої нормотворчості в адміністративно-правовому забезпеченні реалізації правоохоронної функції держави*. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. *Юриспруденція*. 2013. Вип. 6-1(1). С. 133-137. URL : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_jur_2013_6-1\(1\)_35](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_jur_2013_6-1(1)_35).

228. Панасюк В. М. *Нормотворчість органів виконавчої влади: проблеми теорії та практики*. В. М. Панасюк, Ю. Ю. Бальцій, П. М. Синицин. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія : *Право*.

2023. Вип. 80(2). С. 354-359. URL : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2023_80\(2\)__59](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2023_80(2)__59).

229. Про правотворчу діяльність : Закон України від 24 серпня 2024 року № 3354-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3354-20#Text>.

230. Про внесення змін до Комплексної програми щодо забезпечення законності, правопорядку, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян та оборонної роботи на 2021 – 2027 роки : Рішення сесії Полтавської обласної ради від 26 липня 2022 року № 423. URL : <https://oblrada-pl.gov.ua/sites/default/files/field/docs/423.pdf>.

231. Шевченко, В. М. Адміністративний договір у сфері превентивної діяльності Національної поліції України: питання сьогодення. *Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених, курсантів та студентів* : тези доп. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 17 травн. 2023 р.). ХНУВС, 2023. С. 591-594.

232. Кравчук Т. І. Адміністративно-правові засади діяльності Національної поліції на територіальному рівні : дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук. : спец. 12.00.07. Київ, 2023. 284 с.

233. Герман О. Правові форми взаємодії суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2020. № 1. С. 30-35.

234. Меморандум про співпрацю між Північним офісом Держаудитслужби та Департаментом стратегічних розслідувань Національної поліції України від 21 липня 2022 року. URL : <https://kv.dasu.gov.ua/ua/news/43/>.

235. Департамент стратегічних розслідувань Нацполіції підписав меморандум про співпрацю з Північним офісом Держаудитслужби у сфері фінансового контролю. URL : <https://cv.npu.gov.ua/news/departament-strategichnikh-rozsliduvan-natspolitsii-pidpisav-memorandum-pro-spivpratsyu-z-pivnichnim-ofisom-derzhauditsluzhbi-u-sferi-finansovogo-kontrolyu>.

236. Департамент стратегічних розслідувань Нацполіції та НАЗК підписали меморандум про співпрацю у питаннях запобігання корупції. URL : <https://www.npu.gov.ua/news/departament-strategichnikh-rozsliduvan-natspolitsii-ta-nazk-pidpisali-memorandum-pro-spiivpratsyu-u-pitannyakh-zapobigannya-koruptsii>.

237. Перепелюк А.М. Механізм застосування права: структура та критерії ефективності (загальнотеоретичний аспект): дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук. : спец. 12.00.01. Київ, 2016, 224 с.

238. Коцан-Олинець Ю. Я. Поняття правозастосовчої діяльності та її сутнісні ознаки. *Науковий вісник Львівської комерційної академії. Серія : Юридична*. 2015. Вип. 2. С. 52-63.

239. Результати діяльності Держаудитслужби, її міжрегіональних територіальних органів за січень – грудень 2023 року. URL : <https://dasu.gov.ua/ua/plugins/userPages/3517>.

240. Середа В. В. та ін. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ : Загальна частина : навчальний посібник. Львів : ЛьвДУВС, 2015. 512 с.

241. Наскалов О. В. Деякі аспекти взаємодії підрозділів Національної поліції України під час розслідування злочинів, пов'язаних із вибухами. *Наука і правоохорона*. 2016. № 4 (34). С. 175-181.

242. Крижановська О. В. Форми реалізації взаємодії Національної поліції з органами публічної влади у сфері забезпечення правопорядку. *Право та державне управління*. 2020. № 1 том 1. С. 77-84.

243. Про Координаційну раду з питань захисту та безпеки дітей : Указ Президента України від 08 серпня 2022 року № 568/2022. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/568/2022#Text>.

244. Про утворення міжвідомчої робочої групи : Наказ Рівненської обласної прокуратури, ГУ Національної поліції в Рівненській області, УСБ України в Рівненській області, Управління стратегічних розслідувань в Рівненській області Департаменту стратегічних розслідувань Національної

поліції України, Управління Західного офісу Держаудитслужби в Рівненській області, Головного управління ДФС у Рівненській області, Територіального управління Державного бюро розслідувань, розташованого у місті Хмельницькому, Головного управління ДПС у Рівненській області від 28 грудня 2020 року № 183/2021/115/103/120/149/361/91/ВП. URL : <https://pro.gov.ua/sites/default/files/nakazy/183.pdf>.

245. Ковалів М. В. Координаційна діяльність прокуратури. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 2. С. 228-232. URL : <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/282159>.

246. Про затвердження Порядку координації діяльності правоохоронних органів у сфері протидії злочинності : Наказ Генерального прокурора від 08 лютого 2021 року № 28. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0028905-21#n10>.

247. Відбулася координаційна нарада керівників правоохоронних органів Хмельниччини. URL : <https://km-oblrada.gov.ua/vidbulasya-koordinaciyna-narada-keri-2/>.

248. У прокуратурі Черкаської області відбулася координаційна нарада керівників правоохоронних органів. URL : https://chk.gp.gov.ua/ua/actual_chk?_m=publications&_t=rec&id=266767.

249. Керівник Житомирської обласної прокуратури Олександр Білошицький провів координаційну нараду правоохоронних органів області. URL : https://zhit.gp.gov.ua/ua/news.html?_m=publications&_t=rec&id=289612&=print.

250. Співпраця у боротьбі з нелегальним ринком тютюнових виробів: відбулася зустріч співробітників Нацполіції з представниками бізнесу. URL : <https://ukrtyutyun.com/spivpratsya-u-borotbi-z-nelegalnym-rynkom-tyutyunovyh-vyrobiv-vidbulasya-zustrich-spivrobitnykiv-natspolitsiyi-z-predstavnykamy-biznesu/>.

251. Розтрата виділених з бюджету для тероборони Дніпра понад 8,5 млн грн – двом посадовцям міськради повідомлено про підозру. URL :

<https://www.gp.gov.ua/ua/posts/roztrata-vidilenix-z-byudzetu-dlya-teroboroni-dnipra-ponad-85-mln-grn-dvom-posadovcyam-miskradi-povidomleno-pro-pidozru>.

252. Правоохоронці та органи влади вживають додаткові заходи для забезпечення належного захисту цивільного населення. URL : <https://www.zoda.gov.ua/news/66739/pravoohorontsi-ta-organi-vladi-vzhivajut-dodatkovyi-zahodi-dlya-zabezpechennya-nalezhnogo-zahistu-tsvilnogo-naselennya.html>.

253. Петрик І. Я. Взаємодія правоохоронних органів з органами бюджетного контролю у протидії порушенням бюджетного законодавства. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 5. С. 194–197. URL : http://www.lsej.org.ua/5_2019/48.pdf.

254. Дараган В. В. Організація взаємодії підрозділів захисту економіки національної поліції України з іншими суб'єктами контролю за здійсненням державних закупівель під час протидії злочинам у сфері державних закупівель. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2018. Вип. 1. С. 234-243.

255. Гурковський М. П., Герман О. В. Адміністративно-правовий статус Рахункової палати як суб'єкта взаємодії у сфері протидії порушенням бюджетного законодавства. *Соціально-правові студії*. 2021. Випуск 1 (11). С. 80-85.

256. Звіт Рахункової палати за 2023 рік : Рішення Рахункової палати від 26 березня 2024 року № 14-2. URL : https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Reports/2023/ZVIT_RP_2023.pdf.

257. Про затвердження Звіту про результати аудиту ефективності використання коштів державного бюджету, виділених Міністерству культури та інформаційної політики України з фонду боротьби з гострою респіраторною хворобою COVID-19, спричиненою коронавірусом SARS-CoV-2, та її наслідками для здійснення заходів, спрямованих на запобігання виникненню та поширенню, локалізацію та ліквідацію спалахів, епідемій та

пандемій гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2 : Рішення Рахункової палати від 21 листопада 2023 року № 27-2. URL : https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2023/27-2_2023/Zvit_27-2_2023.pdf.

258. Про затвердження Положення про Державну аудиторську службу України : Постанова Кабінету Міністрів України від 03 лютого 2016 року № 43. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/43-2016-%D0%BF>.

259. Порядок оформлення Держаудитслужбою та її міжрегіональними територіальними органами матеріалів про адміністративні правопорушення : Наказ Державної аудиторської служби України від 01 грудня 2016 року № 168. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1674-16#Text>.

260. Про затвердження Порядку взаємодії органів державної контрольно-ревізійної служби, органів прокуратури, внутрішніх справ, Служби безпеки України : Наказ Головного контрольно-ревізійного управління, Міністерства внутрішніх справ, Служби безпеки України, Генеральної прокуратури від 19 жовтня 2006 року № 346/1025/685/53. *Офіційний вісник України*. 2006. № 44. Ст. 2962.

261. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення роботи Бюро економічної безпеки України : Закон України від 20 червня 2024 року № 3840-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3840-20#n12>.

262. Про затвердження Положення про Державну казначейську службу України : Постанова Кабінету Міністрів України від 15 квітня 2015 року № 215. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/215-2015-%D0%BF#Text>.

263. Інформація про зупинення операцій з бюджетними коштами, проведені Державною казначейською службою України розпорядникам (одержувачам) бюджетних коштів за 2023 рік. URL : <https://www.treasury.gov.ua/news/informatsiia-pro-zupynennia-operatsii-z->

biudzhetnymy-koshtamy-provedeni-derzhavnoiu-kaznacheiskoiu-sluzhboiu-ukrainy-rozporiadnykam-oderzhuvacham-biudzhetnykh-koshtiv-za-2023-rik.

264. Про публічні закупівлі : Закон України від 25 грудня 2015 року № 922-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#n853>.

265. Про затвердження Регламенту роботи Державної казначейської служби України та її територіальних органів : Наказ Державної казначейської служби України від 24 липня 2020 року № 195. URL : <https://www.treasury.gov.ua/storage/app/sites/1/uploaded-files/fayl-u-formati-pdf.pdf>.

ДОДАТКИ

Додаток А

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Брегін І. М. Взаємодія Національної поліції України з Державною аудиторською службою України у протидії порушенням бюджетного законодавства. *Juris europensis scientia*. 2023. № 6. С. 86-90. URL : http://jes.nuoua.od.ua/archive/6_2023/18.pdf.
2. Брегін І. М. Підрозділи Національної поліції у системі суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 2. С. 232-235. URL : http://www.lsej.org.ua/2_2024/2_2024.pdf.
3. Брегін І. М. Історико-правовий аналіз діяльності підрозділів МВС України як суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 4. С. 342-345. URL : http://lsej.org.ua/4_2024/82.pdf.

Праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Брегін І. М. Суб'єкти протидії порушенням бюджетного законодавства. *Безпеківі аспекти управління організаціями в умовах війни та повоєнної відбудови держави* : збірник тез круглого столу (12 травня 2023 р.). Львів: ЛьвДУВС, 2023. С. 121-123.
2. Брегін І. М. Функції підрозділів Національної поліції як суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства. *Конституційні права і свободи людини та громадянина в умовах війни та післявоєнний період* : матеріали наукового семінару (21 червня 2024 р.). Львів: ЛьвДУВС, 2024. С. 30-33.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор

Львівського державного університету
внутрішніх справкандидат юридичних наук, професор
полковник поліції**Тарас СОЗАНСЬКИЙ**

2024

АКТ01.07.2024

Львів

№ 42

**Про впровадження результатів дисертації
Брегіна Івана Михайловича «Протидія
порушенням бюджетного законодавства
підрозділами Національної поліції України» в
освітній процес ЛьвДУВС**

Уклала експертна комісія з виявлення, узагальнення та впровадження позитивного досвіду роботи у складі:

- начальника відділу забезпечення якості освіти та методичної роботи кандидата юридичних наук, доцента Руслана СТРОЦЬКОГО;
- начальника відділу організації наукової роботи кандидата юридичних наук майора поліції Людмили ПАВЛИК;
- т.в.о. декана факультету № 3 ІПФПНП підполковника поліції Юрія ГУЦУЛЯКА;
- завідувача кафедри адміністративного права та адміністративного процесу факультету № 3 ІПФПНП кандидата юридичних наук, доцента капітана поліції Юрія ХАТНЮКА;
- директора загальної бібліотеки Ірини КРАВЕЦЬ.

Комісія відповідно до Положення про порядок впровадження результатів наукових робіт в освітній процес, наукову, практичну, законотворчу діяльність та їх облікування у ЛьвДУВС, затвердженого наказом ЛьвДУВС від 16.08.2023 року № 270, розглянула й узагальнила матеріали дисертації, поданої на здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 «Право» ад'юнкта кафедри адміністративного права та адміністративного процесу факультету № 3 ІПФПНП та наукові праці Брегіна Івана Михайловича на тему «Протидія порушенням бюджетного законодавства підрозділами Національної поліції України».

Проаналізовано основні результати дослідження Брегіна І. М., зокрема наукові праці, в яких опубліковані теоретичні положення дисертації:

1. Брегін І. М. Підрозділи національної поліції у системі суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 2. С. 232-235 (стаття).

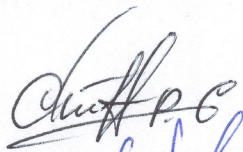
2. Брегін І. М. Історико-правовий аналіз діяльності підрозділів МВС України як суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 4. С. 342-345 (стаття).

3. Брегін І. М. Взаємодія Національної поліції України з Державною аудиторською службою України у протидії порушенням бюджетного законодавства. *Juris europensis scientia*. 2023. № 6. С. 86-90 (стаття).

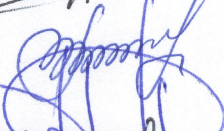
4. Брегін І. М. Суб'єкти протидії порушенням бюджетного законодавства. *Безпекові аспекти управління організаціями в умовах війни та повоєнної відбудови держави*: збірник тез круглого столу (12 травня 2023). Львів: ЛьвДУВС, 2023. С. 121-123.

На основі проведеного аналізу комісія зробила висновок, що наукові праці Брегіна І. М. містять науково обґрунтовані теоретичні положення і практичні рекомендації, що дає підстави запровадити їх для використання в освітньому процесі Львівського державного університету внутрішніх справ, зокрема при викладанні навчальних дисциплін «Фінансове право» та «Поліцейська діяльність», а також рекомендувати їх до вивчення під час самостійної роботи здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр», «магістр» та освітньо-наукового ступеня «доктор філософії».

Члени комісії:

Руслан СТРОЦЬКИЙ

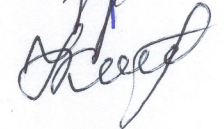
Людмила ПАВЛИК

Юрій ГУЦУЛЯК

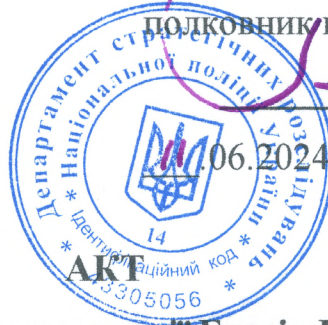
Юрій ХАТНЮК

Ірина КРАВЕЦЬ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Начальник управління стратегічних
розслідувань у Львівській області
ДСР НП України
полковник поліції

Роман РИБЦЬКИЙ

**впровадження результатів дисертації Брегін Івана Михайловича
«Протидія порушенням бюджетного законодавства підрозділами
Національної поліції України»**

м. Львів

“11” 06 2024 року

№ 43/06/24

Комісія у складі:

заступника начальника управління – начальника 4-го відділу управління стратегічних розслідувань у Львівській області ДСР НП України підполковника поліції Лисейка Івана Володимировича, заступника начальника 4-го відділу управління стратегічних розслідувань у Львівській області ДСР НП України полковника поліції Боброва Святослава Вікторовича, начальника 5-го відділу управління стратегічних розслідувань у Львівській області ДСР НП України полковника поліції Кудлака Андрія Богдановича склала цей акт у тому, що запропоновані Брегін Іваном Михайловичем рекомендації щодо вирішення проблем протидії порушенням бюджетного законодавства підрозділами Національної поліції України, зокрема підрозділами Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України були використані:

– при проведенні занять у системі службової підготовки працівників Управління стратегічних розслідувань у Львівській області Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України;

– під час організації взаємодії з іншими підрозділами Національної поліції України, правоохоронними органами та громадськістю з метою протидії порушенням бюджетного законодавства.

Зазначені рекомендації були запропоновані Брегін І. М. на підставі отриманих результатів дисертаційного дослідження «Протидія порушенням бюджетного законодавства підрозділами Національної поліції України».

Заступник начальника управління

– начальник 4-го відділу УСР
у Львівській області ДСР НП України
підполковник поліції

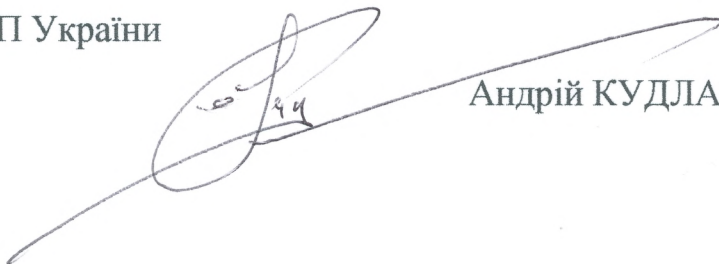
Іван ЛИСЕЙКО

Заступник начальника 4-го відділу УСР
у Львівській області ДСР НП України
полковник поліції

Святослав БОБРОВ

Начальник 5-го відділу УСР
у Львівській області ДСР НП України
полковник поліції

Андрій КУДЛЯК